Za “Vreme” govore

Rodoljub Šabić, Bojan Pajtić, Željko Kamberović, Zoran Simjanović, Ognjen Glavonić

BiH 4 KM; Hrvatska 19 KN; Makedonija 150 DEN; CG 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF cena 200 RSD

01305 9 770353 802002

VREME

broj 1323

12. maj 2016.

LJUDI U FANTOMKAMA

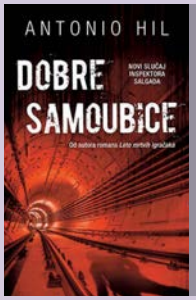
KOMPLETAN IDIOT RUŠI BEOGRAD

AKCIJA

NEDELJNIKA **VREME** I IZDAVAČKE KUĆE Laguna

Knjige za 299 dinara!

U SVIM KNJIŽARAMA „DELFI" U SRBIJI
Ponesite ovaj primerak „Vremena" u neku od knjižara „Delfi" i kupite jedan od deset naslova sa ovog spiska po specijalnoj ceni od 299 dinara.
Akcija traje od 23. aprila do 20. maja 2016.

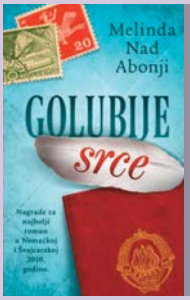

Antonio Hil
DOBRE SAMOUBICE

Triler najboljeg savremenog španskog žanrovskog pisca, nova avantura melanholičnog inspektora na večitoj nizbrdici Ektora Salgada. Službenica jedne poznate kozmetičke kuće bacila se pod voz, ali ništa nije kao što izgleda. Prvoklasan krimić

Florijan Frajšteter
KOMETA U ČAŠI KOKTELA

Knjiga koja objašnjava kako obične stvari iz svakodnevice poput vetra, senke, prašine ili sastava hleba imaju svoje astronomsko poreklo i na koje načine su povezane sa kosmičkim procesima. Nagrada za najbolju naučno-popularnu knjigu u Nemačkoj 2014. godine

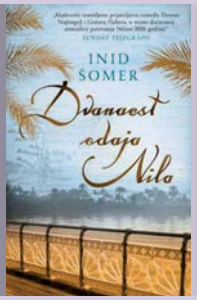

Melinda Nad Abonji
GOLUBIJE SRCE

Knjiga švajcarske spisateljice mađarskog porekla rodom iz Bečeja, proglašena za najbolji roman objavljen u Nemačkoj i Švajcarskoj 2010. godine. Lirska saga o porodici vojvođanskih Mađara, koja se našla u talasu Jugoslovena koji su sedamdesetih godina prošlog veka krenuli u pečalbu na Zapad

Inid Šomer
DVANAEST ODAJA NILA

Britanska ratna heroina, slavna bolničarka iz Krimskog rata Florens Najtingejl, i genijalni pisac i ozloglašeni ženskaroš Gistav Flober, susreću se u ovom romanu, krstare Nilom i sklapaju prijateljstvo koje im menja sudbine

Elmor Lenard
GIVENSOVA PRAVDA

Poslednje delo najvećeg američkog pisca krimića, triler o trgovini ljudskim organima s šerifom Rejlenom Givensom u glavnoj ulozi. Napeta, crnohumorna knjiga ispunjena lenardovskim rafalnim dijalozima

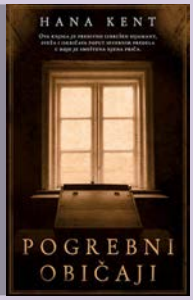

Herta Miler
ČOVEK JE VELIKI FAZAN NA OVOM SVETU

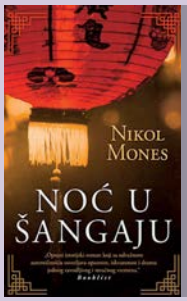
Jedna od najboljih knjiga nobelovke Herte Miler, s radnjom smeštenom u Rumuniju osamdesetih. Balada o iseljavanju, priča o odluci da se emigrira iz mračne zemlje i opraštaju od prethodnog života

Hana Kent
POGREBNI OBIČAJI

Fascinantan istorijski roman o sudbini jedne žene sa Islanda koja je zbog saučesništva u dvostrukom ubistvu osuđena na smrt, a zatim poslata na jednu farmu da tamo radi i sačeka datum određen za pogubljenje

Nikol Mones
NOĆ U ŠANGAJU

U Šangaj 1936. stiže američki pijanista da tamo predvodi crnački džez orkestar, postaje zvezda u gradu koji uoči rata pokreću novac, glamur, uživanje, kocka, mafija i muzika, i zaljubljuje se u mladu kinesku komunistkinju

Indu Sundaresan
PLANINA SVETLOSTI

Priča o sudbini najpoznatijeg dijamanta na svetu nazvanog Kohinor, „Planina svetlosti", koji je vekovima prelazio iz ruke u ruku vladara Indije, Pakistana i Avganistana, da bi na kraju završio u kruni engleske kraljice kao njen najsjajniji ukras i najveći imperijalni trofej

Giljermo Martinez
SPORA SMRT LUSIJANE B.

Triler jednog od najboljih savremenih argentinskih pisca. U seriji zločina nekadašnja sekretarica čuvenog pisca ostala je bez dečka, oca, majke i brata. Sada živi u strahu od ubice, sumnjičenjima i pokušajima da kroz ispovest jednom drugom piscu pronikne u tajnu smrti najdražih i smisao zla i pravde

Spisak knjižara u kojima ovaj popust važi:

Delfi knjižara "Momo Kapor", Stanoja Glavaša br. 1, Beograd
Delfi knjižara, Immo Outlet centar, Gandijeva br. 21, Beograd
Delfi knjižara "SKC", Kralja Milana br. 48 (ulaz iz Resavske), Beograd
Delfi knjižara, Knez Mihailova br. 40, Beograd
Delfi knjižara, Makedonska br. 12, Beograd
Delfi knjižara, Bulevar kralja Aleksandra br. 146, Beograd
Delfi knjižara, Bulevar kralja Aleksandra br. 92, Beograd
Delfi knjižara, Vareška br. 4, Beograd
Delfi knjižara, Požeška br. 118a, Beograd
Delfi knjižara, TC Zira, Ruzveltova br. 33, Beograd
Delfi knjižara, Terazije br. 38, Beograd
Delfi knjižara, Glavna br. 20, Beograd
Delfi knjižara, Mirka Tomića br. 88, Kruševac
Delfi knjižara, Korzo br. 8, Subotica
Delfi knjižara, Zmaj Jovina br. 12, Novi Sad
Delfi knjižara, TC Rodić, Sremska Mitrovica
Delfi knjižara, Voždova br. 4, Niš
Delfi knjižara, TC Kalča, lam. E, lok. 11, Niš
Delfi knjižara, Kralja Petra I br. 12, Kragujevac
Delfi knjižara, Kneza Miloša br. 33, Valjevo
Delfi knjižara, Omladinska br. 16/1, Kraljevo
Delfi knjižara, Gradsko šetalište bb, Čačak
Delfi knjižara, TC Aviv Park, Miloša Obrenovića br. 12, Pančevo
Delfi knjižara, Stari korzo br. 2, Požarevac
Delfi knjižara, TC Big Shopping Center, Sentandrejski trg br.11, Novi Sad
Delfi knjižara, Trg Svetog Save br. 46, Užice
Delfi knjižara, TC VIVO shopping PARK, lokal A10, Stevana Ivanovića bb, Jagodina
Delfi knjižara, TC Zemun park, autoput za Novi Sad br. 124-126, Beograd
Delfi knjižara, Vojvode Milana br. 4, Gornji Milanovac
Delfi knjižara, TC Aviv park Zrenjanin Ul. Bagljaš Zapad br. 5, Zrenjanin
Delfi knjižara, Trg Sv.Teodora Vršačkog br. 5, Vršac
Delfi knjižara, TC Aviv Park, Živka Davidovića br. 86, Beograd
Delfi knjižara "Miloš Crnjanski", Vase Čarapića br. 2-4, Beograd
Delfi knjižara, TC Shoppi, Segedinski put br. 88, Subotica
Delfi knjižara, Bulevar Mihajla Pupina br. 181, Beograd
Laguna Klub čitalaca, Resavska br. 33, Beograd

VREME
BROJ 1323
12. maj 2016.

izdavač
NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor
Stevan Ristić

pomoćnik direktora
Vojislav Milošević

finansijski direktor
Daniela Vesić

glavni urednik
Dragoljub Žarković

odgovorni urednik
Filip Švarm

pomoćnici glavnog urednika
Jovana Gligorijević, Momir Turudić

sekretarijat
Jovana Prešić

redakcija
Dejan Anastasijević, Muharem Bazdulj, Dimitrije Boarov, Slobodan Bubnjević, Sonja Ćirić, Zora Drčelić, Slobodan Georgijev, Nebojša Grujičić (kultura), Andrej Ivanji (svet), Jelena Jorgačević, Tatjana Jovanović, Jasmina Lazić, Zoran Majdin, Radmilo Marković, Saša Marković, Ivana Milanović Hrašovec, Milovan Milenković (foto), Milan Milošević, Teofil Pančić, Saša Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza, Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov, Dragan Todorović, Tanja Topić, Biljana Vasić, Miloš Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija
Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija
Ivan Hrašovec (ur.), Tanja Stanković, Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;
lektori: Katarina Pantić, Živana Rašković, Ivana Smolović;
korektori: Nikola Dragomirović, Ana Ćuk Dragomirović, Stanica Milošević

internet izdanje
www.vreme.com
Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata
Nikola Ćulafić, Milan Radović

računovodstvo
Slavica Spasojević

marketing
Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com
telefon redakcije: 011/3234-774
telefaks: 011/3238-662

štampa
Rotografika, Subotica

ISSN 0353-8028
COBISS.SR-ID 16907266

SAVET ZA ŠTAMPU
Brzo, besplatno, pravično.

04 Zoom: Slažem se sa Vučićem

06 Intervju: Rodoljub Šabić

10 Fenomenologija kriminala: "Fantomke" na delu

12 Izbori 2016: Istorijski rezultat, a dnevni poraz

15 Nuspojave: Šušumige uzvraćaju udarac

16 Intervju: Bojan Pajtić

22 Nemačka i Vučić: Kosovo za blanko podršku

24 Lokalni izbori: Šabac, opet, nije pao

26 Intervju: Dr Željko Kamberović

32 Jablanica, antifašistički jubileji: Bitka za ranjenike još traje

34 Svetski dan borbe protiv melanoma: Čekajući kejtrudu

36 Dečji brakovi u Srbiji: Muž i kecelja umesto škole

38 Intervju: Andrej Beslać

41 Lisica i ždral: Dobrovoljna akcija

KUTURA

42 Intervju: Zoran Simjanović

46 Tačka susreta: O filmu "Dubina Dva" Ognjena Glavonića

48 Intervju: Piter Prinsipl, Tuxedomoon

50 Književna arheologija: Vojnik i diplomata

53 TV Manijak: Praktična žena

SVET

54 SAD: Šou Donalda Trampa

~~57 London: Uspon građanina Kana~~

59 Navigator: Kondukter bugarskog voza

60 Strip: Stara drvena kuća

62 Vreme uživanja: Metar i po

Naprednjaci, u Šapcu, poraženi i na izborima. Poraz pokušali da isprave nasilničkim ponašanjem na konstitutivnoj sednici gradske skupštine. Onda saopštili da sve o njima laž i hajka, i da će nastaviti da se bore "legitimnom putevima"...
PIŠE: DRAGAN TODOROVIĆ

U nedeljnom izdanju nemačkog lista "Frankfurter algemajne cajtung" objavljen je tekst o doskora nepoznatom pismu koje je Ernst Jinger, jedan od najznačajnijih nemačkih pisaca XX veka, 1967. godine uputio Ivi Andriću. S obzirom na to da je reč o zanimljivom književnom otkriću, uz dozvolu autora "Vreme" prenosi ovaj tekst
PIŠE: MIHAEL MARTENS

Sin pakistanskog vozača autobusa postao je gradonačelnik najvećeg grada u Evropskoj uniji. Da li je Britanija spremna za prvog muslimanskog premijera – stići će već za nekoliko godina, na opštim izborima 2020.
PIŠE: DEJAN ANASTASIJEVIĆ

Na naslovnoj strani: **Akcija inicijative „Ne da(vi)mo Beograd"**
Fotografija: **Zoran Žestić/Tanjug**

DRAGOLJUB ŽARKOVIĆ

Slažem se sa Vučićem: Samo "kompletan idiot" mogao je noću da ruši Savamalu. Još da saznamo ime tog idiota

Mi smo naš Dombas odavno izgubili i nema ovde te energije koja bi uspalila narod pospan u očekivanju da se otkrije ubica pevačice Granda, mada nam je to Vučić obećao "čim prođu izbori"

TEORIJE ZAVERE: KO JE PROTIV NAJNOVIJEG NAJBOLJEG SINA

Osluškivanje glasova trbuhozboraca naprednjačke politike jeste težak posao, skopčan s mučninom koja ide do gađenja, ali ko, poput mene, izabere da radi u rudniku srpskih laganja i gluposti, nema prava da se žali. Najnovija ujdurma tih podrepaša svodi se na pretnju da nas čeka neki "ukrajinski scenario" a kod benignijih slučajeva priziva se Makedonija.

Jedan od njih čak nas podseća da je epsko rastakanje tradicionalne političke kulture na severu Afrike počelo banalno "šamarom na pijaci u Tunisu", a tako nam govori i ono što ni pod mukama ne bi priznao: da lider u regionu, šampion "zlatnog doba" Srbije, miljenik velikih i manjih sila, može da padne zbog jednog incidenta.

To je preterivanje koje, kumulativno, ima za cilj držanje ljudi u ropskoj pokornosti i strahu. Mi smo naš Dombas odavno izgubili i nema ovde te energije koja bi uspalila narod pospan u očekivanju da se otkrije ubica pevačice Granda, mada nam je to Vučić obećao "čim prođu izbori".

Impresivna a u suštini nedovoljna izborna pobeda Aleksandra Vučića, nedovoljna da se promeni Ustav, uslovila je poplavu teoretičara zavere koja se, tobože, kuje protiv najnovijeg najboljeg sina našeg naroda, i sad imamo takozvanu teoriju o "puzećem državnom udaru", mada nije jasno ni ko ga organizuje, niti za čije babe zdravlje se to radi.

Možda je trenutno najbolju analizu tog fenomena dao Slobodan Antonić, profesor sociologije i politički analitičar u tekstu za "Fond strateške kulture". U tom tekstu on, između ostalog, piše:

"Kakva je bila uloga Vašingtona u nedavnoj izbornoj drami koju smo preživeli?

Po jednoj teoriji, čiji je autor glavni urednik *Novog standarda*, ovi izbori bili su 'sudar dve jake suprotstavljene političke snage i političke volje: jedna je srpska vlast, druga američka ambasada'. Štaviše, po ovoj teoriji, moguće je da su krađu izbora zapravo organizovali Amerikanci – 'da se razumemo, oni to (u Srbiji) mogu da izvedu jednako kao i vlast'. Američki cilj je, pritom, da što više oslabe Vučića, jer 'slaba vlada podrazumeva i slabu Srbiju, taman onakvu kakva bi trebalo da bez otpora kapitulira'. Vašingtonu su u toj igri, svesno ili ne, pomogle 'parazitske stare liberalne elite, u širokom luku od Matije Bećkovića do Vesne Pešić'. 'Rusi će, koliko god im to teško padalo, morati da razumeju šta se zapravo desilo na srpskim izborima', to jest: da je samo Vučić njihov pouzdani partner u Srbiji.

Druga teorija, koju su aktivno zastupali *Informer*, *Pečat*, *Alo*, *Teleprompter*, *Vidovdan* i Vojislav Šešelj, kaže da Vašington možda i nije krao izbore po Srbiji, ali, Vašington je izmislio izbornu krađu kako bi napravio gužvu, i u skupštinu na silu ugurao što više opozicije, uključujući i DSS–Dveri. Cilj ove operacije, navodno je, što slabija srpska vlada, kako bi se od nje daleko lakše mogla napraviti marioneta američke politike.

Na koje se argumente obe teorije pozivaju? Glavna indicija je ponašanje američkog ambasadora Kajla Skota tokom izbora. On se još 30. marta javno sastao sa Borisom Tadićem i tom prilikom je 'govorio o potrebi da predstojeći izbori budu slobodni i demokratski. On je posebno naglasio da pruža podršku za formiranje jake i slobodne opozicije.'

Na to mu je Tadić odgovorio da je 'zabrinut zbog nedemokratske atmosfere u kojoj se odvijaju izbori', i da u 'atmosferi urušavanja osnovnih demokratskih vrednosti – fer izbori su 'gotovo nemogući'. Ubrzo potom, Tadić je optužio SNS da 'priprema veliku izbornu krađu i da postoji osnovana sumnja da planira da ukrade 200.000 glasova'.

U izbornoj noći Skot je, navodno tajno (odala ga je slučajno reporterka B92), bio u sedištu Demokratske stranke. Iste noći DS je postao stožer okupljanja antivučićevske opozicije (pejorativno nazvane: 'DOS-2').

Pošto 'žuti' i stranka 'stečajnog upravnika' Radulovića – taj 'najnoviji projekat američkih lobista i američke kuhinje zvane Embassy of the United States of America in Belgrade', ništa značajno ne rade a da prethodno ne pitaju Skota za mišljenje, Pajtićev i Radulovićev poziv biračima da na ponovljenim izborima glasaju za DSS–Dveri (od čega su se Šutanovcu, Ješiću, Zoranu Živkoviću, Kokanu Mladenoviću, Gej strejt alijansi i Peščaniku prevrnule utrobe), kao i učešće Čedomira Jovanovića i Borisa Tadića na protestnom mitingu opozicije u Beogradu, ne mogu da se zamisle bez izričitog blagoslova 'Embassy of the United States of America in Belgrade'.

Priznajem, nastavlja Antonić, da sam spram obe teorije prilično skeptičan. Možda i zato što ih zastupaju prvenstveno oni koji

u patriotskom delu javnosti rade za Vučića, a koji su uoči ovih izbora čak otvoreno pozivali da se za njega glasa (recimo: *Pečat*, *Informer*, *Novi standard*, *Teleprompter*).

Čini mi se da oba objašnjenja, baš kao i sve druge loše teorije, sistematski zatvaraju oči pred činjenicama koje se u njih ne uklapaju. Na primer, u izbornoj noći, u štabu Aleksandra Vučića sedeo je Dejvid Mekalister, izvestilac EP za Srbiju, dakle visoki činovnik EU struktura. Da li to znači da se na osnovu toga može tvrditi, po istoj kriptoanalitičkoj logici, da je Brisel instruirao Vučića da, suprotno rezultatu, objavi kako liste DjB, ČBČ i DSS–Dveri nisu prešle cenzus?

Takođe, Vučić je sâm objasnio da Skot te noći kod njega nije došao samo zato jer je premijer 'zbog ličnih problema ranije napustio stranku'. Vučić je, isto, 'odbacio navode pojedinih medija da Skot ima dogovor s opozicijom'.

Foto: Zoran Žestić /Tanjug

Uz to, posle konačnih rezultata izbora, Vučića je posetio upravo narečeni ambasador Skot, kako bi mu preneo tople čestitke državnog sekretara SAD Džona Kerija. 'Drago mi je što ćemo biti u prilici da nastavimo da radimo na ispunjavanju zajedničkih prioriteta, uključujući sprovođenje procesa evropskih integracija', stajalo je u čestitki, uz napomenu da će SAD 'podržati zalaganja vaše Vlade u cilju normalizacije odnosa sa Kosovom'.

U tom smislu, kako razložno primećuje portal *Srbija danas*, 'niko nije objasnio zašto bi SAD preko svog ambasadora rušile Vučića koji je ispunio gotovo sve zahteve koje su SAD i EU pred njega postavile': Briselski sporazum, tri nova pakta Srbije sa NATO-om, rasprodaja državne imovine ('privatizacija'), najrestriktivniji Zakon o radu u Evropi (donet na zahtev SAD, čija je privredna komora u Srbiji čak i učestvovala u pripremi i pisanju tog zakona) itd. 'I sad odjedanput glavna marioneta SAD u Srbiji postaje meta za smenu sa vlasti?!', čudi se kolumnista *Srbije danas*.

S druge pak strane, na slavi DSS-a, Đurđevdanu, nije se pojavio navodni mastermajnd uguravanja DSS–Dveri u parlament, američki ambasador Skot, već je glavni gost bio ambasador Rusije Aleksandar Čepurin. On je srdačno 'čestitao Dverima i DSS-u ulazak u Skupštinu'. 'Iz Rusije smo dobili sve čestitke i želje da se sa našom koalicijom sarađuje i da se radi na jačanju anti-NATO politike', kazala je tom prilikom Sanda Rašković Ivić.

Zapravo, ulazak DSS–Dveri u Skupštinu prilično je ojačao ruske akcije u srpskim upravnim strukturama. Ne samo zato što su, u izbornom plej-ofu, otvoreno proruske stranke postale parlamentarne već i stoga što su tradicionalno rusofilnom SPS-u sada ponovno porasle šanse da uđe u Vladu. Naime, Vučić trenutno ima polovinu mandata (131), pa može da sastavi kabinet, ali nema dve trećine mandata (167) da bi mogao da promeni Ustav. Njemu je za taj posao potreban SPS i njegovih 29 mandata. To je najlakši način da se obezbedi dvotrećinska većina kako bi Ustav mogao da se promeni, a za to je potrebno da se Dačić ponovo primi u Vladu...

Smatram da se zajednički nastup 'baba i žaba' – atlantista i rusofila, Pajtića i Boška Obradovića – u plej-ofu protiv Vučića, nije dogodio kao učinak mešetarenja Kajla Skota, već, najverovatnije, kao posledica krajnje arogancije i preigravanja Aleksandra Vučića."

Nadam se da mi čitalac neće zameriti na ovako dugom citatu Antonićeve analize. Zato će dve naredne crtice ovog komentara biti kratke.

SAVAMALA: ŠAMAR S PIJACE U TUNISU

Pretpostavljam da je za policiju i tužilaštvo "mačji kašalj" da utvrdi ko je angažovao bagere, maskirane ljude i kamione za odvoz šuta. Nema tu velike forenzike, nije to "ubistvo u zaključanoj sobi". Reč je o masivnim radovima u centru Beograda uz veliki broj izvršilaca, pa i svedoka, mada su neki od njih bili zaključavani i vezani.

Dalje prenemaganje oko ovog slučaja, dakle izostajanje jasnog odgovora o tome ko je i u čije ime obavio noćne radove, dodatno će obrukati vlast i oslabiće osećaj sigurnosti građana.

Vučić je još rekao: "Ti ljudi nisu imali nikakvo pravo da naprave udžericu od jedne od najlepših ulica. Stvarno mi nije jasno o čemu se tu radi."

Jasno je, međutim, da je reč o kriminalnom aktu. Samo "kompletan idiot" mogao je noću da ruši Savamalu, rekao je Vučić u Vranju. Još da saznamo kako se taj idiot zove.

MIŠKOVIĆU, SAMO PIŠI: KAKO SE PRODAJU KNJIGE

Kad god se Aleksandru Vučiću pruži prilika da se obruka, on je iskoristi.

U noći kada je prenaglašeno slavio pobedu na ponovljenim izborima na kojima je verifikovano da je ostao na 131 mandatu u Skupštini Srbije, Vučić je u dva navrata rekao da je moja *Napredna knjiga* Miškovićeva knjiga.

Odavno sam, a ima to i u knjizi, napisao da nije Vučiću lako. Do pre neku godinu ceo svet mu je bio neprijatelj, a posle mu se knjiga svela na dva slova: Miškovića i "Vreme".

Posle su se pridružili još neki, a od znamenitijih neprijatelja tu je sada i TV N1, čija je emisija "Pressing", autora Jugoslava Ćosića, ujedno i direktora ove televizije, bila povodom da se raskrinka moje lažno autorstvo.

Ima neke koristi i od Vučića. Upravo se doštampava prvo izdanje. Hoće narod da vidi šta je to Mišković napisao. ¶

TEROR U CENTRU

Šta se dešavalo u Savamali u noći nakon izbora, kako su reagovale gradske vlasti i ko će da plati nastalu štetu

Ukoliko pogledamo koji su efekti brutalne rušilačke akcije tokom izborne noći između 24. i 25. aprila u Savamali, u kojoj je učestvovalo nekoliko desetina maskiranih ljudi, možda bi stvar mogla da se objasni na sledeći način: deluje da je delimično ispunjena jedna od odredbi Ugovora o zajedničkom ulaganju u projekat "Beograd na vodi", koja kaže da se Republika Srbija, kao jedna od potpisnica ovog ugovora, "obavezuje da, isključivo na svoj račun, izvrši fizičko raščišćavanje Zemljišta (uključujući objekte i uklanjanje šuta), uklanjanjem (...) svih nadzemnih građevina, instalacija ili objekata i građevina koje se nalaze na Zemljištu ili na površini reke ili koje plutaju na reci".

Da pojasnimo, kvart koji uokviruju ulice Hercegovačka, Braće Krsmanović, Travnička i Mostarska (koja je praktično nestala – od nje je ostao samo asfaltirani put) najvećim delom se nalazi unutar takozvane "površine pilot-nepokretnosti", koja je definisana pomenutim Ugovorom. Prema tom Ugovoru, koji je bio potpisan krajem aprila 2015, Republika Srbija se obavezala da izvrši "pravno i fizičko raščišćavanje" površine pilot-nepokretnosti do 30. juna 2016. godine. Iz tog ugla gledano, može se konstatovati da strani partner, kompanija *Al Maabar International Investment LLC* i potpisnik Mohamed Ali Rashed Alabbar, verovatno neće imati primedbi na dosadašnje napredovanje radova u projektu "Beograd na vodi".

Za informaciju o mogućim izvršiteljima koji su pod fantomkama i uz pomoć mehanizacije srušili čitav niz objekata u ovom kvartu, usput kidnapujući, maltretirajući ljude i otimajući im stvari, kao i o njihovim nalogodavcima, možda bi uputno bilo pogledati dokument koji je u ponedeljak, 9. maja, dva dana nakon nastanka ovog intervjua sa Rodoljubom Šabićem, objavio zaštitnik građana Saša Janković. Ombudsman zaključuje da je reč o "organizovanom kršenju prava građana, usklađenom na više nivoa i između više državnih i nedržavnih subjekata, što posebno zabrinjava".

Janković navodi da su u postupku kontrole "utvrđene činjenice i okolnosti koje nedvosmisleno ukazuju da su u ranim jutarnjim časovima 25. aprila u beogradskom naselju Savamala većem broju građana prekršena prava građana na slobodu i bezbednost, nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta i zaštitu imovine, i to drskim i nasilničkim, vandalskim ponašanjem veće grupe maskiranih lica, a da nadležni organ – Policija pri Ministarstvu unutrašnjih poslova, nije preduzimala mere i radnje koje su za takav slučaj propisane i potrebne".

Međutim, prvi koji je saopštenjem reagovao na noćno rušenje ovog dela grada bio je poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti Rodoljub Šabić jer, igrom slučaja, živi na području Savamale.

"Ja sam tu informaciju (*o rušenju, R.M.*) dobio baš zato što sam Savamalac i zato što volim jutarnje šetnje. Prišao mi je čovek i pitao me da li sam video šta su uradili. Otišao sam, video i počeo da fotografišem. Počeli su da mi prilaze ljudi, molili su da dobiju broj telefona, jer ne bi hteli sa svakim da razgovaraju, ja sam im dao, i tako je priča počela. Odmah sam, naravno, izdao saopštenje i zatražio da gradske vlasti obaveste javno mnjenje o čemu se tu zapravo radi", kaže Šabić za "Vreme".

U odgovoru gradonačelnika Siniše Malog na pismo poverenika, stajalo je da "Grad Beograd nema nikakve veze sa rušenjem dela objekata Savamale u noći 25. aprila", te da je potrebno da se poverenik obrati "državnim organima u čijoj je isključivoj nadležnosti postupanje po ovakvim informacijama".

Premijer Aleksandar Vučić je ustvrdio da je reč o nelegalnim objektima, a između ostalih, sa time su bili saglasni i Siniša Mali i poslanik Vladimir Đukanović, a uprkos svedočenjima građana koji su bili maltretirani te noći, predsednik Skupštine grada Beograda Nikola Nikodijević izjavio je da se o ovakvim stvarima ne govori za Uskrs, i dodao da on nije video fantomke, kao i da niko nije ništa prijavio policiji.

Desetak dana nakon rušenja, po nalogu opštinske komunalne inspekcije, u Savamali su se pojavili kamioni Gradske čistoće i započeli čišćenje šuta.

Ali, krenimo redom.

"VREME": Možemo li za početak da sumiramo šta sve do sada desilo? Dakle, 25. aprila noću, oko dva ujutru, srušen je deo Hercegovačke i Mostarske ulice u Beogradu. Pojavili su se ljudi u fantomkama sa palicama... »

BEOGRADA

Fotografije: Milovan Milenković

RODOLJUB ŠABIĆ: Da, imaju fantomke na glavama, pajsere, palice, dolaze bageri. Pominju se i kamioni za zaprečavanje ulica, a neki građani misle da su ih ovi kamioni neodoljivo podsetili na kamione Gradske čistoće. Usput, jednog čuvara su savladali odmah, drže ga vezanog, prete mu, uzimaju mu mobilni telefon. Međutim, pošto je Savamala živ kraj, nailaze i prolaznici – maskirani ljudi zadržavaju i njih, lišavaju ih slobode, pretresaju im kola, oduzimaju mobilne telefone...

Da se ovo dogodilo negde drugde, u nekoj drugoj zemlji, kako biste vi to nazvali?

Kalkulacija mnogih jeste da je reč o nedopustivom kršenju ovlašćenja od strane nadležnih organa. Nadležnih ili "nadležnih" organa. Vi znate da postoji priča da su to bespravno sazidani objekti i da su dobili rešenje za rušenje.

Ali nisu.

Ali nisu, ta priča ne stoji. Tu je bilo potpuno legalnih objekata koji nisu bili predviđeni za rušenje. A i da jesu, zna se kakva je procedura, od uručivanja rešenja pa nadalje. Drugo, nikada se to ne radi na takav način. Ako postupate legalno, nemate nikakav razlog da dolazite u dva ili tri po ponoći, pod fantomkama, i rušite. Rušeno je sve, bez ikakve selekcije. Srušena je imovina koja je legalno prijavljena, koja je u katastru. Ja sam razgovarao sa vlasnicima tih firmi, to je bila imovina koja je skupo plaćena, i sve je to porušeno. Pazite, nije samo problem u tome što su rušili objekte; u objektima je postojala pokretna imovina, koja je takođe potpuno uništena.

Za prethodni broj "Vremena" izjavu je dao Vladimir Miljević, direktor kompanije Iskra, koja je takođe srušena. On kaže da se obratio policiji, a policija mu je rekla da ima naređenje da ne reaguje. Policija nije reagovala, i niko ne zna šta se dešavalo. Ostaje još opcija da je reč o nekakvom terorizmu.

Vi s pravom dolazite do takvog pitanja. Ja sam prvo reagovao na izjavu gradonačelnika Beograda, koji je rekao da on ne zna ništa o tome – osim da to nisu bile gradske službe, i da ga ništa drugo ne zanima. Naravno, izjava gradonačelnika da ga ne zanima da li neko ruši imovinu građana koji ga biraju, koje zastupa, i radi koje, na kraju krajeva, gradska vlast ima i inspekciju i komunalnu policiju, meni je neshvatljiva. Ali, eto, neka je i tako. U tom slučaju je, valjda, gradonačelnik bar trebalo da od nadležnih traži da oni nešto urade, a ne da to prepušta javnosti ili povereniku. Kako god bilo, činjenica je da su prošle skoro dve nedelje, i da se nije desilo ništa. Neki od ljudi koje pominjete bili su spremni da govore javno, neki su govorili u kamere, a neki ljudi se plaše i to ne žele. Ja sam razgovarao sa njima, i oni potvrđuju da su se obraćali policiji. Miljević mi je upravo to rekao – da mu je rečeno da policija ne može u to da se meša, jer je reč o akciji koju sprovode lokalne vlasti, odnosno komunalna policija.

Ali, zar nije republička policija iznad komunalne policije, i mora da reaguje kada se ovako nešto događa?

Pa, to je pitanje u koje ne bih da se mešam. Ponovo kažem: sve i da je to bila *par exellence* legalna akcija sa stanovišta papira, a nije, jer se ne može sprovoditi tako, način je potpuno kompromitovan – u tri noću, sa fantomkama.

Siniša Mali je u izjavi za "Insajder" rekao da će "nadležni utvrditi šta se desilo, ako se išta desilo", kao i da je reč o nelegalnim objektima. Na ispravku novinara, da nisu srušeni samo nelegalni objekti, već i legalni, Mali je odgovorio: "Svejedno."

Ja ne mogu da shvatim takvu izjavu. Kako može da bude svejedno? Pazite, ovo ne mora ni vama ni meni da se dogodi. Ali, sama predstava da živimo u gradu u kome je moguće da neko dođe noću i nekome sruši kuću ili poslovni objekat, i da to nikog ne zanima – potpuno je nedopustiva. Međutim, vi ste dotakli jednu drugu stvar. Dakle, prva varijanta jeste da je reč o nadležnim službama koje su to uradile grubo prekoračivši ovlašćenja.

Mada, oni kažu da to nisu uradili.

To bi bila prva varijanta. Tada bismo mogli da diskutujemo kako je to dopušteno, ko treba da odgovara zbog načina na koji je to urađeno, čak i da je sve ostalo bilo u redu. Druga mogućnost se otvara upravo zbog toga što vlasti izričito kažu "mi nemamo pojma ko je to, nismo mi". Ako to konstatujemo, onda govorimo o aktu nasilja, o aktu terora. Šta bi drugo bilo? Tu se onda otvara sledeće pitanje: ako to jeste akt nasilja, ko je odgovoran za štetu koja je posledica tog nasilja? Ako potražimo šta piše, recimo, u Zakonu o obligacionim odnosima, videćemo da je odgovoran onaj ko je bio dužan da štetu spreči. A ko je dužan da spreči štetu? Država. I sada ćemo se mi, recimo, naći u situaciji da država novcem poreskih obveznika plaća naknadu štete. Barem bi to bilo normalno, to bi bilo u redu. Tu ima i drugih stvari koje su uznemiravajuće. Na stranu šta neko misli o tom ignorantskom odnosu, to jest o upućivanju na nadležne od strane gradskih vlasti, na stranu svi ti neprijatni aspekti, tu nije reč samo o rušenju. Ljudi su vezivani, zadržavani, oduzimane su im stvari, lišavani su slobode, to je čitav niz kršenja ustavnih prava. Osim toga, imate situaciju da dugo, dugo nema nikakve reakcije. Građani su pozivali policiju, i postoje dokazi da su se te noći obraćali policiji. Postoje snimci razgovora između građana i policije, a mislim da je i ombudsman već u posedu tih razgovora. Neki ljudi su pretrpeli veliku štetu, dva preduzeća su ostala bez kompletne imovine, sravnjena su sa zemljom. Oni su se obratili sudu i, između ostalog, pokrenuli su postupak za obezbeđenje dokaza. To je procesna radnja, predviđena našim Zakonom o

"Ne žuri se deset dana da se utvrdi ko je rušio, ali onda, u situaciji u kojoj ljudi žele da zaštite svoja prava, srušeni su im legalni objekti, pretrpeli su ogromnu štetu – neko žuri, dolazi i praktično uništava dokaze. Ovog puta znamo o kome je reč"

Foto: M. Milenković

Tužilaštvo mora da otkrije izvršioce krivičnih dela

Komentarišući izveštaj zaštitnika građana Saše Jankovića, u kome je ombudsman izneo ocenu da je u Savamali do-šlo do organizovanog kršenja prava građana, usklađenog na više nivoa i između više državnih i nedržavnih subjekata, Rodoljub Šabić kaže: "Ni za mene, a pretpostavljam ni za građane, izveštaj nije iznenađenje. On potvrđuje sumnje koje su već bile javno iznete. Zaštitnik je uradio svoj posao onako kako se radi, s tim što treba imati na umu da je on kontrolisao ono što jeste njegov posao – dakle, propuste u radu nadležnih državnih organa. Sagledavajući te propuste, on je došao do zaključka koji pominjete. Međutim, nije posao zaštitnika, već upravo policije i Tužilaštva, da otkrije inspiratore i izvršioce čitavog niza dela. To zaštitnik ne može da radi, niti je to njegov posao. Ali, van svake sumnje je da se tamo desilo više krivičnih dela, i izjave kojima se to relativizuje su krajnje neumesne."

parničnom postupku. Dakle, zatražili su od suda da pokrene taj postupak.

Da sud izađe i napravi uviđaj.

Naravno, sud ne može da reaguje tako brzo kao što bi mogli policija i tužila-štvo, ali, u svakom slučaju, pokrenut je postupak – sutra ili prekosutra nakon rušenja. U toj situaciji gradske vlasti se rešavaju da očiste te ruševine. To zaista kod ljudi izaziva ogorčenje i sasvim realnu sumnju.

Dakle, uprkos sudskom nalogu...

Ne, nema sudskog naloga, ali postoji dokaz da su se ljudi obratili sudu da pokrene postupak za obezbeđenje dokaza. I zašto se to onda radi? Kome se to žuri? Dakle, ne žuri se deset dana da se utvrdi ko je ru-šio, ali onda, u situaciji u kojoj ljudi žele da zaštite svoja prava, srušeni su im legalni objekti, pretrpeli su ogromnu štetu – neko žuri, dolazi i praktično uništava dokaze.

Pa nije neko, nego Grad Beograd.

Da, ovog puta znamo o kome je reč, o Gradu Beogradu. Bilo bi vrlo zanimljivo da objasne zašto sada to rade.

Pojavila se vest na N1 da Tužilaštvo, nakon što je posle deset dana nalo-žilo policiji da ispita svedoke – vla-snike i čuvare, ali ne i građane koji su bili kidnapovani – nije naredilo da se sprovede uviđaj jer je prošlo više od deset dana od događaja. Postoji li neka takva odredba ili formulacija? I zašto uviđaj nije izvršen odmah?

Ne, ne postoji takva formulacija, ali je verovatno kolega iz Tužilaštva procenio da posle deset dana, i s obzirom na čitav niz okolnosti koje su se dogodile, nema baš mnogo smisla vršiti uviđaj. Ta bi procena mogla biti racionalna, ali onda ostaje vaše pitanje: dobro, zašto niste izvršili uviđaj odmah?

Uprkos činjenici da je među sruše-nim objektima bilo i potpuno legal-nih, cela vertikala, od premijera do gradonačelnika pa naniže, tvr-di da je reč o nelegalnim objektima, a predsednik Skupštine grada Bео-grada Nikola Nikodijević kaže čak da niko od građana nije zvao poli-ciju i da nije bilo fantomki. Kao da se stvara paralelna realnost, gde se maltene ništa nije dogodilo.

To ne bih komentarisao. U slučaju pre-mijera, pretpostavljam da barata informacijama koje mu je neko dao, i to, pretpostavljam, gradska vlast. Ne može on znati da li su svi objekti bili legalni ili nisu. Ali, po svemu što ja znam, po izjavama građa-na, po dokumentima koji su pokazani, ne stoji da su svi objekti bili nelegalni.

Dakle, sve je srušeno i sravnjeno, nije obavljen uviđaj, nestalo je va-treno oružje. Vlasnici su ovo čišće-nje koje sprovodi Grad Beograd na-zvali prikrivanjem krivičnog dela.

Da, upravo tako, to su i meni rekli – oni to tako doživljavaju.

Nakon što ste reagovali, poznanik vam je saopštio da je čuo ljude kako razgovaraju o vama – da prestane-te da se mešate u celu stvar, da ne bi-ste upoznali ljude sa fantomkama. I vi ste tu informaciju onda okačili na Tviter.

To zaista jeste neverovatna stvar, i ja sam to namerno rekao. Vidite, da se po ovom lepom gradu samo prošetala for-macija od 30 ljudi sa fantomkama na gla-vama i batinama u rukama, to bi morao biti događaj koji zaista izaziva maksimal-nu pažnju, i javnosti i medija. Dakle, samo da su se prošetali. Asocijacija je krajnje ne-prijatna i ne treba uopšte razmišljati na šta asocira.

Možda bi trebalo nazvati stvari pra-vim imenom.

Pa, kako god, to sasvim sigurno slu-ži izazivanju straha, čak i da ništa drugo nisu uradili, da je to samo bio demonstra-tivni akt. Ali, to nije bio samo demonstra-tivni akt. To je bio akt koji je podrazume-vao uništavanje imovine velike vredno-sti i povredu niza ljudskih prava. Ja sam Savamalac, ja živim ovde, ali nisam znao za taj događaj. Pažljivo pratim medije, i ni jedan jedini medij nije preneo tu informa-ciju. To je, u najnegativnijem smislu, za-ista fascinantno. Delimično objašnjenje za to što su mediji zatajili može biti i to što je to bio "dobro" izabran momenat – to se dešava u noći posle izbora. Kamere i sva pažnja usmerene su na RIK, tako da to jeste nekakvo objašnjenje, ali svakako ne dovoljno. Onda se pojavilo nešto što nekima liči na pretnju. Dobio sam infor-maciju da je u jednom krugu ljudi, čija su mi imena saopštena, razgovarano o tome da "ako ovaj nastavi da zabada nos, mo-glo bi da mu se desi da upozna osobe sa fantomkama". Ja sam tu informaciju di-gao na Tviter, zaista mislim da treba ići u »

javnost, ali uz pitanje: da li je ovo ozbiljna poruka, spin ili glupost? Mnogo više verujem u drugu i treću varijantu. Druga je posebno zanimljiva. Novinari su počeli da me zasipaju pitanjima o tome ko mi preti i zašto. Ja sam rekao: nek vlasti otkriju ko je srušio komad Savamale, pa ćemo znati i ko mi preti, ako mi preti. Tako da to može biti spin koji usmerava pažnju javnosti na nešto što zapravo nije bitno. Kudikamo je bitnije ovo što se dogodilo u Savamali.

Izjavili ste, otprilike: da je situacija normalna, ja bih sve podatke dao tužiocu. Šta se dešava sa Tužilaštvom?

Nije reč samo o Tužilaštvu. To je nešto na šta ja upozoravam nezavisno od ovog događaja. Bezbroj puta sam na to upozoravao. Ja sam, pored ostalog, i poverenik za zaštitu podataka o ličnosti. Više puta sam upozoravao da iz naših struktura, uključujući tu i bezbednosne strukture, uključujući sudove, tužilaštva, policiju – informacije cure kao kroz sito. U varijanti da postoji i minimum šansi da ta poruka jeste bila pretnja, naravno da mi ne pada na pamet da otkrivam ime i da tu osobu na taj način izložim maltretmanu.

"Da se po ovom lepom gradu samo prošetala formacija od 30 ljudi sa fantomkama na glavama i batinama u rukama, to bi morao biti događaj koji zaista izaziva maksimalnu pažnju, i javnosti i medija. Dakle, samo da su se prošetali. Asocijacija je krajnje neprijatna i ne treba uopšte razmišljati na šta asocira"

Poražavajuće je da građani ne smeju da veruju policiji, sudu, tužilaštvu. Kome da veruju? Ovo su institucije koje bi morale da ulivaju poverenje.

Treba da veruju delima. Kad kažemo "morali bi", to već nije odgovor. Svuda u uređenoj državi, institucije bi morale da rade svoj posao. A građani treba da veruju delima – da veruju u aktivnosti institucija onda kada su opipljive, realne, kada na ono što građani prepoznaju kao problem institucije reaguju blagovremeno, kada ta reakcija dâ rezultat. Pazite, mi pričamo o jednoj ozbiljnoj logističkoj operaciji. Ne pričamo da je neko nekog išamarao pod okriljem noći. Pričamo o ekipi od nekoliko desetina ljudi, o akciji koja traje nekoliko sati, pričamo o bagerima, kamionima za zaprečavanje... Organizovati takvu logističku operaciju a da ne ostavite trag koji bi otkrila iole ozbiljna istraga, to je gotovo nemoguće.

Možemo li otprilike da navedemo na koja bi se krivična dela moglo pomisliti, kada govorimo o toj noći?

Ja jesam advokat po profesiji i mogao bih da odgovorim na vaše pitanje, ali trenutno sam poverenik, i ono što mene zanima jesu informacije. Dakle, zanima me da se saopšti ko je to uradio i pod kojim okolnostima. Istog dana kada sam dao saopštenje, rekao sam da mislim da su za stanje u gradu prioritetno odgovorne gradske vlasti. To je logika stvari, zato i postoje, pogotovo kad imaju i inspekciju i komunalnu policiju. Ali, kad već nisu reagovali na pravi način, onda nastupaju drugi državni organi, i to su MUP i Tužilaštvo. Ja sam telefonski razgovarao i sa državnom tužiteljkom Zagorkom Dolovac i sa ministrom unutrašnjih poslova Stefanovićem. Oni su mi rekli da će učiniti sve u granicama svojih ovlašćenja i nadležnosti. I tu se priča završava. Naglasio sam da neću da čekam gomilu novinarskih žalbi, pa da onda tražim izjašnjavanje. To je bio događaj koji zahteva proaktivno informisanje. Ne treba niko da traži informaciju, tu odgovorna vlast treba odmah da reaguje. ¶

RADMILO MARKOVIĆ

"Fantom

Ko i zašto skriva svoje lice pred svetom? Zašto takvi ljudi idu u svoje akcije "noćom, kradom" i ne vole da ih se vidi i prepozna? Mora biti da ih je nečega sramota ili – mnogo verovatnije – da ih je nečega strah

Maska, obrazina, krinka, "fantomka", kapuljača; to su reči za sredstva kojima skrivamo lice, to jest obraz, je li, iz raznih razloga. Lako je bezobraznima, jer oni obraz nemaju, kako sama reč kaže, a i ne brinu da ga sačuvaju – kad ga već ionako nemaju. Maska je, dakle, licemerni pokušaj sakrivanja obraza, ne bi li ga sačuvali, pritvornost i laž, ukratko.

E, sad: nedavno smo opet imali posla sa maskiranim dripcima; pre toga se to događalo za Slobina vakta, ali od njih se to očekivalo. Ima tu jedna jezička ispravka: "fantomka" je pogrešna reč. Potiče od lika iz stripa; on se zove kod nas Fantom, a u originalu *Fantomas* i ima sasvim drugačiju masku, više nalik na Betmenovu. To nije ovo; ovo sa čime na glavi naši rušitelji Savamale rade na engleskom se precizno zove "balaklava", po izvesnoj avganistanskoj zabiti iz tamošnje tužne britanske kolonijalne istorije. Navodno je bilo toliko hladno da su vojnici pravili štrikane maske sa prorezima za oči i usta, pa je naziv ostao u tradiciji. Kod nas je to u modu uveo Karadžić (Radovan, ne Vuk) 1992, ali se tada zvalo "čarapa", opet veoma precizno (podsećamo na Koraksićevu karikaturu u "Vremenu" iz tog doba, na kojoj Radovan skida čarape, a dripci sa automatima ih navlače na glavu). U vesternima iz naše mladosti razbojnici i pljačkaši koristili su vratne marame i navlačili ih preko nosa dok haraju vozove i banke. Zašto? Pa da ih neko ne bi zapamtio i prepoznao kasnije.

Kasnije, sa modernim razvojem smrtonosne motoristike, šlem sa vizirom, zatamnjenim, postao je popularan kod

ke" na delu

KO SME DA NOSI FANTOMKU:
Centar Beograda,
Dan ponosa, 2010.

Foto: M. Milenković

raznih uličnih umetnika: od ubistava s motocikla pa do otimanja tašni bakicama koje naivno hodaju ulicom. Setite se onog Željka Milovanovića koji je namestio bombu Ivi Pukaniću u Zagrebu 2008: taj se na nadzornim kamerama (za koje je znao tačno gde su, jer je bio tehnička inteligencija) pojavljuje jedino sa takvom kacigom na glavi (uhvaćen je zbog drugačije greške).

"Fantomka" je zgodna iz više razloga: kao prvo, skriva kriminalnu njušku; kao drugo, služi da spreči ispadanje dlaka koje bi mogle biti biološki trag; osim toga deluju zastrašujuće, vaistinu. Policija je širom sveta svesna problema, pa u nekim zemljama bez razgovora makazama odseca kapuljače sa onih "duksерica" koje navijači tako vole. Kad čovek razmisli – u pravu su: ko skriva svoju facu pred svetom, mora biti da ima sumnjive namere. Primetio sam, na primer, da zaštitari u bankama ne vole kad im neko uđe sa šeširom namaknutim na oči ili kačketom sa dugačkim štitom; zato uvek skidam šešir kad uđem u banku i na slična mesta. U zakonima, međutim, ne stoji da su "fantomke" zabranjene, piše "Politika". Pa naravno, jer se podrazumeva da lice lica koje hoda ulicom ili ulazi u banku bude vidljivo. Slično je i sa zatamnjenim staklima na automobilu: treba dozvola, ali koga briga... Hajde probajte da hodate ulicom sa balaklavom na njušci. Ili da izvadite ličnu kartu sa slikom na kojoj imate "fantomku". Još gore probleme imaju evropske države sa većim procentom fundamentalistički nastrojenih muslimana, čije žene sve češće idu pokrivene do očiju. Tu dolazi do "politički korektnih" rešenja, od kojih je najbolje prisustvo ženskih policijskih službenica u svakoj situaciji, obavezno na aerodromima, pa neka ih one legitimišu. Kažu da neka plemena saharskih Tuarega skrivaju lice, navodno od neke davne sramote (dok im žene idu otkrivena lica), ali pre će biti da to ima veze sa pustinjskim vetrovima koji su tamo pogani kao naša košava.

Nego, vratimo se na suštinu stvari. U ovoj državi lica skrivaju navijači tokom tučnjava na stadionima i po ulicama; huligani u povodima nevezanim sa sportom; pljačkaši bankomata, menjačnica, kladionica i već mesta na kojima postoji opasnost od nadzornih kamera, ako ne i od svedoka; rušitelji Savamale, iako imaju policijsku zaštitu, baš ih briga, pljunu im pod prozor.

Dobro sad: izvesne kategorije policijskih službenika – a to nisu obavezno oni koji se kao statisti slikaju za televiziju iza ministra dr Stefanovića – nose balaklave iz jasnih i nespornih razloga. Reč je, naime, o pripadnicima kriminalističke policije i specijalnih jedinica koji – po prirodi svoje rizične profesije – moraju da rade i u civilu, *undercover*, kako bi se reklo, kao prikriveni operativci. Oni se pojavljuju u balaklavama zato da njihova lica ne bi ušla u nečije baze podataka kao lica od kojih se treba čuvati, jer živimo u visokotehnološko vreme, gde je sve na Netu. Njihova lična bezbednost tu je od manjeg značaja: znaju oni da se čuvaju i sami. Kad pogledamo, jedino oni mogu da se pojavljuju maskirani – i niko više.

Gde nas to onda ostavlja? Ostavlja nas u Savamali, na mestu gde maskirani dripci rade ono što im je rečeno bez obzira na red, zakon, propise i elementarnu pristojnost, znajući da mogu besplatno i nekažnjeno. Pa u tom slučaju "fantomke" im i ne trebaju. Čovek nekako pomisli da su te maske na licima poslednji znak da su se neki ostaci elementarnog stida ipak sačuvali ovde. Dobro: ako ne stida, a ono straha, što opet uliva kakav-takav optimizam. Još kad bi i naredbodavci imali stid ili strah: javlja mi se u noćnim morama slika na kojoj neki premijer predstavlja novu vladu pod maskama. Objašnjenje je jednostavno: šta vas briga ko su, ionako rade šta im ja kažem. ¶

MILOŠ VASIĆ

Istorijski rezultat, a dnevni poraz

Aleksandar Vučić je na izborima održanim 24. aprila osvojio pravo da po drugi put formira vladu, valjda je zbog toga ove izbore u noći kada su saopštavani rezultati proglasio za "istorijske". Ovo su bili jedanaesti po redu i jedni su od najdužih u 26 godina dugoj istoriji višestranačja u Srbiji. Postizborna kriza je nastala nakon međusobnih optužbi vlasti i opozicije da se radi o izbornoj krađi

Naime, prema oceni RIK-a, izbori su ponovljeni na 15 biračkih mesta, dok su na 99 otkrivene "teške logičko-računske greške", na 88 je glasanje verifikovano, a na 11 mesta anulirano ("statistička nula"). Centralno pitanje sa ponovljenih izbora na 15 biračkih mesta bilo je da li će lista DSS–Dveri preći cenzus, što se i desilo, imajući u vidu da su na ponovljenim izborima osvojili 22,58 odsto ili ukupno 5,03 odsto glasova. Profesor Jovo Bakić je ocenio da "nikada i nigde u istoriji parlamentarizma nije se desilo da čovek koji ima apsolutnu vlast i koji je na izborima osvojio 48 posto glasova tvrdi da je pokraden od totalno rasturene i razbijene opozicije. To svedoči o vrlo specifičnoj političkoj kulturi, ali i o nesigurnosti i psihičkoj nestabilnosti apsolutnog pobednika koja je sada izbila na videlo. To što Vučić neće imati 158 poslanika nego par desetina manje, u suštini ništa ne znači, jer on među opozicijom ima svoje ucenjene ljude koji uvek mogu da pređu na njegovu stranu."

VEĆINA, MANJINA I GLEDANOST RIJALITIJA

Ocena učesnika i posmatrača je da su sve relevantnije stranke i političke opcije ušle u parlament Srbije. Svi učesnici izbora iskazali su zadovoljstvo rezultatima i proglasili pobedu, s druge strane mogle su se čuti ocene da je na ovim izborima "jedino poražena demokratija", pre svega zbog rada Republičke izborne komisije, koja je danima utvrđivala koliko je ljudi glasalo, da bi na kraju odlučila da izbori budu ponovljeni na 15 biračkih mesta, i zbog "neprincipijelne koalicije" koju su protivnici nazvali "cenzus koalicija", koja je nastala ad hok udruživanjem partija opozicije u svrhu "odbrane volje birača" i sa ciljem da u ponovljenom glasanju koalicija DSS i Dveri osvoji dovoljan broj glasova da bi prešla osporeni joj cenzus.

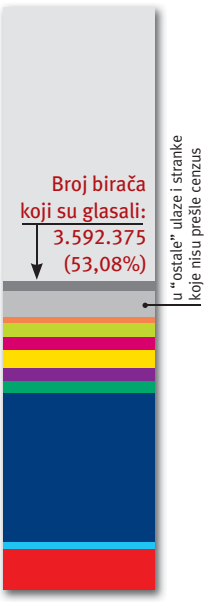
Nakon ovih vanrednih parlamentarnih izbora svi imaju razloga za zadovoljstvo. Lista SNS je dobila sto hiljada više glasova i ponovo će formirati vladu, ali je izgubila 27 mandata, pa će stožerna stranka koalicije u novom sazivu Skupštine imati 91 poslaničko mesto, a ostalo sa kvote njihove liste pripašće koalicionim partnerima (vidi tabelu Partijski sastav parlamenta). SPS je ostao drugi po snazi, i pored toga što je izgubio 70.000 glasova, Šešeljevi radikali jer su se vratili u parlament i to kao treća lista koja će imati 16 poslanika, to isto je uspela i koalicija DSS–Dveri, ali sa 13 mandata, pokret Dosta je bilo bivšeg ministra Saše Radulovića postao je stranka sa 16 poslanika, a toliko je dobila i lista Demokratske stranke. Pobednicima mogu da se osećaju i manjinske partije (SVM, SDA, Zelena stranka i bivši muftija Muamer Zukorlić, lider BDZ i PDD) jer su ušle u parlament kao manjinske liste. Zukorlićev BDZ 2014. godine nastupio je na listi sa LDP-om i SDU-om, koji nije prešao cenzus.

Valja se podsetiti nekih rezultata prošlih izbora. Tada je Tadić nastupio kao

Izbori 2014.

Broj birača upisanih u birački spisak: 6.765.998

Izborna lista	Glasova	% od glasalih	% od upisanih	Mandata
Aleksandar Vučić –Budućnost u koju verujemo (SNS, SDPS, NS, SPO, PS)	1.736.920	48,35	25,67	158
Ivica Dačić – SPS, PUPS, JS	484.607	13,49	7,16	44
SRS dr Vojislav Šešelj	72.303	2,01	1,07	0
Sa Demokratskom strankom za demokratsku Srbiju (DS, NS)	216.634	6,03	3,20	19
Dosta je bilo – Saša Radulović	74.973	2,09	1,11	0
Demokratska stranka Srbije – Vojislav Koštunica	152.436	4,24	2,25	0
Dveri – Boško Obradović	128.458	3,58	1,90	0
Čedomir Jovanović – LDP, BDZS, SDU	120.879	3,36	1,79	0
Boris Tadić – NDS Zeleni*, LSV, ZZS, ZZV,VMDK, DLR	204.767	5,70	3,03	18
Savez vojvođanskih Mađara – Ištvan Pastor	75.294	2,10	1,11	6
SDA Sandžaka – dr Sulejman Ugljanin	35.157	0,98	0,52	3
Partija za demokratsko delovanje – Riza Halimi	24.301	0,68	0,36	2
BDZ-MPSZ-DZH-MRM-MEP	3.983	0,11	0,06	0
Broj nevažećih glasačkih listića	114.001	3,17		

*NDS kasnije promenila ime u SDS

Nova demokratska stranka – Zeleni u širokoj koaliciji sa još šest političkih organizacija, uključujući i LSV. Ušli su u parlament i nakon toga promenili ime.

Saša Radulović i njegov pokret Dosta je bilo 2014. godine na izborima je osvojio 2,09 odsto glasova. Ispod cenzusa su tada ostali DSS i Dveri koji su osvojili 4,24, odnosno 3,58 odsto glasova.

Lista oko Demokratske stranke sa Bojanom Pajtićem na čelu je u odnosu na 2014. godinu dobila 0,01 odsto manje, ali i tri mesta manje.

Vojislav Šešelj tokom kampanje 2014. godine bio je zatvorenik Haškog tribunala, a njegov SRS je tada na izborima osvojio svega 72.303 glasa i nijedan mandat.

Prevremeni parlamentarni izbori vratili su desnicu (radikali i koalicija Dveri–DSS) u parlament. Sada će se iz poslaničkih klupa čuti i glas onih partija koje su protiv evropskih integracija a za savez sa Rusijom. Razlike među opozicionim strankama plastično opisuje Šešeljeva izjava u "Kuriru": "Ući ću u Skupštinu kao parni valjak, ali nema tu nijednog kapitalca. Prosto, nema čovek za šta sablju da krvari. Niko mi nije ravan, ali oštrim se pre svega na naprednjake, ali onaj njihov Aleksandar Martinović nije mi ni do kolena. On je zgodan da ga čovek vuče za uši i ništa više. Sandu ću da čerupam kao kokoš, a onog Čedu mogu da rasturim kad hoću. Došlo, izgleda, vreme kad je u parlamentu treća kategorija političara. Nisam zadovoljan", rekao je Šešelj.

U raspuštenom parlamentu sve stranke bile su za EU. Opozicija je brojnija u novom nego u prošlom sazivu Skupštine, ima pet opozicionih lista: SRS, DSS–Dveri, Dosta je bilo, DS, SDS–LDP–LSV, ali su one ideološki različite, često i više nego što se neke od stranaka razlikuju od SNS-a. Savetnik predsednika Privredne komore Srbije i bivši funkcioner LDP-a Bojan Đurić veruje da su protekli izbori bili konačan kraj epohe političkih partija iz devedesetih godina.

U Demokratskoj stranci već su počele čarke koje najavljuju borbu na predstojećoj izbornoj skupštini koja bi trebalo da oceni učinak rukovodstva nakon ovih izbora. Sudbina Bojana Pajtića nije jasna jer je izgubio vlast u Vojvodini, a u Republici DS je ostao na nivou iz 2014. po broju glasova, ali se u stranci čuju oštre zamerke i protesti zbog ad hok cenzus koalicije i "uvođenja" DSS-a i Dveri u Skupštinu.

Vučić je rekao da je naprednjačka većina u Skupštini apsolutno stabilna i da ne može biti ugrožena zbog široke koalicije u kojoj se nalazi SNS. On tvrdi da većina nema veze sa brojem koalicionih partnera, već sa legitimitetom koji je neko dobio. "To nije pitanje tehnike i matematike. Mnogi ovo koriste kao razlog da opravdaju svoj neuspeh, što je besmisleno. Skupštinska većina biće stabilna, mnogo više nego 2012. godine, funkcionisaćemo bez ikakvih problema", rekao je Vučić.

On kaže da zato i ne strahuje od novih odnosa u parlamentu: "Zašto bih? Još češće ću nego u prethodnom periodu dolaziti na skupštinske rasprave da razgovaram sa predstavnicima opozicije", i dodaje da se plaši Vojislava Šešelja i njegovog povratka u parlament jer je bio "nešto inteligentniji od nekih drugih", ali je ocenio da bi rejting lidera radikala mogao da padne ako krene sa oštrijom i prljavijom kampanjom protiv premijera i Vlade. Na pitanje o povratku SRS-a i ulaska Dveri u parlament Vučić je odgovorio: "Zadovoljan sam što vidim da rijalitijima pada gledanost, tako će i ovo biti interesantno nekoliko meseci."

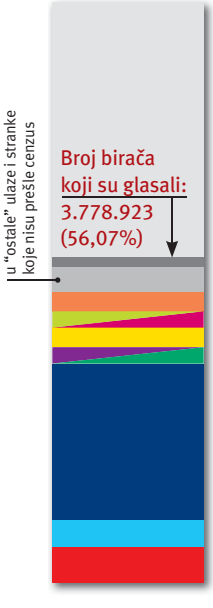
Za razliku od prethodnog saziva, u parlamentu će sada biti veći broj lidera stranaka. Poslanički mandat trebalo bi da pripadne Ivici Dačiću, Draganu Markoviću Palmi, Milanu Krkobabiću, Josipu Brozu zvanom Joška, Bošku Obradoviću i Sandi Rašković Ivić, Vojislavu Šešelju, Zoranu Živkoviću, Saši Raduloviću, Čedomiru Jovanoviću, Nenadu Čanku, Sulejmanu Ugljaninu, Goranu Čabradi, predsedniku Zelene stranke, i Muameru Zukorliću, lideru BDZ-a.

Regionalno posmatrano, može se videti da su naprednjaci pobedili i u ogromnoj većini opština u Srbiji, u 110 imaju više od polovine osvojenih glasova. Da kojim slučajem važi većinski, personalni izborni sistem, na osnovu postignutih rezultata listi SNS-a bi pripalo 230 do 240 mandata.

POSTIZBORNA KOMBINATORIKA

Prema izbornom zakonu, RIK će mandate novim poslanicima morati da dodeli najkasnije 10 dana od objavljivanja konačnih rezultata izbora, a rok za konstituisanje republičkog parlamenta je 30 dana od proglašenja konačnih rezultata. Nova vlada mora biti formirana »

Broj birača upisanih u birački spisak: 6.739.441

Glasova	% od glasalih	% od upisanih	Mandata	Izborna lista
1.823.147	48,25	27,05	131	Aleksandar Vučić – Srbija pobeđuje
413.770	10,95	6,14	29	Ivica Dačić – SPS, JS – Dragan Marković Palma
306.052	8,10	4,54	22	Dr Vojislav Šešelj – Srpska radikalna stranka
227.589	6,02	3,38	16	Za pravednu Srbiju – Demokratska stranka (NOVA, DSHV, ZZS)
227.626	6,02	3,38	16	Dosta je bilo – Saša Radulović
190.530	5,04	2,83	13	Dveri – DSS – Sanda Rašković Ivić – Boško Obradović
189.564	5,02	2,81	13	Boris Tadić, Čedomir Jovanović – Savez za bolju Srbiju (LDP, LSV, SDS)
56.620	1,50	0,84	4	Savez vojvođanskih Mađara – Ištvan Pastor
30.092	0,80	0,45	2	SDA Sandžaka – dr Sulejman Ugljanin
16.262	0,43	0,24	1	Partija za demokratsko delovanje – Ardita Sinani
32.526	0,86	0,48	2	Muamer Zukorlić – Bošnjačka demokratska zajednica Sandžaka
23.890	0,63	0,35	1	Zelena stranka
107.906	2,86			Broj nevažećih glasačkih listića

najkasnije 90 dana od konstituisanja parlamenta. Pošto sasluša mišljenje predstavnika izabranih izbornih lista, predsednik Republike parlamentu predlaže kandidata za predsednika Vlade.

Predsednik Srbije Tomislav Nikolić izjavio je (9. maj 2016) da će mandat za sastav nove vlade poveriti Vučiću. "Ja mislim da neću morati čak ni da obavljam konsultacije, pošto sve zavisi od toga da li je neko obezbedio 126 poslanika koji glasaju za vladu, i čim dobijem dokaze da je obezbedio, prestaju konsultacije i ja poveravam mandat", rekao je Nikolić za "Sputnjik" i dodao da je to očigledno Aleksandar Vučić.

Ubedljiva skupštinska većina koju ima Srpska napredna stranka znači da neće biti neophodno da se formira koaliciona vlada, jer naprednjaci imaju natpolovičnu većinu poslanika i mogu samostalno da vladaju. Ipak, Vućić je najavio da će tražiti širu podršku za svoju vladu. Za učešće u poziciji sa naprednjacima siguran je SVM, a predsednik ove stranke rekao je da se konkretni razgovori sa SNS-om o formiranju vlasti očekuju. Koalicija oko SNS-a i SVM-a u zbiru ima 135 mandata i prilično komotnu većinu za odlučivanje. Vučić je najavio i da će u novoj vladi biti najmanje šest novih ministara. Bez ministarske funkcije u novoj vladi, kako saznaju "Novosti", najverovatnije će ostati Velimir Ilić (bez portfelja), Srđan Verbić (obrazovanje) i Zlatibor Lončar (zdravstvo). Prema istom izvoru, u novoj vladi neće biti ni kadrovi socijalista – Ivica Dačić (spoljni poslovi), Aleksandar Antić (energetika) i Snežana Bogosavljević Bošković (poljoprivreda). Budući mandatar je isključio mogućnost koalicije sa delom opozicije – DSS–Dveri, DS, DJB. Boris Tadić je u ime svoje stranke rekao da neće u koaliciju sa naprednjacima, i dodao da za partnere iz svoje koalicije, Ligu i LDP, nije siguran. U opoziciji će najverovatnije ostati i radikali Vojislava Šešelja.

Dosadašnji Vučićev koalicioni partner SPS nije se oglašavao, ali jeste slao poruke da će, ukoliko ne budu u Vladi, biti "konstruktivna i lojalna opozicija". Prema analitičarima, Vučić će socijaliste verovatno zvati u vladu, ali tek u finišu pregovora. Na tu vrstu spekulacija odgovorio je potpredsednik SNS-a i ministar policije Nebojša Stefanović rekavši da će Vučiću biti teško da svoje stranačke kolege ubedi u potrebu ponovne saradnje sa socijalistima. "U SNS-u ljudi vole i poštuju Vučića i tu smo potpuno jedinstveni. Ali i pored toga neće mu biti lako da nas ubedi da su SPS, Ružić i Dačić neophodni za bolju budućnost Srbije i da su oni koji nas često vređaju i omalovažavaju dobri kao partneri u novoj vladi." O ponovnoj saradnji sa socijalistima više će se znati nakon predstojeće skupštine naprednjaka zakazane za 28. maj.

Partije u parlamentu

koalicija Aleksandar Vučić	**(131)**
SNS	91
SDPS	10
PUPS	9
NS	5
SPO	3
SNP	3
PS	3
vanstranačke ličnosti	7
koalicija SPS–JS	**(29)**
SPS	20
JS	7
Komunistička partija	1
Zelena stranka	1
SRS	**22**
Pokret Dosta je bilo	**16**
koalicija DS	**(16)**
DS	12
Nova stranka	1
DZVH	1
ZZS	2
koalicija Dveri DSS	**(13)**
Dveri	7
DSS	5
vanstranačka ličnost	1
koalicija LDP, LSV, SDS	**(13)**
LDP	3
LSV	4
SDS	4
Narodni pokret Srbije	1
vanstranačka ličnost	1
SVM	**4**
SDA	**2**
BDZ	**2**
Zelena stranka	**1**
PDD	**1**

KO ĆE UĆI U BANOVINU

Naprednjaci su trijumfovali u Vojvodini i tako ostvarili izborni cilj da smene sa vlasti demokrate. Od 1.729.376 birača u Vojvodini na birališta je izašlo 963.208 ili 55,70 odsto, a u Skupštinu AP Vojvodine ušlo je devet izbornih lista, dok je šest lista ostalo ispod cenzusa. Poslanike u pokrajinskom parlamentu imaće devet izbornih lista.

PIK je objavio konačne rezultate pokrajinskih izbora održanih 24. aprila za poslanike u Skupštini Vojvodine. Lista "Aleksandar Vučić – Srbija pobeđuje" osvojila je 44,48 odsto glasova i 63 skupštinska mandata. Druga po redu je koaliciona lista SPS–JS–PUPS, koja je osvojila 8,86 odsto glasova, odnosno 12 mandata. Po deset mandata imaju lista "Za Vojvodinu rada i znanja – DS, DSHV, Nova, Zeleni – dr Bojan Pajtić", koja je osvojila 7,24 odsto glasova, i lista "Dr Vojislav Šešelj – SRS", koja je imala 7,66 odsto glasova. Lista "Nenad Čanak – LSV – Digni glavu" osvojila je 6,43 odsto glasova, odnosno devet poslaničkih mandata. Zatim, DJB sa 5,54 odsto glasova i sedam mandata, a nakon nje i "SVM – Ištvan Pastor" sa osvojenih 4,88 odsto glasova i šest mandata. U pokrajinskom parlamentu sedeće i poslanici liste "Mađarski pokret za autonomiju – dr Tamaš Korhec – DZVM – Aron Čonka" sa osvojenih 1,71 odsto glasova i dva mandata, kao i Zelena stranka sa 1,14 odsto glasova i jednim poslaničkim mandatom.

Naprednjaci su namerni da u Vojvodini naprave širu vladajuću koaliciju, što bi trebalo da znači da su potencijalni partneri dosadašnji Pajtićevi saveznici. Savez vojvođanskih Mađara već je obezbedio mesto u novoj pokrajinskoj vlasti, ali je još neizvesno da li će u Banovinu ući i ligaši Nenada Čanka, u čijim redovima postoji jaka sumnja da će biti deo naprednjačke vlasti u Pokrajini. S druge strane, lider Saveza vojvođanskih Mađara Ištvan Pastor je, prema pisanju lista "Novosadski reporter", rekao da bi "koalicija SNS–LSV–SVM u pokrajini dovela do relaksacije pitanja vojvođanske autonomije i njegovog rešavanja van domena dnevne politike".

Mediji zato uveliko spekulišu i da bi Liga socijaldemokrata Vojvodine mogla da bude deo Vlade Vojvodine. Međutim, da neka od stranaka iz predizbornog saveza SDS–LDP–LSV bude deo Vučićeve politike, sagovornici lista "Danas" ocenili su kao preokret koji bi mogao da se svede na očekivanja da "krokodil postane vegetarijanac". ¶

DRAGOSLAV GRUJIĆ
I DOKUMENTACIONI CENTAR "VREME"

TEOFIL PANČIĆ

Šušumige uzvraćaju udarac

Svi znaju za *Državni posao*, a Čvarkov, Torbica i Boškić stvarniji su od većine tzv. stvarnih likova oko nas. *Dnevnjak* je eksplodirao na internetu, ali njegova prava kuća i idealan format je televizijski. Političar i "javni radnik" kojeg Daca Vučenić i Ljubica Gojgić nisu uživo istresle iz gaća nije ništa ni uradio u životu. Zoran Panović je jedini koji svoju "večernju školu medijske pismenosti" drži u podne, ali nema veze, svi mu rado dolazimo. Daško i Mlađa su najbistriji glasovi celokupnog radio etra ove nesrećne zemlje, ljudi koji su rehabilitovali talk show format, jer on kod njih nije besmisleno ćeretanje da prođe vreme, nego lucidan komentar stvarnosti. *Vere i zavere*, po Tišminom romanu, podsećaju nas na dane kad umeće pravljenja serija kod nas nije bilo podilaženje prostoti.

Arežina je morao da bude smenjen jer je program RTV kakav je izgradio ne puka politička opozicija novim vladarima Vojvodine, nego njihov civilizacijski opozit

Uh, mogao bih da ispunim dva prostora ove kolumne pukim nabrajanjem, ovo što je spomenuto u gornjem pasusu samo je vrh ledenog brega, nisam ni notirao *Radar* Marine Fratucan, *Dokument*, *Folder kultura* i još toliko toga. Šta je zajedničko svim ovim ljudima i emisijama? Svima je medijski dom program Radio-televizije Vojvodine. I niko, baš niko od njih tamo nije radio, niti je ijedna od ovih i drugih dobrih emisija postojala pre samo pet-šest godina. Sve se to desilo posle određenog, recimo tome tako, "nultog trenutka": onog u kome je Slobodan Arežina negde 2011. dospeo u poziciju da ključno kreira njen program. I, šta se desilo? Jedna zapuštena i upuštena, traljava i otužna medijska manufaktura, koja nikako nije uspevala da se oporavi od moralnog, materijalnog i civilizacijskog debakla iz devedesetih (da ne rečem: iz "milijanskih vremena"...), u razumno je kratkom roku postala glavno, a u poslednje vreme bogme i gotovo pa jedino mesto u etru u kojem je zakon profesionalna kompetentnost, ljudska pristojnost, politička neostrašćenost i pluralizam (što ne treba brkati s nemanjem integriteta, jasnog stava i izgrađenog vrednosnog sistema!). To jest, kako se to danas kaže, lansirao je medijsku platformu na kojoj, dakako, ima i stvari koje vas ne zanimaju i koje vam nisu bliske, ali nema baš ničega čega biste se stideli i što bi vas ponižavalo, što bi cinično i svesno vređalo vašu inteligenciju ili aktivno doprinosilo građanskoj tuposti. Prostije rečeno: Slobodan Arežina napravio je daleeeeko najbolju televiziju u Srbiji, a uz HRT 3 (koji nova hrvatska vlast upravo beričetno nastoji da uništi) etablirao je RTV 1 kao najbolji TV kanal u celom tzv. regionu. Dobro, naravno da to ni u ludilu nije učinio sam, ali umeo je da strpljivo izgradi ekipu bez premca. Samo on zna na kakve je otpore sve tu nailazio: nije tu bilo samo javnih i potmulih političkih podmetanja (a treba se setiti da je RTV godinama na stalnom udaru sa najmračnije desnice kao "separatistički" i ne znam ti šta sve), nego i sitnih malograđanskih zađevica, ljubomora neostvarenih, ali solidno umreženih tipova i tipica, mahom u formi kvazilokalpatriotskog saplitanja ("Šta je tu nama jedan Beograđanin došao da nas uči, kao da mi ne znamo kako se pravi televizija?!"; Pa i ne znate, jebiga, ali ne zato što ste Novosađani, nego zato što ste šušumige, mediokriteti i jeftine fufice svih režima...).

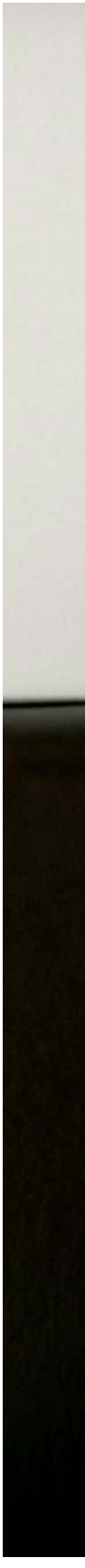
Da raščisti te Augijeve štale nataloženog programsko-kadrovskog otpada, da provetri taj ustajali i buđavi vazduhčić incestuoznih odnosa i interesnog rke-koke u zavetrini, da stvari takoreći restartuje, Arežina je u jednom trenutku stvarno doveo oveću ekipu sa strane, iz mitskog "Beograda", uglavnom odbeglih sa B92 koji je baš pre koju godinu rešio da se otkotrlja u besmisao, i te su prinove u jednom periodu bitno doprinele totalnom face-liftingu RTV-a, ali to je bilo tek sredstvo a ne cilj: mnogi od njih danas više i nisu na RTV, ali je u međuvremenu na pametan način "stvorena" ili privučena cela paleta novih domaćih (novosadskih i vojvođanskih) autora svih mogućih novinarskih i drugih kreativnih televizijskih profila.

Zašto sve ovo pišem? Znate valjda: tek koji dan nakon pokrajinskih izbora, Slobodan Arežina je smenjen, sa bizarno glupim i neodrživim objašnjenjem, a odlukom nedavno formiranog Upravnog odbora RTV, u kojem stoluju ljudi za koje niste nikada čuli – jer niste ni imali po čemu da čujete za njih. Većinska frakcija vojvođanskih radikala, sad se valjda zovu naprednjaci, još nije formalno ni preuzela upravu nad Vojvodinom, a već je poslala svileni gajtan onome ko je napravio medij koji njima, takvima, nije puka i banalna politička opozicija, nego nešto mnogo značajnije i šire: civilizacijski opozit. Poruka je, dakle, savršeno jasna, i nemojte ni sekunde da se zavaravamo: ona dolazi kako od beogradskog Vučića, tako i od novosadskih vučića, lokalnih skretničara Tamne energije.

Nije to stvar Kurte i Murte, "žutih" i Vučićevih, i slično: ne nasedajte na tu demagogiju. Nije ovaj RTV – daleko najkvalitetniji u svojoj istoriji – bio "Pajtićev i Čankov", kako reče Veliki meštar sviju hulja, što bi, je li, opravdalo potrebu da sad bude malo Njegov. Naprotiv, stvar je upravo u tome što je RTV bio najbliže nečemu što nalikuje slici javnog servisa, i što baš to treba uništiti, ne bi li nastao još jedan *opijum za proste*. Jer, ako smo tupi i prosti, nećemo nikada ni poželeti da budemo slobodni, i Gazda će nas takve ponovo voleti, oprostiće nam što smo ga gorko razočarali podrškom sramotno ispod stoodstotne. ¶

Vučićev režim vlada bat i tajnim ugovorima

Za koji mesec Vučić će biti duže na vlasti nego što je bio DS pre njega. Paradoksalno je bilo što su i nakon godinu dana svoje vlasti za sve krivili DS. Sada će to biti kontraproduktivno. Ishod pranja ruku od bilo kakve odgovornosti videćemo na predsedničkim izborima. To će biti prvi trenutak kada će se videti reakcija građana Srbije. Ja ne verujem da na tim predsedničkim izborima može da pobedi kandidat režima. Zato što je ekonomska i socijalna situacija potpuno neodrživa i zato što verujem da postoji svest kod kritične mase, raznih stranaka i organizacija da ćemo završiti u diktaturi ako se brzo nešto ne promeni i da uzurpacija svih nivoa vlasti od jedne stranke može da se završi loše

Jedno od najvećih iznenađenja upravo okončanih parlamentarnih izbora nisu ni njihovi rezultati ni činjenica da je bilo nebrojeno mnogo nepravilnosti. Ni prelazak cenzusa pojedinih lista koje se ni same nisu tome nadale ne iznenađuje toliko koliko činjenica da se opozicija u Srbiji oko nečega ujedinila. To "nešto" jeste krajnje sumnjiv neprelazak cenzusa koalicije DSS-Dveri, kojima je nedostajalo tri četvrtine jednog glasa. Još u izbornoj noći, 24. aprila, po objavljivanju prvih procena izbornih rezultata, na poziv predsednika Demokratske stranke Bojana Pajtića, u sedištu DS-a okupili su se lideri pokreta "Dosta je bilo", koalicije SDS-LDP-LSV i koalicije DSS-Dveri.

"VREME": U trenutku kada je jasno da je Demokratska stranka prešla cenzus, odlučujete da one partije koje su na ivici cenzusa pozovete i povedete u Republičku izbornu komisiju. Šta je tome prethodilo i kako je do te odluke došlo?

BOJAN PAJTIĆ: Mi smo sve vreme pratili rezultate na našem na uzorku. Po tome, ni u jednom trenutku nismo bili ispod sedam odsto podrške, a ono što smo čuli iz medija bilo je nešto drugačije. Kada su druge stranke u pitanju, pratili smo i njihove trendove i bilo je jasno da su "Dosta je bilo", koalicija oko SDS-a i koalicija oko DSS-a prešle cenzus. Međutim, po onome što se čulo od raznih agencija, od Aleksandra Vučića i iz RIK-a, namera je bila da se ove tri stranke spuste ispod cenzusa. Bilo je očigledno da to nije moguće učiniti DS-u.

Obaveza DS-a je da čuva pravo i glas svakog građanina i rudimente demokratije u ovoj zemlji, jer su ovde od demokratije ostali samo ostaci. Zbog toga sam pozvao i stranke koje su nam potpuno politički daleke, kao što su recimo Dveri. Lično sam pozvao Borisa Tadića, Boška Obradovića, Sandu Rašković Ivić i Sašu Radulovića da se okupimo, da zajedno odemo u RIK i da sprečimo izbornu krađu. Nismo se nijednog trenutka vodili kalkulacijom da bi pad neke stranke ispod cenzusa nama značio više mandata, već smo se vodili time da, ako bilo ko može da bude žrtva i ako se legitimiše princip da bilo ko može da se pokrade, nikada više nećemo biti uređena država. Nema načina da budemo uređena država i normalno društvo. Zato sam ih pozvao da idemo zajedno u RIK.

Jesu li oni bili iznenađeni pozivom?

Moram da priznam da su bili iznenađeni pozivom i gestom solidarnosti. Solidarnost je postala neuobičajena na srpskoj političkoj sceni, i u društvu generalno, a bez solidarnosti ne možemo nigde ići dalje i nećemo generacijama koje dolaze ostaviti ništa od ove zemlje. Dakle, bili su iznenađeni, ali prijatno. Svi su se vrlo brzo okupili ovde u stranci i onda smo se dogovorili da odemo u RIK i da krađu ne dozvolimo. Mislim da su i u RIK-u bili šokirani kada su videli četiri prilično raznorodne liste koje su imale nameru da zaštite demokratiju u ovom društvu. Nema vladavine prava ako dozvolimo da se izbori tako brutalno pokradu. Po zajedničkim procenama ukradeno je između 200.000 i 300.000 glasova.

Sanda Rašković Ivić je, dok je još trajalo maratonsko zasedanje RIK-a, izjavila da se rezultati koje imaju DS, koalicija DSS-Dveri, "Dosta je bilo" i koalicija oko SDS-a, pa čak i SPS i SRS poklapaju. Da li možete da potvrdite da su se rezultati koje su imale sve stranke osim SNS-a poklapali prilično precizno?

Ja nisam imao komunikaciju oko toga sa SPS-om i SRS-om. Komunicirao sam sa strankama sa kojima smo otišli u RIK. Naši podaci su se poklapali. Nije bilo nikakve sumnje da su tog dana cenzus prešli i "Dosta je bilo" i SDS-LDP-LSV i DSS-Dveri. Nije bilo nikakve sumnje da bi sve opozicione stranke imale mnogo bolji rezultat da krađa nije bila tako masovna. Krađa je bila višestruka i bila je realizovana kroz takozvani bugarski voz, kroz sistem »

inom, korupcijom

Fotografije: Marko Rupena

prepravljanja zapisnika. Naši ljudi su, recimo, u Nišu proveravali kontrolno pet džakova. U svih pet džakova je postojalo od sedam do devet glasova za SNS manje nego što je pisalo u zapisnicima biračkih odbora. Na Kosovu su navodno glasale čitave albanske porodice koje se potpisuju ćirilicom, istim rukopisom. Dakle, krađa je bila masovna, bilo je svuda, kao i kupovine glasova. Mislim da je prirodna posledica bio miting koji smo imali.

Otkada imamo višestranački sistem, prvi put smo imali prilike da gledamo sednica RIK-a u direktnom televizijskom prenosu. U jednom trenutku se od članice RIK-a iz SNS-a začulo da njih mediji satanizuju i napadaju, a da sednice RIK-a uvek tako izgledaju. DS od početka višestranačja obitava na srpskoj političkoj sceni, a samim tim ima i predstavnike u RIK-u. Da li sednice zaista uvek izgledaju tako?

Takve prakse nije bilo. Dejan Đurđević (predsednik RIK-a, prim. aut.) dozvolio je takvu praksu i ostaće zabeležen u političkim analima kao neko ko je dozvolilo da se rezultati grubo prepravljaju. Koaliciji DSS-Dveri falilo je 0,75 odsto od jednog glasa zato što su anulirani rezultati iz zapisnika.

Izlaznost nije menjana, čime je automatski podizan cenzus...

Tako je. Pritom, pravnički rečeno, ne postoji niko u ovoj zemlji ko može da poništi jedan jedini glas. Glas je svetinja zato što je građanin nosilac suvereniteta u jednoj zemlji. Možda zvuči kao fraza, ali glas zaista jeste svetinja u društvu koje pretenduje da bude demokratsko i u državi koja pretenduje da bude pravna. Ne može RIK da anulira nečiji glas zato što je tako neko odlučio. To je nešto što je protiv pravno, protiv ustavno i zato je naša reakcija bila toliko žestoka.

I pre 24. aprila bilo je jasno da kada je o pravnom karakteru izbora reč postoji mnogo neregularnosti, počev od toga da je RIK u ostavci, da parlament nije prihvatio ostavku Dejana Đurđevića, da nije formiran nadzorni odbor koji treba da nadgleda rad RIK-a, da su birački spiskovi haotični... Logično se nameće pitanje zašto su ostali akteri u izbornom procesu pristali na izbore koji su bili neregularni i pre nego što su održani. Da li naše zakonodavstvo daje pravne instrumente kojima je bilo moguće zaustaviti predizborne neregularnosti?

Ne postoji pravni instrument. Mi smo razmišljali da li ovom i ovakvom režimu davati legitimitet izlaskom na izbore. Razmišljali smo, dakle, i o bojkotu izbora. Veliki broj javnih ličnosti bio je za to. Sugerisali su nam bojkot jer apsolutno ne postoje uslovi za fer i poštene izbore. U kampanji su neprekidno u medijima bili gospodin Vučić i njegovi saradnici, a mi smo imali 30 sekundi u vestima da pošaljemo poruku od tri rečenice i još kada vam tu poruku istrgnu iz konteksta, apsolutno nema ravnopravnog tretmana. Ja sam u više navrata pozvao gospodina Vučića na duel jer je bilo logično da kao predsednik najveće opozicione stranke pozovem predsednika Vlade i bilo bi prirodno i normalno da se taj duel dogodio. Umesto toga imali smo samo jednu debatnu emisiju predsednika stranaka, dva dana pred izbornu ćutnju u kojoj su čak i pitanja i teme koje su nam postavljene bile uglavnom sekundarne za građane Srbije. Jedna tema bila je primarna, u vezi sa nezaposlenošću, druga je bila u vezi sa izbegličkom krizom i treća se odnosila na odnose u regionu. To su za građane Srbije sekundarne teme. Ideja je bila da damo alibi i režimu i javnom servisu da smo se pojavili i bili u medijima.

DS je bio u posebnom problemu jer je sve vreme satanizovani. Svaki predstavnik vlasti zloupotrebljavao je prostor da napada DS. U suštini, gospodin Vučić je imao dva cilja na ovim izborima. Jedan je bio da uništi DS, odnosno da ga gurne ispod cenzusa. Drugi cilj je bio da ostvari više poslaničkih mandata nego što ih je imao. Oba cilja su mu dramatično propala – ima 27 poslaničkih mandata manje, DS je dobio više glasova nego na izborima 2014. godine, a uz to je uspeo da oko pojedinih pitanja ujedini opoziciju.

Rekli ste da ste više puta tražili duel. Ako hipotetički zamislimo taj duel, šta bi bile teme oko kojih biste mogli da se sporite, s obzirom na to da je on opredeljen za proevropski put Srbije, za pravnu državu?

Deklarativno opredeljenje Vlade za evropski put je lažno. To što razgovaraju sa Prištinom nije dovoljna pretpostavka da od Srbije postane evropsko društvo. U samom izveštaju Evropske komisije ocenjeno je da je katastrofalna situacija u medijima, u pravosuđu, u oblasti ljudskih prava... Mi jesmo društvo koje sve više liči na orijentalnu despotiju, a sve manje na modernu demokratsku državu. Pitao bih gospodina Vučića kako je moguće da celo njegovo okruženje ima račune na Devičanskim ostrvima, pitao bih ga šta se nalazi u 20 tajnih ugovora, šta se dešava sa slobodom medija u ovoj zemlji, kako je moguće da bude uhapšeno stotinu članova

Ako je potrebno pokrasti Sandu Rašković Ivić da bi Vučić imao šest poslanika više u parlamentu, onda više ne postoji država Srbija, onda više nema budućnosti. Ja ću se protiv politike DSS-Dveri boriti, ali argumentovano i demokratski

DS-a, a da niko nije osuđen, kako je moguće da se hapse poljoprivrednici koji brane zemlju od otimanja, a da se ne hapse kriminalci, kako je moguće da se legitimišu ljudi koji na skupu SNS-a viknu da su gladni, a ne hapse se oni koji su u Savamali napravili ono što su napravili. Mi imamo političko-mafijašku hobotnicu koja upravlja državom, koja formalno ispunjava spoljno-političke uslove zapadnih zemalja, ali na unutrašnjem političkom planu to je sistem u kome jedan čovek dominira i praktično je ukinuta podela na zakonodavnu, izvršnu i sudsku vlast. Postoji samo volja jednog čoveka.

U Srbiji vlada potpuna satanizacija svakog ko se usudi da podigne glas, ko se usudi da postavi pitanje o imovinskoj karti premijera, o onome što piše u tajnim ugovorima... Mi nećemo da pristanemo na takvu državu. Ja, kao predsednik DS-a, možda sam najviše pojedinačno izložen različitim vrstama harange, što zbog toga što sam na čelu stranke, što zbog toga što sam

bio predsednik pokrajinske vlade. Podigao sam desetine privatnih tužbi zbog povrede ugleda i časti, ali nikada do kraja ne možete da operete to blato ako vas stalno blate.

Koja je sudbina tih tužbi?

Do sada je bilo dva ročišta, jedno protiv "Informera", drugo protiv SNS-a. U predmetu protiv "Informera" doneta je u prvom stepenu presuda u moju korist. Videćemo šta će biti do kraja. U tom broju je

rečeno kako sam ja govorio svojim saradnicima da maksimalno koriste pogibiju pilota u političke svrhe. To je monstruozna kampanja vlasti koja ne prestaje. Međutim, kada se bavite javnim poslom u Srbiji, onda ste pristali da pod ovakvim režimom možete samo biti napadani. Nama ne pada na pamet ni da savijamo kičmu, ni da pognemo glavu, naprotiv, štitićemo svakog ko bude napadnut i konačno, nas i neka napadaju, ali neka ne diraju novinare, analitičare, nevladin sektor i nezavisne institucije, jer se time potpuno urušava koncept pravne države.

Utisak je da opozicija slabo igra na kartu urušavanja institucija sistema i urušavanja pravne države, a nije jasno zašto.

DS je u svim tim situacijama bio prilično glasan u meri u kojoj je moguće probiti se u javnosti u ovakvim uslovima i okolnostima. Mi ćemo uvek reagovati na situacije kao što je situacija u Obrenovcu. Kod nas se dešavaju takve zloupotrebe koje su u drugim zemljama nemoguće. Danas predsednik države kaže da neće sazvati konsultacije, već da će dati svom partijskom drugu mandat da formira Vladu. Nemoguće je bez konsultacija imenovati mandatara. To što je gospodinu Nikoliću neprijatno da se suoči sa svojim kumom i bivšim predsednikom stranke, ne može biti okolnost koja dovodi do urušavanja Ustava. Mislim da je to razlog. Sa nama će taj razgovor biti veoma kratak, jer nam ni na kraj pameti ne pada da budemo u bilo kakvoj koaliciji sa SNS-om. Možemo samo da obavimo svoju ustavnu dužnost i da razgovaramo sa predsednikom države kao legalno izabranim predsednikom, a da li je taj izbor bio i legitiman ako se setimo onih džakova, pitanje je.

Ti džakovi su misteriozno nestali čim je SPS odlučio da ide u postizbornu koaliciju sa SNS-om. Zašto DS nije podneo tužbu za uznemiravanje javnosti zbog tih džakova?

Ta prijava bi u pravnoj državi bila logična, primerena i prigodna. Bilo je nekoliko desetina napada na naše aktiviste, čak i njihovo kidnapovanje, za sve te napade podnete su prijave, ali nikada nije bilo nikakve reakcije policije i tužilaštva, iako su identifikovani počinioci. Mi ne očekujemo da će, dok se ne promeni vlast, ikada iko u policiji i tužilaštvu da se odvaži i da procesuira nekog iz režima. Pokušali smo više desetina puta, ali oni na to ne reaguju. Toliko o pravnoj državi i tome kako smo na evropskom putu i koliko je taj put utemeljen u stvarnosti u kojoj mi živimo.

Koliko vam je trebalo da donesete odluku da pozovete svoje pristalice da glasaju za DSS-Dveri? Da li ste se konsultovali sa još nekim iz stranke, da li je bilo protivljenja i šta je na kraju prelomilo da to ipak učinite?

Ja nisam pozvao da se glasa za DSS i Dveri, već da se spreči brutalna krađa izborne volje građana. Ceo dan bih mogao da govorim o tome u čemu se sve razlikujemo od njih, ali u jednom ne smemo da se razlikujemo, a to je da ne može ničiji glas da bude ukraden, bez obzira na to kolike su razlike među nama. Tada više ne postoji ni država, demokratija, nema više slobode. Ako se tu ne postavi takav princip, ako se tu ne udari granica, sutra će to uraditi drugim strankama.

Da li je krađa sprečena ili ste zapravo pozvali na saniranje posledica krađe koja se već desila?

Krađa se svakako dogodila, mi nju nismo mogli sprečiti. Posledice te krađe su očigledno nasilničko guranje jedne opozicione liste ispod cenzusa. Liste sa meni veoma spornim političkim opredeljenjem, ali sa dovoljnim brojem glasova da se ta lista nađe u parlamentu. Poziv za glasanje nije bio poziv za podršku političkom programu DSS-Dveri, već poziv da odbranimo sopstvenu slobodu i pravo da glasamo za koga hoćemo i da nam niko to pravo ne može oduzeti. Taj poziv jeste bio pragmatičan, bio je odraz pragmatične potrebe, jedinog mogućeg načina da se spreči brutalna krađa. Da je ta lista sprečena da uđe u parlament, bilo bi ukradeno još skoro dvesta hiljada glasova.

Ako je apsolutno dokazivo da je lista DSS-Dveri pokradena, koja je garancija da i sve ostale, ili bar većina opozicionih stranaka koje su prešle cenzus nije pokradena, što nas dovodi do toga da su možda imale i bolji rezultat? To nije dovođeno u pitanje.

Sigurno je da su, s obzirom na razmere krađe, sve opozicione liste dobile veću podršku nego što je to iskazano u konačnom izveštaju RIK. Naš pravni mehanizam da se time bavimo je anketni odbor, čim budemo ušli u Skupštinu. Drugi mehanizam bi bio da izađemo nekoliko meseci na ulice, za šta očigledno u ovom trenutku ne postoji kritična energija i volja među građanima Srbije. Ovo nije situacija kao 1996/97.

Po čemu se sve razlikovala ta situacija od ove?

Bio je drugi kontekst u tom smislu što je na strani opozicije bila i međunarodna javnost. Pod pritiskom te međunarodne javnosti je Milošević priznao izbore, ne pod pritiskom demonstracija, demonstranata ili građana koji su se okupljali. Sada ni protesti ne bi doveli do toga da bilo ko interveniše, to je potpuno očigledno jer predstavnici EU nisu podigli glas na ovakvu brutalnu krađu koja se dogodila na izborima, zašto bi podigli glas nakon nekoliko skupova opozicije.

Kako komentarišete to što je deo demokratski orijentisane javnosti kritikovao vaš poziv da se glasa za DSS-Dveri?

Ako biste me pitali da li ja lično želim Dveri u parlamentu, rekao bih ne. Ali ako »

Ne očekujemo da će, dok se ne promeni vlast, ikada iko u policiji i tužilaštvu da se odvaži i da procesuira nekog iz režima. Pokušali smo više desetina puta, ali oni na to ne reaguju. Toliko o pravnoj državi i tome kako smo na evropskom putu i koliko je taj put utemeljen u stvarnosti u kojoj mi živimo

je dovoljan broj građana za to da koalicija DSS-Dveri uđe u parlament, a njihova volja bude poništena, onda mi nismo demokratska država. To je vrlo čista diktatura, najbrutalnija moguća diktatura. Ako to ljudi ne shvataju i taj poziv gledaju kroz prizmu političkih razlika između naših stranaka, imaju percepciju koja nije ispravna. Poziv je bio usmeren na to da odbranimo sopstvenu slobodu. Ti izbori su svakako već potpuno nelegitimni. Ta vlada koja će biti formirana je potpuno nelegitimna, ali u ovom trenutku ne postoje pravni mehanizmi da se taj problem reši, osim smenom vlasti. Prilika za smenu vlasti biće na predsedničkim izborima i ja očekujem da na njima režimski kandidat izgubi i da se okupi što šira platforma opozicionih stranaka koja bi podržala nekog kandidata na tim izborima. Najpogodniji bi bio neki nezavisni kandidat, neko ko nije deo nijedne stranke, već neko koga bi mogao da podrži veoma širok spektar političkih stranaka.

Mi smo jedno nedemokratsko i neslobodno društvo. Dveri su sve vreme kampanje govorile da treba srušiti režime Bojana Pajtića i Aleksandra Vučića, ja sam, dakle, bio uz Vučića glavna meta te koalicije. Ako meni ne smeta i kažem da oni ne smeju da budu pokradeni, da nijedan građanin ne sme da bude pokraden, ne vidim zašto to može da smeta nekom drugome.

Kako izgleda kada ste u istoj prostoriji sa njima, da li neko to pominje?

Ja to nisam pominjao, jer bi izgledalo kao da likujem. Bila je preozbiljna situacija da bih tako nešto pominjao. To je sekundarno. Primarno je da ova država ne bi bila vredna življenja ako je moguće pokrasti nekog na izborima na način na koji su to učinili ljudi iz RIK-a i Vučićevog okruženja. Ako je potrebno pokrasti Sandu Rašković Ivić da bi Vučić imao šest poslanika više u parlamentu, onda više ne postoji država Srbija, onda više nema budućnosti. Ja ću se protiv politike DSS-Dveri boriti, ali argumentovano i demokratski.

Uveče 4. maja bili ste zajedno na konferenciji za novinare u izbornom štabu DSS-Dveri. Utisak je da ste svi bili iznenađeni činjenicom da ste uspeli da se ujedinite oko nečega. Kakav je vaš utisak da li je Aleksandar Vučić računao da to može da se desi?

On je računao da će svi osim SNS-a, SPS-a i SRS-a biti ispod cenzusa. To bi bilo fantastično jer bi njemu onda alternativa bili radikali i onda bi on toj Evropi rekao da ga puste da radi šta god hoće sa Srbima i Srbijom, jer u suprotnom dolazi Šešelj. Njegova ideja je bila da ne postoji nijedna za racionalan svet prihvatljiva opcija.

Da li verujete da je Vojislav Šešelj iskrena opozicija Aleksandru Vučiću?

Nije mu opozicija, on je politički otac i Aleksandru Vučiću i Tomislavu Nikoliću, samo što sa jednim sinom ne razgovara, a sa drugim blisko sarađuje. On očito daje vrlo snažnu logističku podršku SNS-u i lično Vučiću. To se videlo i na ponovljenim izborima. Radikali su kolektivno glasali za listu SNS-a na ponovljenim izborima.

Kada je reč o DS-u, pojavile su se vesti o sukobima i mogućim smenama.

Nema nikakvih sukoba. Ja sam pristalica pluralizma i na nivou stranke. Kod nas po statutu nakon republičkih izbora sledе unutarstranački izbori, što "Informer" i ostali Vučićevi mediji zloupotrebljavaju da bi govorili o smenama. Ti izbori će biti nakon konsultacija sa predsedništvom i organizacionim odborom, odmah kada tehnički bude bilo moguće da se organizuju neposredni izbori. To je sad tehničko pitanje. Niko nije istakao zvaničnu kandidaturu, ali u DS-u najčešće postoji protivkandidat. Neposredni izbori u DS-u postaviće višu lestvicu kada su u pitanju demokratski standardi u srpskom političkom životu, jer će članstvo odlučivati o budućnosti stranke. Organizacija koja je sposobna da demokratizuje sebe, ima legitimno pravo da se bavi demokratizacijom društva.

Uvek se nekako nakon toga DS cepao.

Ja to više ne očekujem. DS ima okolnost u svojoj strukturi koja je prednost, ali dovodi i do takvih pojava. Činjenica je da su članovi DS-a obrazovaniji u odnosu na članove drugih stranaka. Intelektualci su po pravilu individualci, pa je u takvoj strukturi veći izazov ostvariti ono što bismo mogli da nazovemo stranačkom disciplinom.

Znate li išta o pričama da je Boris Tadić odigrao ključnu ulogu u osnivanju SNS-a i u pokušaju da se radikali oslabe?

Taj proces je išao mimo bilo kog organa DS-a i u tom smislu nemam neposredna saznanja, pa ne bih ni komentarisao proces.

Da je DS bio na vlasti u momentu potpisivanja Briselskog sporazuma u Beogradu bi se desilo šta?

Desile bi se nasilne demonstracije na čijem bi čelu bili Tomislav Nikolić i Aleksandar Vučić, tu nema dileme.

Do čega bi dovelo poništavanje izbora da ste se odlučili za tu opciju?

Poništavanje, nažalost, nije bilo moguće. SNS ima većinu u RIK-u i glasanje za ponavljanje izbora bilo bi odraz nemoći opozicije jer bi propalo. Činjenica je da smo na izbore izašli, a u startu smo znali da oni nisu ni fer, ni pošteni. Izašli smo na njih zato što bojkot ne bi potresao nikog, ne bi se podigle međunarodne organizacije i EU, ne bi se mnogo potresao ni nevladin sektor, niti dobar deo javnosti Srbije.

Da li je pri donošenju te odluke pomoglo iskustvo sa bojkota izbora 1997. godine kada se ništa nije desilo

osim što je DS ostao vanparlamentarna stranka?

To nam je pomoglo jer smo uvideli da je političko delovanje van parlamenta znatno teže. Bojkot izbora ima smisla ukoliko bojkotuje sva opozicija. Pošto je bilo očigledno da bismo u takvoj odluci bili usamljeni, ništa ne bi bilo promenjeno, osim što bi uticaj DS-a kao vanparlamentarne stranke bio nevidljiv, a režim bi to jedva dočekao, da nam i to malo suženog medijskog prostora ukine. Nismo imali izbora, nego da na izborima učestvujemo iako od početka oni nisu fer, ni pošteni, niti će vlast na osnovu njih biti legitimna. Imamo privid legitimnosti i simulaciju pravne države. Niti imamo legitimnost, niti pravnu državu, ali to su okolnosti u kojima se borimo u 2016. godini, a mislili smo da nakon 2000. godine tako nešto nije moguće.

Dok su neki govorili o bojkotu, od nekih članova DS-a moglo se čuti da bi neizlazak na izbore bio dobar za konsolidaciju. Kakav je sada utisak nakon izbora, da li je stranci potrebna konsolidacija i šta pod nju sve potpada?

Odnosi unutar stranke nisu sporni. Naravno da postoji finansijski problem koji sam nasledio i ja i pre mene gospodin Đilas. Taj problem ne bi bio rešen bojkotom izbora. Medijski tretman DS-a nije problem stranke, već je to problem građana Srbije. Ako ne postoji politički pluralizam u medijima, niti pluralizam mišljenja u medijima, onda je to ozbiljan problem za svakog građanina ove zemlje. Svako ko misli da ne može da postane žrtva, silno se vara.

Očekujete li da se napadi na DS nastave?

Za koji mesec Vučić će biti duže na vlasti nego što je bio DS pre njega. Paradoksalno je bilo što su i nakon godinu dana svoje vlasti za sve krivili DS. Sada će to biti kontraproduktivno. Ishod pranja ruku od bilo kakve odgovornosti videćemo na predsedničkim izborima. To će biti prvi trenutak kada će se videti reakcija građana Srbije. Ja ne verujem da na tim predsedničkim izborima može da pobedi kandidat režima.

Kada dođe dotle da DS mora da okuplja SDS, LDP, Dosta je bilo, Dveri, DSS da bismo branili izbornu volju građana, onda je đavo odneo šalu

Zašto ste toliko uvereni u to?

Zato što je ekonomska i socijalna situacija potpuno neodrživa i zato što verujem da postoji svest kod kritične mase, raznih stranaka i organizacija da ćemo završiti u diktaturi ako se brzo nešto ne promeni i da uzurpacija svih nivoa vlasti od jedne stranke može da se završi loše.

Vi ste jedan odbor raspustili zbog koalicije sa SNS-om.

Postizborna koalicija sa SNS-om je potpuno nemoguća i zato se raspušta odbor i isključuje iz stranke. Nemamo tu nikakvu dilemu. Iako Vučić i čitava njegova ekipa govore o evropskom opredeljenju, mi ne verujemo da ta stranka može da učini bilo šta dobro Srbiji jer smo videli na koji način vlada. Oni vladaju batinom, zloupotrebama, korupcijom, tajnim ugovorima. To nije režim sa kojim bismo voleli da budemo u koaliciji, čak ni na lokalnom nivou.

Pomenuli ste da bi na predsedničkim izborima trebalo da bude kandidat iza koga će stati širi blok opozicionih stranaka. Da li ste prilikom ovog ujedinjavanja pominjali to kao opciju?

Nismo o tome razgovarali, ali kada dođe dotle da DS mora da okuplja SDS, LDP, Dosta je bilo, Dveri, DSS da bismo branili izbornu volju građana, onda je đavo odneo šalu.

Šta to govori o DS-u? Da li mu to vraća kapacitet da bude stožerna opoziciona stranka kao što je bio pre?

To je obaveza DS-a. Civilizacijska obaveza DS-a jeste da se bori za demokratizaciju društva, za reformisanje Srbije, za pravnu državu, za socijalno odgovornu državu, za slobodu.

Da li je to moguće sa 16 poslanika?

Važna je ideja koja vas vodi i doslednost u realizaciji te ideje, 16 poslanika sutra mogu postati većina. Bitna je doslednost u onome za šta se borite. ¶

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

Kosovo za blanko podršku

Ima jedna fotografija na kojoj Vučić i Martel ćaskaju na terasi kancelerata. Sve deluje prirodno i opušteno, kao razgovor ravnopravnih državnika. Ali ispod površine se nazire asimetrična međuzavisnost, odnos naručioca i kurira koji naručeno ima da isporuči, pri čemu su u Berlinu i štap i šargarepa, a u Beogradu prevladava svest o sopstvenoj zamenjivosti i spremnost da se stoga u saradnji ide do kraja

Za "Vreme" iz Bona

Da je neko pravio strip o poseti Angele Merkel Beogradu u avgustu 2011, nacrtao bi joj kolutiće pare oko ušiju. Toliko je tada bila besna. Kažu da kancelarka iza zatvorenih vrata tu i tamo opsuje najviše naporne koalicione partnere, ali u javnosti baš nikada i baš niko nije iznervirao Angelu Merkel kao što je to na beogradskoj konferenciji za novinare uradio Boris Tadić, tada sa pozicije svevladajućeg u Srbiji. Merkelova je tražila direktne pregovore sa Prištinom, Tadić je vrteo ploču "Kosovo je Srbija", rekao da njemu niko ne treba da drži pridike, pa još zahtevao da što pre sazna famozni datum početka pregovora sa EU. "Ovo se ne viđa često u diplomatiji", izveštavali su o tom susretu nemački mediji, dok se između redova čitalo: ovako se ne priča sa Merkelovom, osim ako nemate više "divizija" od nje.

Tadića je beskrajni ego doveo negde oko cenzusa, a Aleksandar Vučić je na sebe preuzeo pregovore o Kosovu i priključivanju Srbije Evropskoj uniji, dobija prigodne fotografije sa najmoćnijom ženom sveta. Ima jedna, Vučić i Merkelova ćaskaju na terasi kancelarata, objektiv ih hvata u kontrasvetlu pa se ocrtavaju samo konture, dok u drugom planu ka nebu stremi televizijski toranj na Aleksanderplacu. Sve deluje prirodno i opušteno, kao razgovor ravnopravnih državnika. Ali ispod površine se nazire asimetrična međuzavisnost, odnos naručioca i kurira koji naručeno ima da isporuči, pri čemu su u Berlinu i štap i šargarepa, a u Beogradu prevladava svest o sopstvenoj zamenjivosti i spremnost da se stoga u saradnji ide do kraja.

Krajnji ishod ove saradnje je da Srbija prizna nezavisnosti Kosova – gorka pilula ubačena u sladoled pristupa EU. Taj uslov nemački političari pominju sporadično i dvosmisleno i nikada sa nekakvog "zvaničnog" mesta. Ali ipak pominju. Prošle sedmice je tako u zvaničnom odgovoru na upit stranke Levice berlinska vlada rutinski napisala da je uslov "obuhvatna normalizacija" odnosa u formi "pravno obavezujućeg dokumenta" i da pregovarački okvir "ne zahteva da Srbija prizna Kosovo". Zvaničnu uzdržanost i nezvaničnu diplomatsku aktivnost Sevim Dagdelen, poslanica Levice, jedine parlamentarne stranke u Nemačkoj koja se protivi nezavisnosti Kosova, tumači, međutim, kao "faktičko primoravanje" Srbije da prizna Kosovo ukoliko želi da pristupi EU.

ILI KOSOVO, ILI EU

Iz vladajućeg tabora o tome je za Dojče vele svojevremeno (2014) najjasnije govorio socijaldemokrata Ditmar Nitan. U tom intervjuu je ovaj poslanik Bundestaga branio pravo Srbije da ne uvodi sankcije Rusiji i razvija dobre odnose sa Moskvom, ali je jasno rekao: "Kada pristupni pregovori dođu skoro do kraja, od Srbije će se tražiti skok: ko god za pet ili šest godina bude vladao u Beogradu biće stavljen pred neminovnost da je članstvo u EU moguće samo uz priznavanje Kosova. Videćemo kako će to priznanje izgledati. To nije antisrpski niti ima posebne veze sa Srbijom – jednostavno, u Uniji ne sme da bude novog Kipra."

Bauk Kipra obično se povlači kada treba nacrtati očigledno: Republika Srbija tokom pregovora sa EU ima u okviru poglavlja da garantuje određene standarde u oblasti, recimo, zaštite potrošača, intelektualne svojine ili rečnog ribolova. Te standarde država Srbija nikako ne može garantovati za teritoriju Kosova jer tamo države Srbije – njenih zakonodavaca, poreznika, policije – naprosto nema. Poučena svim prethodnim proširenjima i izmorena krizama, Evropska unija neće u svoje članstvo primati državu s nerešenim teritorijalnim sporom (ne računaju se tu ritualne komšijske svađe oko međe, kao što je Srbija ima sa Hrvatskom oko toka Dunava). Onaj ko kaže da će uvesti Srbiju u EU i da nikada neće priznati nezavisnost Kosova – a to trenutno radi Vučić – jednostavno laže, ili o privrženosti Evropskoj uniji, ili o svom "kosovskom patriotizmu".

Berlin se uzda u Vučića. Ako je nedoumica i bilo, razvejane su potpisom na Briselski sporazum. Nalivpero je držao tadašnji premijer Ivica Dačić, ali su u Nemačkoj dobro znali da je presudio Vučićev klimoglav. "Recimo da smo Vučića i njegovu raniju partiju znali kao velike nacionaliste – pre ulaska u vladu i pre osvajanja apsolutne većine", rekao je Nitan nakon izbora 2014, priznajući da Vučić uživa neku vrstu kosovskog bonusa. "Postojala je zabrinutost da bi nastankom nove

ISPORUČILAC I NARUČILAC: A. Vučić i A. Merkel
Foto: AP Photo

koalicije i odlaskom Demokratske stranke sa vlasti moglo da dođe do nazadovanja u odnosu sa Kosovom. Sada moramo priznati da je Vučić deo konstruktivnih snaga." Slično to vidi i uticajni demohrišćanin Ginter Krihbaum, koji u Bundestagu vodi Odbor za evropske poslove i redovno kritikuje rusofiliju Tomislava Nikolića: "Mora se svakako prepoznati da je cilj premijera Vučića da uvede zemlju u EU. On aktivno radi na tome. Pomoglo bi ukoliko taj konstruktivni put ne bi bio stalno ometan istupima srpskog predsednika."

MIT O EVROFANATIKU

Vučić liefert – to je deviza koja se čuje kada se isključi mikrofon. Vučić "isporučuje" ono što se traži pa se neretko potegne i fraza "faktor stabilnosti". I nemački mediji kao da su se umorili od podsećanja na Vučićeve radikalske dane, kletve, sarajevske panorame i bulevare ratnih zločinaca. Priča o prošlosti je pase, tek onih nekoliko beogradskih dopisnika što se razumeju u svoj posao redovno podseti s kim Berlin i Brisel imaju posla. Ostali, uključujući i javni servis, nalupetali su se oko poslednjih izbora prenoseći crno-belu sliku o gorljivom Evropejcu Vučiću koji dobija podršku naroda boreći se protiv rusofila zakrvavljenih očiju. Prednjačili su u tome konzervativni listovi *Velt* i *Frankfurter algemajne* te agencija *dpa*, tako da sada prosečni nemački čitalac – ako mu je pažnja dobacila do tema iz Srbije – misli da se tamo glasalo za ili protiv Evrope.

Međukorak do priznanja kosovske nezavisnosti zapisan je u srpskom Ustavu, zove se preambula, i po nemačkom scenariju je treba izbrisati. Smatra se, naime, da bi čak i za Srbiju bilo previše šizofreno da priznaje secesiju teritorije koju sopstvenim Ustavom definiše kao neodvojivu. Demohrišćanin Torsten Fraj, u svom poslaničkom klubu zadužen da baci pogled ka Srbiji, otvoreno je jednom rekao da Srbija ne može u EU sa kosovskom preambulom. Vučić je često pominjao mogućnost promene Ustava, ali se uvek izgovarao potrebom da se broj poslanika smanji na 150, jer je ovaj parlament tobože preskup. Sada više ni sa socijalistima ne bi imao dvotrećinsku većinu, što znači da bi promene Ustava zahtevale vratolomne lupinge i kompromise sa opozicijom. Cinici bi rekli da se Vučić možda i raduje ovakvom izbornom ishodu jer sada četiri godine pred strancima može da tvrdi da nema s kim da menja Ustav.

U prilog tezi što je Nemačka posebno zainteresovana može se navesti nekoliko očekivanih razloga koji idu od geopolitičkih (Kosovo ima ekstremno prozapadno orijentisano društvo i pohrlilo bi u NATO) do praktičnih (može li iko da zamisli rasplet u kojem se Kosovo nekako vraća u sastav Srbije?). Uz to, Nemačka u kriznim vremenima jedina ima kapacitet da se bavi i temama koje nisu na vrhu evropske agende i – a to se vidi tokom izbegličke krize – ostaje jedina zemlja koja se bezuslovno zalaže za model proširenja i produbljenja EU. Još nešto: Bundesver na Kosovu ima oko 770 vojnika, misija godišnje košta 47 miliona evra, traje duže od Iraka i Avganistana i izaziva neprijatna pitanja svake godine kada joj se mandat produžuje.

NEMAČKI INTERESI

Druga stvar koja Nemce zanima u Srbiji su moguće investicije, uz koktel mera štednje i otpuštanja u javnom sektoru. Vučićeva vlada pored smehotresnih sindikata nije imala problem da bez javne rasprave progura paket zakona o radu, pa je srpski radnik zakonski "fleksibilan", što će reći prekarno zaposlen, ako je zaposlen. Srbija se reklamira kao "Kina Evrope", investitore čekaju masne subvencije i tvrda "politička volja" da posao uspe – to su otvoreno priznali u gigantskom nemačkom proizvođaču mesa Tenis koji već dve godine najavljuje da će uložiti pare u Srbiji (vidi "Vreme" 1313: "Kolenice za Putina, pihtije za Srbiju"). Uz to, Srbija ima još dedovine da rasproda, a Nemci su svakako bacili oko na EPS i Telekom.

Šta Vučić ima od svog liferovanja i koketiranja sa Berlinom? Ima marketing koji se novcem ne može platiti, svako malo je na privrednim forumima širom Nemačke, a stigao je i do velikog kancelara ujedinitelja Helmuta Kola, sada teško bolesnog, ali simbolički važnog. Gerhard Šreder se podrazumeva. Upućeni kažu da Vučić iz Berlina ima blanko-ček da radi šta hoće kod kuće, od gušenja medija do partijskog zapošljavanja. Akcenat je na "stabilnosti" kojoj je na žrtveni oltar prineta demokratija. Upravo je Berlin na mesto izvestioca Evropskog parlamenta za Srbiju progurao bivšeg premijera Donje Saksonije Dejvida Mekalistera. I dok je prethodni izvestilac Jelko Kacin ostao upamćen kao neki Slovenac što stalno zvoca, demohrišćanin Mekalister se pokazao drugarski pa je i izbornu noć proveo u prostorijama Srpske napredne stranke.

Kritike su u najboljem slučaju mlake i uopštene, kao kada gore spomenuti Krihbaum pomene da treba dalje raditi na "reformi javne uprave" i "stvaranju pravne sigurnosti za nemačke i druge strane investitore". Na pitanje o stanju u medijima, on je nedavno rekao da Srbija još nije članica EU pa i ne treba očekivati da ima baš isti standard kao Nemačka. ¶

NEMANJA RUJEVIĆ

“Nisam u situaciji”...

Naprednjaci, u Šapcu, poraženi i na izborima. Poraz pokušali da isprave nasilničkim ponašanjem na konstitutivnoj sednici gradske skupštine. Onda saopštili da sve o njima laž i hajka, i da će nastaviti da se bore “legitimnom putevima”...

BITKA ZA KUTIJE: Sednica SO Šabac
Foto: Jugoslav Radojević

Ko se seća, pre dve godine, u vreme poplava, lično Vučić Aleksandar je izdao naredbu “Šabac ne sme pasti”. Bila je to šifra operacije za smenu vlasti u tom gradu, za komandanta odbrane od poplava imenovan je general Diković, hiljade SNS dobrovoljaca je, iz Beograda, organizovano stiglo da obavi zadatak. Posle svega i svačega, SNS je, ipak, što bi se reklo, ostao kratkih rukava, demokratska opozicija, što će reći Zajedno za Srbiju Dušana Petrovića, sa koalicionim partnerima, zadržala je većinu u šabačkoj skupštini.

Upravo završeni izbori bili su nova šansa da SNS preuzme Šabac. Kako je SNS doživljavao izbore u Šapcu, neka ilustruju antologijske reči nosioca liste, kandidata za gradonačelnika, dr Slobodana Popovića, koji je na predizbornom skupu, pred Vučić gospodinom, za čitanke izjavio: Svi smo mi dužni, obavezni, svi mi moramo da obećamo ovom čoveku, svaki sekund, svaki milimetar naših života, na njegovom putu naprednije i bolje Srbije...

Kad glasovi prebrojani, SNS im’o najviše odbornika, 28, međutim, to ne bilo dosta, jer su liste “Šabac je naš” i “Pobeda za Šabac”, koje su bile na vlasti, ukupno dobile 26 plus 11 odbornika, što je činilo 39 od 69 skupštinskih mandata. SNS podneo prigovor na regularnost izbora, ali to Upravni sud odbacio kao neblagovremeno, te je došlo do konstitutivne sednice, prošlog četvrtka, 5. maja. Naprednjaci na sednici nastavili sa operacijom “Šabac ne sme pasti”, nisu hteli potpišu verifikaciju odbornika, koju skupštini dostavila izborna komisija, motali se oko predsedavajućeg, mlatili okolo, a kad je došao na red izbor funkcionera, uzeli šetaju i bacaju po sali kutije za glasanje. Snimak ovog naprednjačkoj rijalitija postao hit na internetu i nekim televizijama.

Na sve to, ponovo gradonačelnik Nebojša Zelenović, iz Zajedno za Srbiju, izjavio da su naprednjaci samo javno pokazali kakvi su, a naprednjaci saopštili da su mediji pod kontrolom Zelenovića poturili snimak, te da je notorna laž da je bilo koji odbornik SNS-a bacao kutije po sali i ponašao se neprimereno. Dodali da zgroženi medijskom hajkom koja se vodi protiv njih, te da je jedina istina da se koalicioni partner Zelenovića, na čelu sa Sovranije Čonjagić, ponašao neprimereno i politički nekorektno, izazivajući potpuni haos u sali. SNS naveo i da će nastaviti da se legitimnim putevima bori protiv katastrofalne politike i pljačke, te da neće odustati od cilja da se Šabac pretvori u grad “sa stabilnim društvom”.

Ponudili i objektivni snimak, na kome se vidi kako njihov za istoriju dr Popović verbalno napada predsedavajućeg, preti, lupa po stolu, baca flašicu sa vodom, dok drugi SNS odbornici nosaju providne glasačke kutije i bacaju ih po sali.

KAD SE POSREĆI

Kad čuo za slučaj, reporter “Vremena” uzme pažljivije prati medijski tretman događaja u Šapcu. I posreći mu se, tačno sutradan, na Đurđevdan, 6. maja, opazi na vašem pravu da ne znate ništa, što će reći na RTS-u, u Jutarnjem programu, taze prilog iz Šapca. Do u frizuru praznično stajligovana koleginica se baš istakla. Evo komplet izveštaja: U našem gradu osvanulo je lepo jutro, pola građana su domaćini slave, a pola ide u goste. Oseća se lepa praznična atmosfera, slavska trpeza, iako je petak, mrsna je...

Kako odoleti mrsu na posni dan, i reporter odluči ode na lice mesta. Dakle, i

SAMO VAS GLEDAM: Pirova pobeda SNS-a
Foto: Jugoslav Radojević

u ponedeljak, kad reporter otišo u Šabac, osvanuo lep dan. Da se kaže, vizuelno, Šabac pristojan i uređen grad. Zgrada gradske uprave u samom centru, u pešačkoj zoni. Informišemo se kod portira u prizemlju zgrade, na drugom spratu, gde funkcioneri, opet portir. Dođemo do šefice kabineta gradonačelnika, ljubezna plus predusretljiva Danijela informisa da Zelenović nije tu, te da ne može mnogo pomoći, jer je zadužena samo za Zelenovića...

Nekako dođemo do Sovranija Čonjagića, jednog od lidera pokreta Zapadna Srbija, formirao ga nekadašnji URS odbor, koji okosnica liste "Pobeda za Šabac". Gospodin Čonjagić, odma' upozna reportera, čime ga zabrinu, da je upoznat kako on piše, ali, da je, kao građanin, raspoložen da pomogne koliko može. Upitan reče o rezultatima izbora, da njihove dve liste imaju većinu od 39, na ukupnih 69 odbornika. Na jednoj listi, Pobeda za Šabac, bili Zajedno za Srbiju, DS, SPO, Inicijativa selo-grad, na drugoj, pod imenom Pobeda za Šabac, išli, Zapadna Srbija, Nova Srbija, Nova stranka, Zeleni Srbije, grupa građana "Šabac". Na pitanje otkud SPO i Nova Srbija sa njima, odgovori da je to suština priče, da je u gradu, na terenu, drugačije nego u Republici.

Krenemo od čuvenih poplava. Čonjagić navodi da je to bio pravi udar, bilo se teško odbraniti, u grad stiglo hiljade ljudi, ne da brane od poplava, nego da smene vlast. Kad je vodostaj Save pao, slegle su se strasti, pokušaj smene vlasti ih je dodatno solidarisao i učvrstio koaliciju, niko od odbornika nije promenio stranu. Sve je nastavljeno stabilno da funkcioniše.

Za sve to vreme Vučić nijednom nije posetio Šabac, došao samo u izbornoj kampanji. Kao grad, nisu imali problema u odnosima sa republikom, nije tu bilo netrpeljivosti, animoziteta, pokušaja bilo kakve blokade. Nisu imali, niti očekuju, probleme, uostalom tu se uglavnom radi samo o transferu sredstava, ne očekuju ono što im ne pripada. Navodi da budžet oko tri milijarde dinara, i da, iz godine u godinu, raste. Administracija je, što je važno, svedena na minimum. Šabac je primer za to, imaju 1,4 zaposlena, na hiljadu stanovnika, u gradskoj administraciji, u drugim gradovima je to nekoliko puta više.

Dođosmo do incidentne konstitutivne sednice skupštine, Čonjagić uze pripoveda da predstavnici naprednjaka nisu želeli da verifikuju rešenje Izborne komisije o izabranim odbornicima, kad je došlo na red glasanje o izboru gradonačelnika, drugih funkcionera, fizički su onemogućavali predsedavajućeg, otimali izborni materijal, kršili mikrofone, bacali glasačke kutije... Zbog takvog ponašanja izrečena im je mera udaljenja... Nema logike, da je on, kao što kaže SNS, tome doprineo, zašto bi neko ko ima većinu to radio, uostalom, cela Srbija je videla šta se desilo. Istina je da je jednu, od tri kutije koje su oni sklanjali, uzeo da vrati na mesto. Kad je to učinio, jedan od SNS odbornika je polupao kutiju... Nastavlja da se može očekivati agresivan nastavak aktivnosti naprednjaka, a na pitanje, da li je bilo pritisaka, pokušaja otimanja njihovih odbornika, odgovara da su odbornici ljudi od integriteta, te da su dva odbornika Jedinstvene Srbije, zbog pritisaka iz centrale, napustila svoju partiju.

SERTIFIKAT

Prelazimo na ekonomsku situaciju, navodi da je Šabac imao sreće kod privatizacije, "Zorka" je, u delovima, prodata, i ti delovi dobro rade. I mala i srednja preduzeća se dobro snalaze na tržištu, i sve to obezbeđuje stabilan budžet. O tome govori podatak, da i pored smanjenja zarada u javnom sektoru, prihod od poreza na zarade nije smanjen. Šabac ima i industrijsku zonu na 600 hektara, od čega je 200 hektara u režimu slobodne carinske zone. Prošle godine je 50 hektara prodato za nove investitore, u ozbiljnim pregovorima su sa jednom japanskom firmom o otvaranju postrojenja za 1700 zaposlenih. Upravo su mu javili da je na konferenciji u Podgorici, gde su čelnici grada, Šabac dobio sertifikat o povoljnom poslovnom okruženju, što ga je svrstalo u najbolje investicione destinacije jugoistočne Evrope... Sve to će dovesti do daljeg ulaganja u infrastrukturu, i toga da Šabac još bolje izgleda...

Vraćamo se na rezultate izbora, kaže da je SNS na republičkoj listi dobio 52, a na lokalnim izborima samo 34 posto. To samo govori da narod zna da razdvoji stvari, i vidi šta je najbolje za njega. SNS bi, da nije bilo istovremenih republičkih izbora, realno, bio počišćen.

Kao što red, okrenemo se ka drugoj strani, šef Izbornog štaba na naprednjaci, Blaža Knežević, koji novi republički poslanik, telefonom nas informisa da nije bio na lice mesta, i uputi nas na odbornika Aleksandra Pajića, direktora Medicinske škole, koji, kako zabeležile kamere, aktivno učestvov'o u radu konstitutivne sednice. Gospodin Pajić nam poslade poruku, "Nisam sad u situaciji da razgovaram, čujemo se kasnije".

Reporter onda uzme nađe SNS prostorije, nedaleko centra, u naselju Bair. U prostorijama momak za SNS pultom, 'volika Vučić slika, nekoliko prisutnih. Kad se reporter pre'stavi, jedan odma pređe na stvar, otimali im sigurne glasove za 30.000 dinara... Uđe žensko, pre'stavi se, Slavica, kad ču kojim dobrom, reče, sa'će zove Blažu, vrati se bez Blažu, Blaža rek'o da samo Pajić može razgovara. 'De Pajić, Pajić zauzet, poručuje, može sutra. Rekosmo, može li telefonom, kad Pajić odgovara, Slavica ode, pa se vrati, može, po podne.

Uzmemo oslikamo sedište, oni što sedeli, napustiše, osta samo momak za pultom. Izađemo, isprati nas jedan od prisutnih, vidimo, napamet poznaje tematiku, sve lopovi, veli, sve to organizuje Dušan Petrović. Otkud sad Petrović, pitamo, kako otkud, odgovara, taj sve radi iz senke. Ali, nije sve gotovo, žalili su se na verifikaciju odbornika, nije u redu, odbornike im isteralo obezbeđenje koje doveli iz Mitrovice. I otimali im glasove, njihove sigurne glasove plaćali 30.000... Pa što i oni nisu kupovali, nisu, oni išli na siguran glas...

Po podne, kad bilo vreme, okrenemo telefonom SNS odbornika Pajića, ne se javio, očito, nije bio u situaciji... ¶

DRAGAN TODOROVIĆ

Spasa nam nema – propasti ne možemo

Metalurgija u Srbiji je zapušten sektor, imamo ministra za rudarstvo i energetiku, ministar ima pomoćnika koji je zadužen da brine o rudarskim kompanijama, ali nema nikoga u vladi ko je zadužen za ovu granu. Metalurgija se naslanja na rudarstvo i ko sad treba da brine o tome: da li rudari, ili energetičari, ili privrednici

Železara u Smederevu je na državnim jaslama otkako je napravljena. Jedini period kada je pozitivno poslovala je onaj kada je njome upravljao Ju-Es stil, ali ju je i on napustio. Od tada pa naovamo, Železara proizvodi isključivo gubitke. Nije pomogao ni sa fanfarama najavljen "profesionalni menadžment" koji je trebalo da Železaru postavi "na noge" i spremi je za "udaju". Međutim, taj profesionalni menadžment nije se nešto proslavio, već je napravio veće gubitke od onog prethodnog, tobož neprofesionalnog. Ipak, pronađen je đuvegija za udavaču: kineska državna metalurška kompanija Hestil otkupila je za 46 miliona dolara imovinu Železare sa sve zalihama sirovine i gotovih proizvoda.

Ova udaja/prodaja definitivno je stavila tačku na polemiku koja se vodila još od propasti socijalizma, na temu "a šta će nama uopšte železara, kada nemamo ni rudnik, nemamo ni koks, već samo postrojenje koje pojede više nego što proizvede".

Dr Željko Kamberović, profesor na Tehnološko-metalurškom fakultetu u Beogradu – Katedra za metalurško inženjerstvo, kaže da ni Japan nema rudnike, ali ima železare jer, prosto, čelik nije prošlost, nego je sadašnjost i budućnost.

"Imamo jeftin transport rude čije cene važe u celom svetu. Od 1913. kada je napravljena, ona je 'hranila' našu industriju kvalitetnim poluproizvodima. Dakle, dokle god ima naše industrije, železara je potrebna. Kada dođe Fijat, na primer, železara je tu da proizvodi limove za automobile, pa je tu i Gorenje, koje opet ima potrebu za limovima." Dodaje i da na raznovrsnosti asortimana mora još da se radi, da se obim proizvodnje sa 700.000 tona udvostruči i utrostruči, što je u prethodnom periodu propušteno, jer se svojevremeno odreklo razvoja. "Zna se i kad", dodaje.

"VREME": U Miloševićevo vreme, kada su smederevski metalurzi gajili pečurke?

DR ŽELJKO KAMBEROVIĆ: Ne, nego 2003. godine, kad su došli Amerikanci: tada je formalno zatvorena ta razvojna komponenta, njihov institut – stavljen je katanac na Institut. To naučnika što je bilo, njih više od sedamdesetoro, deo je upućen u proizvodnju, deo je upućen u druge institute, deo u prevremenu penziju, znate kako idu oni programi. Tako je ta komponenta, koja je jako važna ako imate ideju da pravite čelik i da se razvijate, prosto nestala. Nešto od tih ljudi je došlo na fakultet ovde u Beograd, jer smo mi tradicionalno školovali inženjere za "Smederevo". Amerikanci nisu imali nameru da razvoj ovde zadrže, jer imaju oni svoj na Univerzitetu Karnegi Melon u Pitsburgu.

Možda ovaj novi vlasnik Institut ponovo pokrene?

Sa Kinezima bi trebalo pregovarati o tome: ako hoće da održivo vode Železaru, prvo bi trebalo da se pobrinu za kadrove. Međutim, nisu to prevashodno naučni kadrovi, nego inženjeri metalurgije koji vode proizvodnju, sa kojima smo u deficitu. Prosto, nema ih na tržištu: dolaze strane kompanije koje traže inženjere, traže ih i domaće kompanije.

Kakvo je interesovanje za studije metalurgije?

Želju za studiranje metalurgije na prvoj godini izrazi 10 do 20 studenata, u drugu godinu pređe do deset, u trećoj je to tri, eventualno četiri ili pet njih, u četvrtoj knjiga spadne na dva do tri slova, do diplome stigne jedan ili dva studenta godišnje. U Srbiji oživljava metalurgija, a mi nemamo osnovni proizvod, diplomirane inženjere metalurgije

Čudno, inženjeri-metalurzi su traženi, a za studije je slabo interesovanje?

Nema stipendija, nema motivacije kroz platu koju mogu da očekuju, o kadrovskim stanovima da i ne govorimo. Niko nije objavio da je to perspektivna delatnost: godinama unazad tvrdimo da će to biti ugašeno, ukinuto i da nam to ne treba. Pa, kako neko da upiše to? Zašto bi upisao?

Godinama unazad metalurgija proizvodi gubitke, stoga nije čudno što nema stipendija, što su plate male, nije čudno što su se izrodile i te pomalo čudne ideje da ceo sektor treba da se ugasi.

Sirmijum stil proizvodi čelik elektro postupkom od otpadnog gvožđa za građevinsku industriju – preko puta njega je valjaonica Metalfer stil. Oni proizvode skoro 40 miliona tona tih proizvoda koji su svakoj zemlji potrebni. To je jednostavan postupak – pokupe otpad i pretope ga.

Dakle, može.

Kod nas je cena električne energije i dalje niža nego u Evropi, radna snaga je jeftinija, ostali imputi su isti... Što bi mi uvozili kada može da se proizvede i ovde. Železara je dobila sve dozvole, ne zagađuje, možda vizuelno, možda nekako ipak zagađuje, ali svakako donosi dohodak nekom broju ljudi. To je bila italijanska investicija pre pet, šest godina, sad je zbog nekih promenjenih okolnosti promenjeno vlasništvo, nisam baš siguran, ali zakupac je domaći.

Foto: Marko Rupena

Predsednik Hestila Ju Jong kaže da će izgraditi moderan kompleks, sa unapređenom tehnologijom, opremom, podignutim nivoom zaštite životne sredine i dobrim uslovima za rad, a sve sa ciljem da Železara "Smederevo" bude najkonkurentnija u Evropi.

Ako se kineska država opredelila za razvojni program kroz ovu rutu, to je Put svile, "*One roud – one belt*" se zove ta cela strategija, ona je opredelila i neke novce za svoju državnu železaru. Od nas zavisi kako ćemo se izboriti za neko bolje mesto u tom celom sistemu. Ne verujem, međutim, da će novi vlasnik sa svojom grupacijom firmi brzo da donese sve što treba "Smederevu". Novac nije problem, možda ga Kinezi imaju i previše, ali nama treba tržište, treba nam razvoj, da svake godine izbacimo novi proizvod: već deset godina se govori o liniji za galvanizaciju lima koji je potreban auto-industriji, ali pitanje je da li taj lim ima dovoljnu širinu da bi se od njega ispresovale haube tih novih automobila. Probe su pokazale da će to teško ići bez nekog ozbiljnijeg truda.

Kažu da će da izgrade liniju za proizvodnju šavnih cevi.

Od tog lima su se i ranije pravile cevi, fabrika je bila u Uroševcu, ali je zatvorena. Sad je marketing jako bitan, održivi tehnološki marketing, da vidimo gde ćemo da se pozicioniramo.

Još jedan metalurški kombinat, onaj u Boru, hronični je gubitaš. Donedavno je kao razlog za to označavana "zastarela tehnologija topionice", pa je izgrađena nova, silni novci su utučeni i ništa se nije promenilo, sem razloga za gubitak – više nije tehnologija, već niska cena bakra.

Kada se pokreće velika investicija, potrebno je da se obezbede svi instrumenti za trošenje novca u svrhu održivog razvoja neke industrije. Međutim, sankcije i tranziciona privreda su tu ubile i poslednju nadu da mi imamo kadar za investicije: kadrovi iz onih "najsrećnijih" godina, sedamdesetih godina prošlog veka, i dalje su neki savetnici i direktori – menadžeri iz penzije. Mlade ljude nismo primili, nismo ih obučili da vode projekat sa strancima. Znate, kada vam dođu strane kompanije koje su dobro organizovane, sa dobro plaćenim kadrom i planom šta »

ŠANSA ILI GUBITAK:
RTB Bor i Železara "Smederevo" (dole)
Foto: Reuters

Prošle godine Savez inženjera metalurgije organizovao je konferenciju na kojoj je između ostalih predavača bio i direktor Slovenačke privredne komore, pre toga direktor Železare "Štove", velikog metalurškog kombinata koji je izvrstan primer uspešne privatizacije i održive proizvodnje. Niko nije došao da sasluša predavanje, ni iz smederevske železare, ni iz Privredne komore, ni iz Vlade

Foto: Tanjug

žele da ostvare, vi obično izvučete deblji kraj u toj vezi. Pa još ako se vlada svako malo menja, pa se menja ministar, sve to onima koji su na suprotnoj strani ostavlja više mogućnosti da urade bolju stvar za sebe. Mislim da nismo izvukli sve što smo mogli iz tog projekta.

Izvukli smo gubitak.

Gubitak imate u oba slučaja. Imate dva metalurška kombinata od po pet hiljada zaposlenih i imate gubitak u oba slučaja. To su ogromni izdaci u ovom trenutku. Dobija se nešto što je berzanski proizvod koji ima svoju komercijalnu vrednost, ali nema onu dodatnu vrednost koja se dobija preradom u neki tehnološki proizvod, pa makar bili samo kablovi. Viši nivoi valorizacije ne postoje. Topionica mora da radi punim kapacitetom da bi isprobali njene performanse – koliko može da se smanji taj trošak po jedinici proizvoda. Oni to trenutno i rade, pokušavaju da dignu kapacitet, da obore sve inpute i trude se da imaju što niži minus, ali nemaju plan kako da za, recimo, deset godina izađu na zelenu granu. Nadaju se da će porasti cena bakra, a to nije dobro. Trebalo bi napraviti dublju i širu strategiju i naći način da ono što smo uložili sačuvamo i da eksploatišemo na održiv način, u saradnji sa ljudima koji žive tamo, ako uopšte hoćemo to da radimo – da eksploatišemo mineralno bogatstvo, dovedemo ga do nekog proizvoda više vrednosti i hranimo našu decu od toga. Plan je bio da se od tog bakra proizvodi "kompakt" koji je nekoliko grama težak i koristi se u fleš memoriji, pa nismo. Zašto nismo? Pa teško nam je, mi smo siromašna zemlja, nije bilo investicija, a nismo ni privukli strance koji bi uložili u taj krug oko te proizvodnje bakra.

Ko je tu zakazao, struka ili politika?

Možda je ekonomska situacija uticala, ali sujeta je pobedila neku etiku i neki taj duh koji je postojao u prethodnom vremenu. Strukovna sujeta je prevladala tako da imamo razne grupe koje zastupaju neke dualne interese. Nijedna od tih grupa nije potpuno u pravu, a nije potpuno ni u nekoj velikoj grešci. Sa druge strane, ko bi trebalo da bude epicentar tog događanja, ko je taj oko koga se sve to vrti? Zar to nije vlada? Zar to nije država?

Kako država bez učešća struke uopšte može da zna šta je to što treba?

Nekada su u vladi sedeli dobri tehno-menadžeri.

A sada samo menadžeri, štaviše – doktori menadžmenta. Imamo li mi kadrove za taj posao, govorim o struci koja nije posvađana, koja nije suviše sujetna.

Moramo da probamo da od onog što imamo napravimo jezgro koje ćemo negovati. Svi smo mi sa državnih fakulteta, instituta, država nas finansira, a ne upreže nas. To je nelogično, potpuno nelogično. Trebalo bi krenuti od edukacije edukatora i napraviti održiv makro plan: ovo ćemo da ugasimo, ovo nećemo, ovo ćemo još da vidimo, ispitivaćemo. Mi nismo deo problema, mi smo deo rešenja: organizujemo konferencije, stručne, naučne skupove, pišemo radove i tako pokušavamo da učinimo ono što je po našem mišljenju značajno – da ukažemo na problem i način rešavanja.

Prošle godine Savez inženjera metalurgije organizovao je konferenciju na kojoj

je između ostalih predavača bio i direktor Slovenačke privredne komore, pre toga direktor Železare "Štove", velikog metalurškog kombinata koji je izvrstan primer uspešne privatizacije i održive proizvodnje. Niko nije došao da sasluša predavanje, ni iz smederevske železare, ni iz Privredne komore, ni iz Vlade.

Generalno, metalurgija u Srbiji je zapušten sektor, imamo ministra za rudarstvo i energetiku, ministar ima pomoćnika koji je zadužen da brine o rudarskim kompanijama, ali nema nikoga u vladi ko je zadužen za ovu granu. Metalurgija se naslanja na rudarstvo i ko sad treba da brine o tome: da li rudari, ili energetičari, ili privrednici?

Navodno se Kinezi interesuju i za RTB Bor.

U slučaju Bora prodaja neće rešiti problem, jer niko ne dolazi da ne zaradi, niko ne ulaže, a da ne zaradi. Nema logike da će neko ostaviti nama veći deo zarade, to ne postoji, ta opcija. Svi investitori dolaze da zarade. Trenutno je naša radna snaga u ovoj branši niže plaćena nego u Kini.

Dotle smo došli, blago nama..

U metalurškom sektoru je to tako. Mi smo jako jeftino tržište radne snage koja radi sada trenutno za plate koje su niže nego u Kini. Nisam siguran da će uopšte neko sa dobrim namerama doći da kupi.

U vreme dok je Ju-Es stil upravljao Železarom, crvena prašina je prekrivala polja desetinama kilometara ukrug, žalili se poljoprivrednici, ali uzalud.

Jeste, to su zvali "gvozdeni kupus". Sada nije stanje tako grozno kao što je bilo, ali definitivno u zaštitu okoline mora da se ulaže svake godine. Kada je o Železari reč, zbog blizine Dunava, najvažnije je smanjiti udare na vodu, kojih ima, kao i uticaje na kvalitet vazduha koji je evidentan. Sa velikim sistemima koji su ujedno i veliki zagađivači, pravi se protokol – dogovor koji mora da se poštuje: ako ćete održivo da radite, kada imate profit da date u ekologiju veći deo tog kolača. Možda se ponekad i progleda kroz prste u onoj godini kada je gubitak, ali se i to planira. Srbija ima ekološke norme identične evropskim: što se zakonodavstva tiče, sve je usvojeno što je trebalo da se usvoji. Ako se držimo toga da hoćemo u Evropsku uniju i da otvaramo poglavlja, to svaki novi vlasnik, svaki subjekat te delatnosti mora da uradi.

Imamo mi i Ustav u kome se garantuje pravo na sindikalno udruživanje, ali kad Jura to pravo ukida, premijer kaže "nećemo valjda da teramo investitore". Tako može da bude i sa Železarom: "Skinuli su nam bedu s vrata, a mi zakeramo oko vazduha."

Postoji mehanizam da se utiče na sve te projekte. Ako postoji i dobra volja i medijska pozitivna kampanja može se uticati da bilo koji investitor vrati deo profita kroz zaštitu okoline. Meni se to čini održivim.

Recimo da taj koji zagađuje sve pošteno i plati državi kako je protokolom propisano, ali država uzme te pare i tako smanji budžetski deficit, a za vazduh, vodu i tlo – ko te pita.

U takvim slučajevima transparentnost je od izuzetne važnosti: svaki građanin koji trpi negativan uticaj od nekog tehnološkog procesa u njegovoj okolini, mora da bude obavešten šta je ta firma uradila za njega. Mi smo osamdesetih i devedesetih godina prošlog veka kao mladi

»

TROVANJE BUDUĆNOSTI: Rudnik Zajača
Foto: E-Stock

Kadrovi iz onih "najsrećnijih" godina, sedamdesetih godina prošlog veka, i dalje su neki savetnici i direktori – menadžeri iz penzije. Mlade ljude nismo primili, nismo ih obučili da vode projekat sa strancima. Kada vam dođu strane kompanije koje su dobro organizovane, sa dobro plaćenim kadrom i planom šta žele da ostvare, vi obično izvučete deblji kraj u toj vezi

inženjeri potpisivali ekološku povelju kojom smo se obavezivali da ćemo poštovati načela zaštite životne sredine, da ćemo ostaviti našoj deci da imaju od čega da počnu budućnost: ako inženjer koji vodi visoku peć ne misli svojoj deci dobro, onda ne bi trebalo ni da vodi posao. Međutim, sa dugovima svih ovih firmi, ja ne znam šta ćemo im ostaviti.

Ostavili smo im onu jalovinu iz zatvorenog rudnika antimona i olova kod Zajače, koju već dve godine spira kišnica i sva ta gadna voda otiče potocima i rečicama pored kojih žive ljudi: vlast tvrdi da sa tim ništa nema, jer reč je o privatnom vlasništvu, vlasnik pak nije u mogućnosti da problem reši i niko se zbog toga ne potresa.

U Zajači smo podbacili na svim nivoima, ponašali smo se kao da je to neka tuđa zemlja na nekoj drugoj planeti. Ta jalovina je ekstremno toksična, pored olova i antimona ima i arsena, koji je krvni otrov. To je nešto što zahteva više mere zaštite, apsolutno je ostalo i nasleđe te zatvorene proizvodnje. Znači, ostalo je nešto što nam je sada velika materijalna obaveza, da saniramo štetu koja je napravljena. Nisam siguran zašto smo pogrešili, mislim na celo društvo, ali generalno veliku materijalnu korist od tog posla nismo izvukli. Tu se ekonomski nismo proslavili. Pritom, to je mali obim proizvodnje, neorganizovan, nestručan. Vođen isključivo nekim tržišnim principima.

Profitom, pretpostavljam.

Mislim da se nisu usrećili na profitu od metala, nego od kredita.

Dok je bio ministar rudarstva, Milan Bačević se zalagao za pokretanje eksploatacije i prerade rude nikla kao "velike razvojne šanse", što je naišlo na veliki otpor javnosti zbog pogubnog uticaja te tehnologije na prirodu.

Ekonomski gledano, za nikl još nije vreme: kada se iscrpe bogata ruska i ostala nalazišta, kada svi dođu na jedan procenat nikla u rudi, onda možemo o tome da pričamo. Za sada apsolutno ekonomski ne može da prođe. A zašto je dignuta tolika prašina oko nikla, meni nije jasno. Održao sam jedno predavanje u Srpskoj akademiji nauka o tome, ali nisam siguran da je izašao taj Zbornik. Po meni, to je projekat za daleku budućnost, tek za jedno 50 godina, što ne znači da na tome ne treba da se radi, da uvedemo projekat "nikl u Vrnjačkoj Banji" u održive norme, ili "nikl u Mokroj Gori". Kako? Prosto, ili je Vrnjačka Banja ili je nikl, odnosno ili je Mokra gora ili nikl. Ne može i jedno i drugo. Moramo da se opredelimo šta hoćemo. Ja sam principijelno uvek prvo za proveru na papiru. Ajde da mi to stavimo prvo na papir da vidimo šta dobijamo, šta gubimo, pa da pitamo tog građanina ili stanovnika da li stvarno želi da se mi time bavimo tamo gde on živi, pa ako želi, onda da jasno da iskaže.

Kao, sve se trudimo da gledamo sa vedrije strane, a liči kao da nam nema spasa, ne bukvalno nema nam spasa, nego kao da ide u lošem pravcu.

Pa vidite, ovo što se tiče tržišne ekonomije i njenog uticaja nismo mogli. Ako smo tako postavili pravila igre, nismo mogli baš da utičemo. Nešto je zatvoreno iz ekonomskih razloga, nešto je pobedila konkurencija, ali generalno, mi smo gubitnici.

Antimon je jedan od kritičnih metala za Evropsku uniju: pita nas imate li, a mi kažemo možemo možda nekad, ali sad se plaća, sad je potrebno imati proizvodnju. U Evropi je kritično i sa metalima platinske grupe, metali koje Bor može da prerađuje iz urbanog otpada, iz odbačenih elektronskih uređaja, da smo to razvijali: pokupili sav taj otpad i na održiv način ga prerađivali. Propušteno je vreme i to svakako jeste loša priča.

Kritično je i sa magnezijumom: proizvodnja je zatvorena u Francuskoj, zatvorena je u Norveškoj, a kod nas se proizvodi u Baljevcu na Ibru i možda će doći i do neke ekspanzije proizvodnje, jer je jedinstveno očuvan centar za magnezijum. Tu je ostao neki plamičak, neko jezgro koje tinja, možda bude dobro. Kinezi proizvode 80 odsto svetskih potreba magnezijuma, pa su sada oni zainteresovani da vide šta će tu da bude, da li ćemo opstati, da li nećemo. Videćemo, ali svakako tu ima nekih svetlih tačaka, gde bi možda mogli nešto da uradimo. ¶

ZORAN MAJDIN

U PRODAJI!
NAPREDNA KNJIGA DRAGOLJUBA ŽARKOVIĆA

Ova knjiga nastala je u pokušaju da se iz ugla komentatora društvenih zbivanja opiše period od 2012. do 2015. godine. To je period uspona Aleksandra Vučića i on je, kako se to kaže, glavni junak ove knjige. Iz stotine i stotine tekstova objavljenih u novinama (pretežno u nedeljniku „Vreme“) bez naknadnog dopisivanja nastala je ova hronika. [...] Knjiga sadrži opis i ocene zanimljivih događaja i ljudi. Zanimljivijih nego što bi autor voleo.

168 strana, format A5, meki povez

Može se nabaviti u redakciji Vremena (radnim danom od 9.30 do 14.30h) **po ceni od 800 dinara** ili u ovim knjižarama:

BEOGRAD
- Delfi knjižare 24 — Bulevar kralja Aleksandra 146
- Delfi knjižare 10, Kod Vuka — Bulevar kralja Aleksandra 92
- Apropo — Cara Lazara 10
- Bestseler 1 — Cetinjska 6
- Spirit — Generala Štefanika 21
- Via media — Gospodar Jovanova 27
- Tačka art — Knez Mihailova 35
- Delfi knjižare — Knez Mihailova 40
- Cepter — Knez Mihailova 42
- Dereta – Knez — Knez Mihailova 46
- Bigz školstvo – knjižara 1 — Kosovska 37
- Delfi knjižare 7, SKC — Kralja Milana 48
- Bestseler 2 — Kralja Milana 56
- Plavi krug — Majke Jevrosime 2
- Delfi knjižare 01 — Makedonska 12
- Delfi knjižare 05 — Požeška 118a
- Libri — Požeška 128a
- Bigz školstvo – knjižara 2 — Požeška 136
- Delfi knjižare 20, Zira — Ruzveltova 33
- Vulkan – Sremska — Sremska 2
- Delfi knjižare 02 — Stanoja Glavaša 1
- Aleksandar Belić, Kolarac — Studentski trg 5
- Zlatno runo — Svetogorska 24
- Delfi knjižare 06 — Terazije 38
- Vulkan – KCB — Trg Republike 5
- Delfi knjižare 03 — Vareška 4, Miljakovac
- Delfi knjižare 34 — Vase Čarapića 2-4, Meriot
- Vulkan – Stadion — Zaplanjska 32
- Delfi knjižare 31, AVIV — Živka Davidovića 86

NOVI BEOGRAD
- Delfi knjižare 14 — Bulevar Mihajla Pupina 121
- Vulkan – Ušće — Bulevar Mihajla Pupina 4
- Vulkan – Merkator — Bulevar Umetnosti 4
- Delfi knjižare 21 — Gandijeva 21, Imo centar
- Vulkan – Delta siti — Jurija Gagarina 16

BEOGRAD, ZEMUN
- Delfi knjižare 29, — Zemun park , Autoput za Novi Sad
- Delfi knjižare 16 — Glavna 20
- Vulkan — Glavna 25

BEOGRAD, MLADENOVAC
- Prima — Kralja Petra 1 – 177

ČAČAK
- Delfi knjižare 12 — Gradsko šetalište bb

GORNJI MILANOVAC
- Delfi knjižare 30 — Vojvode Milana 4

JAGODINA
- Delfi knjižare 28, Vivi Šoping park, Stevana Ivanovića bb

KRAGUJEVAC
- Delfi knjižare 13 — Kralja Petra 1
- Vulkan – Merkator — Bulevar Kraljice Marije 56

KRALJEVO
- Delfi knjižare 17 — Omladinska 37

KRUŠEVAC
- Delfi knjižare 23 — Mirka Tomića 89

LOZNICA
- Svet knjiga — Trg Jovana Cvijića 3

NIŠ
- Delfi knjižare 9, Kalča — TC Kalča
- Delfi knjižare 15 — Voždova 4
- Vulkan – Merkator — Vizantijski bulevar 1
- Vulkan – Forum — Obrenovićeva 42

NOVI SAD
- Vulkan – Merkator — Bulevar oslobođenja 102
- Bulevar buks — Bulevar oslobođenja 60
- Delfi knjižare 25, Big C — Sentandrejski put 11
- Solaris — Sutjeska 2, TC Spens
- Delfi knjižare 4 — Zmaj Jovina 12
- Most Prometej — Zmaj Jovina 22
- Vulkan — Zmaj Jovina 24

PANČEVO
- Delfi knjižare 18 — TC Aviv , Miloša Obrenovića 12
- Kulturni centar Pančevo — Vojvode Živojina Mišića 4
- Riznica — Radomira Putnika 6

POŽAREVAC
- Delfi knjižare 26 — Stari korzo 2

RUMA
- Konan – Đuro Šušnjar — Veljka Dugoševića 157

SREMSKA MITROVICA
- Delfi knjižare 08 — Trg Svetog Stefana 32

SUBOTICA
- Gradska knjižara “Danilo Kiš”, Rudić 2
- Delfi knjižare 22 — Korzo 9
- Delfi knjižare 35 — Segedinski put 88

ŠABAC
- Sova — Trg Đačkog bataljona 15

UŽICE
- Delfi knjižare 27 — Trg Svetog Save 46

VALJEVO
- Delfi knjižare 11 — Kneza Miloša 33

VRŠAC
- Delfi knjižare 33 — Trg Svetog Teodora Vršačkog 5

ZAJEČAR
- Kaligraf — Svetozara Markovića 26

ZRENJANIN
- Delfi knjižare 32 – AVIV — Bagljaš Zapad 5

Na licu mesta: Jablanica, antifašistički jubileji

Bitka za ranjenike još traje

U subotu 7. maja u Jablanici je obeležena 73. godišnjica Bitke na Neretvi, jedne od najčuvenijih bitaka u istoriji modernog ratovanja. Obeležena je i 80. godišnjica formiranja prvih Internacionalnih brigada u Španiji. U Jablanici je ove godine obeleženo osam decenija od rađanja antifašizma

Splitski novinar i pisac Viktor Ivančić jednom je izjavio: "Ko može biti toliko glup da misli da je Jugoslavija mrtva samo zato što više ne postoji?" Na obilježavanjima godišnjica Bitke na Neretvi u Jablanici, ovo retoričko pitanje svaki put visi u vazduhu.

Svake godine, u ovom malom hercegovačkom gradiću u dolini Neretve, okupi se nekoliko hiljada antifašista iz svih bivših jugoslavenskih republika. Ove godine, ispred Muzeja Bitke za ranjenike okupilo više od tri hiljade ljudi. Broj prisutnih bio bi sigurno i veći da vremenske prilike u Bosni i Hercegovini prethodnih dana nisu bile izuzetno loše. Na broj posjetilaca uveliko je utjecalo i otvaranje u ratu porušene banjalučke džamije Ferhadije, pa su mnogi stanovnici BiH subotu odlučili provesti u Banjaluci.

NO PASSARAN

U Jablanici je 7. maja obilježena 73. godišnjica Bitke na Neretvi, jedne od najčuvenijih bitaka u istoriji modernog ratovanja, u narodu poznate i kao Bitka za ranjenike ili Četvrta ofanziva. Osim godišnjice Bitke na Neretvi, obilježena je i 80. godišnjica formiranja prvih Internacionalnih brigada u Španiji. Takoreći, u Jablanici je ove godine obeleženo osam decenija od nastanka antifašizma.

Povodom formiranja prvih Inter brigada, u Muzeju je upriličena izložba "No Pasaran" sa slikama čuvenih jugoslavenskih boraca koji su učestvovali u španskom građanskom ratu. U rijeku Neretvu su spuštena 73 karanfila za ranjenike, a govornici su još jednom istakli važnost bitke za slobodu naroda na ovim prostorima, te upozorili na opasnost od sve prisutnijeg fašizma u cijelom svijetu, pa tako i na prostoru bivše Jugoslavije.

Njihovo prisustvo posebno je važno ako uzmemo u obzir činjenicu da je učesnika Drugog svjetskog rata svake godine sve manje, a da ih za nekoliko godina uopšte neće ni biti. Dok su trojica učesnika Bitke na Neretvi iz Jablanice polagala cvijeće kod vječne vatre, jedan od prisutnih rekao je: "Pogledajte njih trojicu, dogodine će vjerovatno biti dvojica, a moguće je da neće biti nijednog." Sve manje živih svjedoka događaja iz Drugog rata, te učesnika antifašističke borbe, jača one koji se iz sve snage zalažu za istorijski revizionizam, u svim bivšim republikama Jugoslavije.

Jedan od onih koji skoro svake godine dolaze u Jablanicu je i Hrvoje Mimica (93) iz sela Mimice kod Omiša. Još uvijek ima dovoljno snage da se sam automobilom doveze do Jablanice i prisjeti bitke u kojoj je učestvovao kao pripadnik Druge dalmatinske divizije i u njoj izgubio brata. Ove godine je svojim prijateljima u Jablanici donio litar rakije na poklon, te bacio pogled na drugu stranu Neretve odakle su 1943. godine stigli četnici u nadi da će poraziti partizane, ali su, kao što znamo, pretrpjeli takav poraz od kojeg se nikad nisu oporavili. Dok se platoom ispred muzeja vijore zastave Jugoslavije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, zastave sa oznakama divizija i brigada učesnica najhumanije bitke u istoriji ovih prostora, grupa srednjovječnih Bosanaca i Crnogoraca uz pomoć jednog Slovenca u lipovom hladu uz zvuke harmonike, ćevape i domaću rakiju glasno pjeva "Druže Tito bijela lica, kad ćeš doći do Užica" i "Stan Neretvo, stani vodo...".

Od gotovo sto političkih stranaka, koliko ih postoji u BiH, na ovogodišnjoj

SEĆANJE NA HEROJE, REVIZIONIZMIMA UPRKOS: Ispred muzejskog kompleksa u Jablanici
Foto: Haris Ljevo

manifestaciji pojavio se samo predsjednik Socijaldemokratske partije BiH Nermin Nikšić, dok od predstavnika čak i ljevičarskih stranaka iz regiona nije došao – niko.

Svjedočanstvo o tome koliko se mnogi danas srame veličanstvene pobjede u Drugom svjetskom ratu i činjenice da smo bili na pobjedničkoj strani ispisali su jablanički srednjoškolci. Njihov crtež s natpisom "Partizani su podigli most za 19 sati, a nadležnim organima u BiH to nije uspjelo ni za 19 godina" stoji u jablaničkom muzeju.

Naime, današnji željeznički most na Neretvi nije originalan. Nijemci su odmah nakon što su partizani srušili most na Neretvi izgradili novi. Taj je, međutim, srušen 1968. godine za potrebe snimanja filma Veljka Bulajića *Bitka na Neretvi*. Jedan dio mosta odnijela je vodena bujica 1991. godine. Od tada uprava Muzeja na čelu sa direktorom i kustosom Ćamilom Cerom vodi bitku s Elektroprivredom BiH oko povratka dijela mosta. Ipak, uz sve probleme, jablanički Muzej izgleda mnogo bolje od nekih drugih muzeja iz perioda NOB-a.

Muzej je otvorio 12. novembra 1978. godine Josip Broz Tito, a otvaranju je prisustvovalo oko 100.000 ljudi. Prema riječima stanovnika ovog grada, suludo je očekivati da bi se u skorijoj budućnosti mogao ponoviti neki sličan događaj. "Ne smijemo zaboraviti da je u hladnim vodama rijeke Neretve potekla krv sinova i kćeri naših naroda i narodnosti. U vatri danonoćnih borbi kovalo se bratstvo i jedinstvo, velika tekovina naše oružane borbe i revolucije. Čuvajmo to bratstvo i jedinstvo", govorio je Tito tokom otvaranja muzeja.

BELO I CRNO

Koliko god se mnogi revizionisti danas trudili da ukaljaju značaj partizanske borbe, to je jednostavno nemoguće jer se Bitka na Neretvi i danas izučava na svim vodećim vojnim akademijama širom svijeta kao jedinstven primjer humane borbe otpisanog naroda protiv daleko snažnijeg i opremljenijeg neprijatelja. Vođe antifašističkog otpora u tadašnjoj Jugoslaviji nisu imale pojma da je okupator krajem 1942. godine u njemačkom gradu Rastenbergu do u detalje pripremio akciju Weiss (Bijelo) s ciljem sloma partizanskog otpora u Jugoslaviji. Tadašnja slobodna teritorija u Zapadnoj Bosni oko Bihaća prostirala se na oko 50.000 kvadratnih kilometara. U februaru 1943. godine njemačke jedinice potpomognute ustašama i četnicima potpuno su opkolile oko 20.000 partizana koji su imali dodatni teret u vidu preko 4000 ranjenika.

Međutim, ranjeni drugovi bili su samo dodatan motiv partizanima da se odupru neprijatelju i uspiju u svojoj borbi. Njemački oficiri bili su sigurni da će partizani krenuti prema sjeveru i rijeci Vrbas, te su tu koncentrisali najveći broj svojih snaga, ali ih je Tito nadmudrio okrenuvši partizane zajedno s ranjenicima prema rijeci Neretvi i planini Prenj. Tito je naredio rušenje četiri mosta na Neretvi i jednog na Rami, a onda su partizani za samo 19 sati podigli drveni most na Neretvi i tako prešli na drugu stranu i izvukli se iz neprijateljskog obruča.

Pored spašavanja ranjenika, Bitka na Neretvi imala je još jedan, možda i najznačajniji momenat u NOB-u. Partizani su na Neretvi potpuno razbili četnike Draže Mihailovića, koji su nakon tog poraza prestali biti ozbiljan faktor. Partizani su uspješno prešli Neretvu, ali to je bila samo jedna dobijena bitka, ne i rat. Nova bitka uslijedila je uskoro. Sutjeska, ili Schwarz (Crno), kako su je zvali Nijemci.

Ma koliko da nas današnji moderni revizionisti istorije pokušavaju ubijediti da je stvar za koju su se partizani borili propala, žrtve koje su oni podnijeli nešto je čega se ne smijemo odreći niti ih zaboraviti. Bila je to borba za život dostojan svakog čovjeka, za svijet u kojem će svi ljudi imati pravo na liječenje i na školovanje...

Rast desničarskih organizacija i neonacističkih grupa je u velikom usponu širom Evrope, ali gledajući stotine mladih kako u Jablanici recituju stihove Federika Garsije Lorke i pjevaju pjesme iz partizanske borbe i španskog građanskog rata, možda i ne trebamo toliko brinuti kada je u pitanju borba protiv fašizma. Dok god bude dovoljan broj onih koji znaju stihove: "Zovem se Anita, pupoljak ruže sam bila, imala sam četiri godine, otac moj zvao se Huan, a majka moja Aida, bili su radnici, ali milovanja njihovih ruku, mekša su od prolećne svile u zraku", postojat će i nada u bolji i pravedniji svijet. ¶

HARIS LJEVO

Čekajući kejtrudu

Protokol lečenja melanoma na VMA identičan je protokolu na Institutu u Vilžifu. Imamo izuzetne lekare koji rade i na VMA i na Institutu za onkologiju i radiologiju Srbije, ali ono što nemamo su – lekovi

Na pijaci u Zemunu, na uglu Gospodske ulice i Magistratskog trga, u nedelju 15. maja, od 10 do 11 pre podne, Udruženje pacijenata obolelih od melanoma obeležiće Svetski dan borbe protiv melanoma. Oni koji pročitaju ovu informaciju možda i nemaju svest o tome da je reč o najsmrtonosnijem raku kože od kojeg u Srbiji oboli 500 ljudi godišnje. Među njima skoro polovina ima najtežu formu ove bolesti – metastatski melanom. I još jedan uznemiravajući procenat: za pet godina, broj novih slučajeva obolelih od melanoma povećan je za 20 odsto. Međutim, pacijentima s metastatskim melanomom u Srbiji nije dostupan nijedan novi lek koji bi im produžio život. Tačnije, melanom je jedini karcinom za koji još od 1975. godine kod nas nije uveden nijedan novi medikament, a od 2011. na tzv. pozitivnu listu lekova, onih koji se izdaju o trošku osiguranja (RFZO), nije dospeo nijedan od inovativnih medikamenata, dakle, ne za melanom, nego za bilo koju drugu bolest.

"Jedan naš prijatelj, pacijent kao i ja, gubi bitku s melanomom i umire u najstrašnijim mukama. Da u Srbiji postoje lekovi za melanom, on bi imao šansu da živi i ozdravi", kaže za "Vreme" Savo Pilipović, advokat i osnivač Udruženja pacijenata obolelih od melanoma.

Pilipović već četiri godine živi s metastatskim melanomom, što je, takoreći do juče, bilo nezamislivo. Od 2011. počela je revolucija u lečenju melanoma u svetu. Protiv metastatskog melanoma pojavile su se dve nove terapijske linije lekova: target terapija inhibitorima koji daju dobre rezultate kod 50 odsto pacijenata, tj. kod onih kod kojih je dokazana mutacija gena (tzv. BRAF pozitivni), i imunoterapija, viši nivo u lečenju melanoma, koja podstiče organizam da se sam bori i mogu da je primaju svi oboleli, sa BRAF pozitivnim i sa BRAF negativnim genom.

"Za razliku od prve linije lekova, koji pokazuju dobre rezultate u proseku oko dve godine, posle čega organizam postaje rezistentan na lek i bolest se vraća, dakle imaju ograničeno delovanje, imunoterapijski lekovi nivolumab i pembrolizumab (generička imena ovih lekova, prim.n.), revolucionarno su otkriće u lečenju svih tumora, postoji nada da bi oni mogli od melanoma da naprave – hroničnu bolest, s kojom se živi ali od koje se ne umire", objašnjava Pilipović i dodaje da Udruženje pacijenata obolelih od melanoma na sve načine pokušava da ubrza proces registracije pembrolizumaba (tržišno ime *kejtruda*).

Prema rečima profesora dr Eduarda Vrdoljaka, onkologa Klinike za onkologiju i radioterapiju u Splitu, revoluciju u lečenju raka kože još pre deset godina napravio je lek ipilimumab koji blokira molekul CTLA4, jedan od dva molekula (drugi je PD1) pomoću kojih rak ima sposobnost da blokira imunološki sistem. Zahvaljujući tom otkriću danas je svaki peti bolesnik sa metastatskim melanomom – živ. Potom su razvijena još dva leka nivolumab i pembrolizumab, "napadači" na protein PD-1, koji takođe sprečava imuni sistem da vidi tumore kao agresore. "Moje verovanje je da ćemo uspeti da izlečimo svakog četvrtog bolesnika sa uznapredovalim rakom, a koji su inače živeli najviše godinu dana" (Večernje novosti, 14. novembar, 2015).

Nažalost, u Srbiji nije registrovan nijedan od tih imunoterapijskih lekova. "Naša država ima veoma komplikovan sistem registracije jer su tu uključeni i Ministarstvo zdravlja i Republički fond zdravstvenog osiguranja i Agencija za lekove i medicinska sredstva. Oni neprekidno prebacuju odgovornost s jednih na druge, sa svim komisijama i potkomisijama. Imamo informaciju da je inhibitor zelboraf (generični naziv vemurafenib) koji je registrovan pre dve, tri godine, prvi na listi Komisije za citotoksične lekove. Drugi važan inhibitor tafilar (dabrafenib, generički naziv) nedavno je registrovan i tek treba da bude procenjivan. Put od registracije do pozitivne liste ovde je dug. Kada ne postoje ugovori sa državom, pacijent je osuđen na najsurovije tržišne uslove. Cene pomenutih inhibitora su pet i sedam hiljada evra mesečno. Zato su nam sada jedina šansa kliničke studije u inostranstvu u kojima dobijamo lekove besplatno. Ja primam inhibitore u okviru kliničke studije u Nemačkoj." Međutim, kada država jednom otpočne pregovore, postoji više modaliteta pod kojima ugovori sa farmaceutskim kućama mogu da se potpišu. Lekovi mogu u početku da budu besplatni, da se utvrdi njihov efekat na pacijente pa da se onda odredi cena. Postoji mogućnost da se plaća samo za pacijente kod kojih lekovi deluju, jer ne reaguju svi pacijenti jednako na određenu terapiju medikamentima.

Dodatni problem na koji je već ukazivala dermatovenerolog sa VMA, profesor dr Lidija Kandolf Sekulović, jeste i što smo gotovo potpuno isključeni iz kliničkih studija, koje su jedina šansa da naši pacijenti dobiju nove lekove. Proces odobravanja u Srbiji traje i po 12 meseci, a za to vreme se klinička studija maltene i završi. Zato nas sve ređe i pozivaju.

Lekari koji se već decenijama bore protiv ovog najzloćudnijeg tumora u Srbiji odavno su preporučili da se na "pozitivnu listu" uključi target terapija za melanom i nadaju se da će ova vrsta zloćudnog tumora imati prioritet kada se bude odlučivalo o novim lekovima. U regionu, dostupan je bar po jedan novi lek.

U Udruženju pacijenata obolelih od melanoma potvrđuju da su razgovarali sa direktorkom RFZO-a i pomoćnicom Ministarstva zdravlja za lekove, ali bio je to "razgovor gluvih", rekao je advokat Pilipović.

Da li će i kada obolelima od melanoma u Srbiji biti omogućeno da se o trošku osiguranja leče bar jednim inovativnim lekom, iz RFZO-a smo elektronskom poštom dobili odgovor da su i predstavnici

ADMINISTARTIVNE PREPREKE U LEČENJU MELANOMA: Lek – "sitnica" koja nedostaje
Foto: Reuters

Udruženja obolelih od melanoma, ali i drugih udruženja pacijenata na sastancima upoznati sa postupkom donošenja Pravilnika o Listi lekova, da su podneti zahtevi za veliki broj inovativnih, skupih lekova, a da RFZO raspolaže ograničenim finansijskim sredstvima. Odgovor RFZO-a prenosimo dalje uz redakcijska skraćenja: "Takođe su sva udruženja upoznata da odluku o stavljanju lekova na Listu ne donosi direktor, niti bilo koji zaposleni u RFZO, već Centralna komisija za lekove koja je sačinjena od 11 profesora iz oblasti medicine. Kako bi se obezbedila dostupnost što većeg broja inovativnih, izuzetno skupih lekova, RFZO je u saradnji sa Ministarstvom zdravlja preduzeo aktivnosti u cilju započinjanja prakse zaključivanja tzv. posebnih ugovora između RFZO i nosilaca dozvole za lek (farmaceutskih kompanija) kojim bi se definisala podela troškova primene izuzetno skupih lekova između RFZO-a i farmaceutskih kompanija. Svaka stručna komisija pri Ministarstvu zdravlja je na zahtev Centralne komisije za lekove trebalo da sačini prioritete u pogledu zahteva iz svoje oblasti i najveći broj stručnih komisija je iste i dostavio, uključujući i Republičku stručnu komisiju nadležnu za onkološke lekove, u koje spadaju i lekovi za melanom. U pogledu zahteva za lekove koji su namenjeni lečenju melanoma, RFZO-u su podneti zahtevi za dva inovativna leka od dve različite kompanije i oba su u postupku razmatranja za stavljanje na Listu lekova."

Mada je odlazio na redovne preglede kože zbog svetle puti i više od 50 mladeža koje ima na telu, a od 1998. godine nekoliko mladeža mu je odstranjeno hirurškim putem, Pilipoviću je na temenu otkriven mladež s promenama i 2012. dobio je dijagnozu – metastatski melanom. Za prve dve godine operisan je 14 puta. Hirurgija mu je pomagala dok su metastaze bile potkožne, ali kada su počele metastaze na unutrašnjim organima, zdravstveni sistem Srbije nije više mogao da mu pomogne. "U drugoj godini lečenja otišao sam u Atinu i Pariz na konsultacije kod vrhunskih lekara za melanom. Bio sam u Institutu 'Gistav Rusi' u Vilžifu (Pariz), kod doktorke Karolin Rober, jedne od najboljih u Evropi. Gledala je moje ožiljke i dokumentaciju i kazala da je protokol na VMA identičan protokolu na Institutu u Vilžifu. Imamo izuzetne lekare koji rade i na VMA i na Institutu za onkologiju, ali ono što nemamo su – lekovi. Imao sam sreće da se uključim u kliničku studiju u Nemačkoj 2014. za imunološku terapiju ipilimumabom. Taj lek mi je pomagao godinu dana i metastaze su se povukle. Potom je bolest ponovo počela da napreduje, ali sam se uključio u drugu kliničku studiju, u Belgiji, sa dva inhibitora BRAF i MEK i dobro sam već godinu dana. Živim normalno, ali znam da će posle nekog vremena bolest početi da napreduje. Nevolja sa kliničkim studijama (neki naši pacijenti odlazili su nedavno u Ljubljanu, a sada i Zagreb) jeste što one traju određeno vreme, završavaju se, a lekovi u tim zemljama idu na pozitivne liste. Prijatelj koga sam spomenuo na početku, Darko, bio je na kliničkoj studiji u Nemačkoj i bio je dobro nešto više godinu dana. Kada se bolest ponovo vratila, nije mogao da bude uključen u drugu kliničku studiju za te lekove u Nemačkoj jer su studije sa nivolumabom i pambrolizumabom završene, lekovi su ušli na listu, a on nije državljanin Nemačke nego Srbije. Nažalost, izgubio je bitku sa melanomom jer ovi lekovi nisu čak ni registrovani kod nas. Zato je kejtruda (generički pambrolizumab) nada svih nas obolelih od metastatskog melanoma."

Ovaj lek košta oko 10.000 evra mesečno. I u Holandiji i u Nemačkoj i u Sloveniji je skupo da država kupi nivolumab i pambrolizumab za svoje pacijente, ali to ipak rade. ¶

ZORA DRČELIĆ

Muž i kecelja umesto škole

U Srbiji se u proseku sklopi 2000 maloletničkih brakova godišnje. Strahuje se da je ovaj broj i veći jer statistika ne obuhvata lica mlađa od 16 godina, pošto je brak pre tog uzrasta zakonom zabranjen, i vanbračne maloletničke zajednice. Ovakvi brakovi začaran su krug siromaštva, nepismenosti, porodičnog i društvenog nasilja

Završila je četiri razreda osnovne škole, zna sva slova, ali ne zna da čita. Kasnije je išla u večernju školu i završila osam razreda. Majka joj je bila domaćica, a otac je radio u firmi "21. maj" u Rakovici. U porodici je bilo četvoro dece: ona i tri mlađa brata. Udao ju je otac kada je imala 13 godina. Zove se Julija.

"Dobio je za mene nešto malo novca. Sav novac što je dobio propio je u kafani, nije mogao da kupi kuću, plac, kao što su drugi ljudi kupovali. Kako kažu ljudi, od ćerke su pare proklete. Pravilo je da koliko novca uzmeš, duplo moraš da vratiš ako sa mladom nešto ne bude kako treba", priča Julija za "Vreme" i dodaje: "Dugo sam bila u braku, nisam imala dece. Suprug mi je bio pijanica, nisam dobro živela. Radila sam od šest ujutru do šest uveče. Gledala sam uvek da idem napred, da budem snažna. Majka me je uvek podržavala, ali nije mogla protiv oca. Otac mi je bio strog. Često sam bežala od muža, ali otac me vrati. Jednom sam skupila hrabrosti i uz pomoć mlađeg brata vratila se kući. Brat je zapretio ocu da moram da ostanem. Svakoj ženi bih preporučila da bude hrabra i da se bori za svoj život, da bude nezavisna."

Julija danas ima 56 godina i drugog muža sa kojim je 12 godina u braku. Već 25 godina radi kao čistačica, sama je sebi našla posao. Njen slučaj nije jedini, ali je jedan od retkih sa srećnim krajem. Praksa dečjih brakova postoji u Srbiji i danas, iako Ustav proklamuje zaštitu deteta "od psihičkog, fizičkog, ekonomskog i svakog drugog iskorišćavanja ili zloupotrebljavanja" (član 64).

Zvanični podaci pokazuju da se godišnje u Srbiji sklopi 2000 dečjih brakova. Sasvim je izvesno da je taj broj veći jer ova statistika ne obuhvata lica mlađa od 16 godina, pošto je brak pre tog uzrasta zakonom zabranjen, i vanbračne maloletničke zajednice. Statistika potvrđuje da su devojčice češće izložene prisilnim i ranim brakovima. To ilustruje podatak da je mladoženjâ uzrasta od 16 do 18 godina starosti u prošloj godini bilo oko 250, a devojčicâ nevesti osam puta više – čak 1800. Ovo su podaci Republičkog zavoda za statistiku i Unicefa. Maloletnički brakovi predstavljaju povrede ljudskih prava, ugrožavaju razvoj devojčica i često dovode do ranih trudnoća i društvene izolacije. Ovde nije reč samo o tradiciji i običajnom pravu, nego i o čitavom nizu drugih okolnosti, prevashodno o ekonomskoj situaciji.

DETE NEVESTA: Simonida Nemanjić, sa 5 godina (1299. godine) udata za pedesetogodišnjeg kralja Milutina – freska iz manastira Gračanica

MLADI I IZMANIPULISANI

"Kada pričate s tom decom, reći će da su mislili da time čine dobro i uslugu svojoj porodici, jer prethodno nisu imala sredstva za život i školovanje, imala su egzistencijalni pritisak", kaže Jelena Hrnjak iz NVO Atina: "Toliko su izmanipulisani da misle kako time čine dobro sebi ili nekom svom bližnjem. To je produkt nejednakih mogućnosti i šansi, prenosi se transgeneracijski. Devojčice trpe više vrsta nasilja istovremeno: seksualno i radno su iskorišćavane. Primoravane su da rade teške fizičke poslove, da prose, kao i na razne kriminalne aktivnosti kako bi donosile novac onom ko ih iskorišćava. Dolazile su nam devojčice koje nisu znale da razlikuju boje i sve dane u nedelji, bile su totalno obrazovno zapostavljene."

Ona ističe da, suprotno uvreženim predrasudama, rani brakovi i prodaja dece

nisu isključivo vezani za Rome, već da se to dešava i devojčicama iz različitih ruralnih područja Srbije čije su porodice do te mere siromašne, marginalizovane i diskriminisane da ih prodaju ili prisiljavaju na dečji brak. NVO Atina zajedno sa Fondacijom Divac pokrenula je zato projekat "STOP dečjim brakovima u Srbiji" sa ciljem podizanja svesti javnosti o ovom problemu i povezivanja institucija kako bi se pomoglo maloletnicama koje pod prinudom ulaze u brak. Stav ove organizacije glasi da je brak pre punoletstva čin nasilja nad mladom osobom, kojim se zaustavlja njena mogućnost da pravi sopstvene izbore i samostalno donosi odluke, da se školuje i ostvari sebe na način na koji sama želi.

Pored Ustava, u Srbiji je ratifikovano više međunarodnih dokumenata, i u toku je priprema izmena zakonskih i drugih akata, pre svega Krivičnog zakonika, Porodičnog zakona i Zakona o zabrani diskriminacije. U slučaju otkrivanja dečjih brakova dužni su da reaguju policija, centri za socijalni rad, obrazovne i zdravstvene ustanove. Neophodan je sinhronizovani rad ovih institucija kako bi došlo do poboljšanja situacije, kao i insistiranje na odgovornosti.

TUŽNA MLADA: Slika "Nejednaki brak" ruskog slikara Vasilija Pukireva (1863)

ZAKASNELA REAKCIJA

Centar za socijalni rad obično reaguje kasno na ovakve slučajeve, tek po prijavi. To što dete prekida školovanje ili se maloletnica javi zdravstvenoj ustanovi zbog održavanja trudnoće, za sistem nije dovoljan signal ako ga ne prepozna i prijavi. Procedure su duge, a dečji brak se ne prepoznaje kao zasebno krivično delo, već se on podvodi pod neki drugi prekršaj. Psihološkinja Centra za socijalni rad Beograd Nada Maletić kaže da oni mogu da reaguju samo na prijavu ili na zahtev suda da se izjasne da li je maloletna osoba sposobna za brak: "Trudimo se da reagujemo kao vatrogasci koji gase požar koji je već rasplamsan. Naše je da dijagnostikujemo da li je maloletno lice sposobno za brak ili reagujemo na prijavu tako što ćemo izaći na teren da utvrdimo situaciju. Timski procenjujemo da li maloletnici dobrovoljno žele da stupe u brak, sagledavamo njihov dotadašnji život kao i partnera s kojim žele da stupe u brak. To se radi putem razgovora sa maloletnikom i posetom porodici. Onda ih usmeravamo i dajemo preporuku. Iz našeg iskustva najčešći razlog za sklapanje ovakvog braka je maloletnička trudnoća. Brak nastavljamo da pratimo jedino ako uočimo potencijalne rizike."

Nada Maletić ističe da škole često ne prijavljuju da dete ne dolazi na nastavu, te da je prijava iz srednjih škola manje jer srednjoškolsko obrazovanje u Srbiji nije obavezno. Mera koju centri za socijalni rad mogu da izreknu roditeljima je korektivni nadzor. Kao problem ona navodi to što je malo voditelja slučaja u centrima za socijalni rad, te da ne mogu uvek brzo da reaguju.

Jelena Hrnjak kaže da je njihovo iskustvo sa centrima za socijalni rad loše: "Mi smo imali situacije da prijavimo slučaj nestanka devojčica centru za socijalni rad i da njima treba pet dana da izađu na teren i potvrde da devojčice nema. Nečinjenja dovode do ogromnih posledica po celo okruženje. Devojčice rađaju devojčice koje su uvedene u krug nemoći i koje niko ništa ne pita i koje nemaju alternativu. Neophodan nam je mehanizam koji će moći rano da prepozna problem, pre nego što dođe do njega, jer ovako dolazi do zaustavljanja rasta i razvoja deteta što ne priliči 21. veku", kaže Hrnjak.

Prioritet u radu sa ovom decom je procena njihove trenutne situacije, obezbeđivanje uslova za školovanje i izbora profesije, vidljivost na tržištu rada, uključivanje u društvo. Ovo su dugotrajni procesi. Najbitnije od svega je da se ne usađuje problem u te devojčice, da se one ne krive zbog toga što im se desilo. Da ne čitamo u izveštajima da su one problematične i u medijima da su same izazvale i htele to, nego da razumemo kontekst i okolnosti u kojima se njima to dešava. Iz začaranog kruga siromaštva, nepismenosti, porodičnog i društvenog nasilja dečjih brakova teško je izaći, ali to je nešto oko čega mora da se integriše i iz sve snage uključi čitavo društvo. ¶

SANJA ŠOJIĆ

Članak je objavljen u okviru projekta "Nasilje u porodici – Pogled uprt u evropsko pravo" koji finansira Evropska unija (preko Delegacije EU u Srbiji) kroz medijski program. Objavljivanje ovog članka omogućeno je uz finansijsku pomoć Evropske unije. Sadržaj članka odgovornost je isključivo nedeljnika "Vreme" i ni na koji način ne odražava stavove i mišljenje Evropske unije.

Godina stabilizacije

"Postoje regulative koje ćemo zbog usklađivanja sa EU uskoro morati da uvedemo, a to je, na primer, da se akciza više ne određuje na količinu, nego na procenat alkohola. Nama je svakako važno da država ne povećava dalje stopu akcize – sada je prosek udela alkohola u pivu 4,8 odsto na nivou cele industrije, i bilo bi veoma dobro da ta akcizna stopa i dalje ostane ista, pošto akciza već zahvata dobar deo cene piva"

Kada se pomene industrija piva u Srbiji, verovatno prva asocijacija koja padne na pamet jeste ogromna količina ove tečnosti koju građani svakodnevno popiju i, posledično, veliki poslovni uspesi najvećih igrača na tržištu. Međutim, podaci pričaju drugačiju priču. Kao i mnogo toga drugog, tržište piva bilo je na vrhuncu 2008. godine. A od tada pa sve do danas traje klizanje pivarske industrije u Srbiji naniže, koje se očituje padom tržišta od oko 20 odsto u prethodnih osam godina. Kako tržište piva vidi generalni direktor jedne od tri najveće pivske kompanije u Srbiji, pitali smo Andreja Beslaća, koji je proveo 12 godina u kompaniji Carlsberg Srbija, a u poslednjih pet meseci nalazi se na njenom čelu.

"VREME": Šta se to dešavalo na tržištu Srbije od 2008, kada je pivarska industrija bila na vrhuncu, do danas?

ANDREJ BESLAĆ: Pre svega, dogodio se pad kupovne moći koji je uticao na to da dođe do pada potrošnje piva. Takođe, pivo je u tom periodu percipirano kao visokokaloričan proizvod, a u isto vreme je postojao trend zdravog načina ishrane i ponašanja, pri čemu pivo ne potpada u taj segment. Naravno, i borba protiv alkoholizma je uticala na pad, i sva alkoholna pića su percipirana negativno. To su tri efekta, ali glavni uzročnik pada tržišta jeste pad kupovne moći. Ljudi jednostavno nemaju sredstava da izdvoje za pivo, koje ne spada među ključne proizvode među životnim namirnicama.

Kako to izgleda u brojkama?

Tržište piva je prema našim internim podacima u proteklih osam godina palo za skoro 20 odsto. Osim tog trenda pada, istovremeno su se pojavili proizvodi koji su bili znatno jeftiniji nego pre izbijanja krize. Reč je o pivima koja su se prodavala za 30-40 dinara. Ukoliko znamo da je akciza 12 dinara za pola litra piva, a PDV između šest i osam dinara, dobija se da skoro pola cene piva na polici ide državi, a ostatak treba da pokrije cenu proizvoda, marketing, prodaju, distribuciju i maržu. Dodatno, ako poredimo akcize na ostalim tržištima u Evropi, visina akcize nije velika u apsolutnom iznosu. Međutim, ako pogledamo cenu piva u Srbiji, dobijamo da je, procentualno, akciza u Srbiji najveća u Evropi. Prosek je oko 26 odsto za flašicu od pola litra, koja je najprodavanije pakovanje na tržištu.

Dobro, snižavanje cena jeste jedan od načina u borbi protiv pada prodaje. Ali, da li su to damping cene, da li je o tome reč?

Ceo problem jeste u tome što u Srbiji postoji veliki kapacitet fabrika – četiri najveće fabrike imaju proizvodnju prilagođenu potrošnji od oko šest miliona hektolitara. Sada je potrošnja četiri miliona hektolitara, i vi morate da uposlite fabriku, inače ćete imati ogromne gubitke zbog njenog stajanja, odnosno velike fiksne troškove koje morate da pokrijete. Neki igrači na našem tržištu – a to nije bila naša strategija – pokušali su da popune kapacitete, jer je fiksni trošak uvek skuplji nego prodaja piva po bilo kojoj ceni. Ali, mislim da to dovodi do uništavanja imidža piva, erozije vrednosti industrije piva, i, u krajnjoj meri, mislim da nikome ne donosi dobitak.

Koja je bila vaša strategija?

Naša strategija bila je da potrošačima ponudimo pravo pivo. To znači da smo nedavno kao inovaciju izbacili novi Lav sa četiri sastojka – pivo "kako bog zapoveda", odnosno pivo kako treba da se pravi, bez kukuruzne krupice, samo sa ječmom, hmeljom, vodom i kvascem. Time idemo u kontrasmeru, pošto je ovaj proizvod skuplji od običnih pivskih proizvoda koji se nalaze u tom segmentu gde je trenutno Lav, ali smatramo da treba da ponudimo pravo pivo našim potrošačima. Mislimo da će oni to prepoznati, s obzirom na to da je reč o receptu koji je onakav kakav je bio od davnina. Takođe, tu su premijum, kraft i specijalna piva, i mogu da kažem da smo sa tim konceptom lideri na tržištu Srbije. Imamo veliki uspeh sa Tuborgom, ali i sa Badvajzerom, jer smo jedini koji ga uvozimo iz Češke, ne pravimo ga ovde. Dakle, želimo da budemo transparentni prema potrošaču, da ga ne dovedemo u zabludu tako što kažemo da je reč o češkom pivu, a da se eventualno puni kod nas. Isto tako, važno je da jasno deklarišemo gde se pivo proizvodi – ako je reč o Čelarevu, to jasno piše na etiketi. Trenutni zakon o deklarisanju omogućava da se ne radi tako – moguće je da imate više pogona, više proizvodnih mesta, a da kažete da pivo proizvodite tamo gde vam je sedište, iako to nije istina. Generalno, transparentnost, pravo pivo, kvalitet, i ne po svaku cenu – to su zvezde vodilje u našoj strategiji.

Ako se potrošnja smanjila sa šest na četiri miliona hektolitara, da li je rešenje da se taj "višak" izvozi?

Mi smo značajni izvoznici, s obzirom na to da Carlsberg Srbija pokriva tržišta BiH i Crne Gore, a ujedno smo jedina Carlsberg pivara u regionu koja ima pravo da pravi Carlsberg pivo: ako odete na more u Grčku ili Hrvatsku, ili odete u Bugarsku ili Mađarsku, pićete Carlsberg proizveden u Srbiji, jer je kvalitet proizvodnje u Srbiji znatno viši od kvaliteta Carlsberg firmi u regionu. Ujedno, jedini u regionu imamo liniju za limenke, koje se takođe izvoze. Negde oko 30 odsto naše proizvodnje ide u izvoz.

Fotografije: Carlsberg

Radite u Carlsbergu 12 godina. Kakve su navike potrošača na ovom tržištu? Kako prihvataju inovacije?

Ako posmatramo tržište prema cenovnom segmentu, postoje ljudi koji nažalost imaju nisku kupovnu moć i oni kupuju jeftinija piva. Tu, naravno, nema puno inovacija. Postoji i tzv. *mainstream*, koji najviše "pati", i koji je zabeležio najveći pad. Reč je o populaciji koja pije jedan od tri najveća brenda, među kojima je Lav pivo. Po našim istraživanjima, oni baš i nisu ljubitelji inovacija – jedina inovacija koja je bila relativno uspešna jeste uvođenje piva sa ukusom. Mada, pretpostavljam da je reč o potrošačima koji su sa gaziranih pića prešli na nešto što je relativno prirodnije i zdravije. Najzad, postoje i premijum potrošači, koji su spremni da plate malo više, ali uvek traže najviši kvalitet, i traže da probaju nove stvari. Taj segment raste, a nažalost raste i onaj "ekonomski" segment potrošača sa niskom kupovnom moći. Onaj srednji segment beleži stalni pad. Struktura potrošača izgleda ovako – ekonomski i premijum segment zauzimaju po 20-ak odsto, a *mainstream* ima oko 60 odsto.

Pošto je taj pad tržišta konstantan već skoro osam godina, kakva su vaša očekivanja za ubuduće?

U 2015. je došlo do blagog oporavka, s obzirom da smo 2014. veoma loše prošli zbog poplava. Naravno, taj rast u 2015. bio je posledica niže baze iz 2014. U prvom kvartalu 2016. takođe beležimo rast, ali moramo da uzmemo u obzir da su prva tri meseca ove godine znatno toplija od prethodne godine – vremenske prilike znatno utiču na potrošnju. S obzirom na to da je za 1. maj bilo malo lošije vreme, taj period je prošao mnogo lošije nego 2015, tako da ove godine očekujemo stabilizaciju. Jedan argument koji ide u prilog tome da očekujemo prestanak pada jeste da smo pre par meseci formirali novo Udruženje pivara, gde nam je jedan od postulata da radimo na unapređenju kategorije piva (poboljšanje imidža piva, kao potpuno prirodnog, zdravog proizvoda, kada se konzumira u umerenim količinama), a drugi je jasna i redovna komunikacija sa državnim organima povodom svih pitanja koja se tiču industrije.

Šta su ciljevi Udruženja u odnosu sa državom?

Poenta jeste da imamo redovan kontakt i dijalog koji je dvosmeran. Postoje regulative koje ćemo zbog usklađivanja sa EU uskoro morati da uvedemo, a to je, na primer, da se akciza više ne određuje na količinu, nego na procenat alkohola. Nama je svakako važno da država ne povećava dalje stopu akcize – sada je prosek udela alkohola u pivu 4,8 odsto na nivou cele industrije, i bilo bi veoma dobro da ta akcizna stopa i dalje ostane ista, pošto akciza već zahvata dobar deo cene piva. Drugi primer je, recimo, podatak da je uvedena akciza na segmentu voćnih penušavih vina – sajdera. To što je uvedena nije sporno, i mi kao velika multinacionalna kompanija sve svoje obaveze prema državi ispunjavamo. Međutim, problem je taj što mi moramo ručno da lepimo akcizne markice, koje nisu uvedene za pivo, a govorimo o milionima komada sajdera. Zbog toga moramo da angažujemo dodatnu radnu snagu, što znatno utiče na profitabilnost proizvoda, da ne pričam o tome da je dosta iskomplikovano očuvanje zdravlja i bezbednosti samog sajdera, s obzirom da morate da stavljate lepak na ogroman broj proizvoda. To su »

Ono što država možda nije uzela u obzir jeste da mi Somersbi izvozimo u dosta država. Ukoliko se desi da zbog komplikacija budemo imali pad proizvodnje, može da se desi da centrala Carlsberga donese odluku da se izmesti proizvodnju ovog sajdera u neku drugu zemlju

neke stvari koje bi trebalo dijalogom predupredi – uopšte nije sporno da mi plaćamo, već je sporan način na koji to treba da izvedemo. Generalno, industrija piva u Srbiji direktno i indirektno zapošljava oko 17.000 ljudi, tako da nije reč o malom poslodavcu. Mnogo ljudi i porodica zavisi od pivske industrije i ne bi trebalo da je dodatno opteretimo.

Da li akcizne markice lepite i na limenke?

Imamo dosta problema sa limenkama, a jedan od najvećih je bezbednost proizvoda. Zakon o akcizama kaže da prilikom konzumacije vi morate da pocepate tu markicu, što znači da bi ona morala da ide preko nečega što potrošač potencijalno stavlja na usta. To je problem. Ono što država možda nije uzela u obzir jeste da, osim što smo ubedljivi lider u sajder segmentu sa proizvodnjom Somersbija, mi taj proizvod i izvozimo u dosta država. Ukoliko se desi da zbog ovih komplikacija budemo imali pad, može da se desi da se na globalnom nivou u Carlsbergu donese odluka da se izmesti proizvodnja Somersbija u neku drugu zemlju, koja ima bolji rast. Samim tim, država će izgubiti taj izvozni potencijal koji smo mi do sada imali.

Tu postoje i druge anomalije. Ako ne grešim, sajder je dobio akcizu, a voćno vino, koje je sastavni deo sajdera, sada nema akcizu. Kako je to objašnjeno? Tu je i prošlogodišnja odluka lokalnih vlasti o jednobojnim suncobranima. Koliko ovakve stvari utiču na predvidivost poslovanja?

Mi imamo jako striktne i jasne smernice u pogledu planiranja – planiramo sve 12–18 meseci unapred. Ukoliko bilo koji državni ili lokalni organ donese neke odluke koje odmah stupaju na snagu, jako nam je teško da se adaptiramo na njih. Kada je reč o voćnom vinu, tačno je, ono je izuzeto od akciza. Sajder je, kao i vino, fermentisano voće – samo što nije od grožđa, već prevashodno od jabuka. Na to se dodaje veoma mali procenat soka. Tog trenutka kada dodate sok, postajete akcizna roba, i možemo da kažemo da tu postoji jedan mali paradoks.

Koje je bilo objašnjenje za to?

Ne postoji. Takve odredbe, poput onih o suncobranima, ili one o zabrani konzumacije nakon 22 časa stvaraju paradoksalne situacije. Iako je ova druga odredba ukinuta, ona je stvarala situacije da jedan do drugog mogu da stoje fast-fud kiosk, koji je ugostiteljski objekat, i STR kiosk – i onda jedan kiosk može da prodaje alkoholna pića, a drugi ne može. Ovakve stvari utiču na pad profitabilnosti industrije, i stvaraju pritisak – umesto da zapošljavamo, mi moramo da razmišljamo o tome da li ćemo da otpuštamo zaposlene ili ne. Jasno je da država ima svoje planove za javne prihode, ali možda postoji potencijal da i država zaradi više, ukoliko bi sa manje kompleksnosti omogućila da industrija raste. Samim tim će država ubirati više prihoda, i to ne tako što će pojačati potraživanja prema nama.

Kako je poslovao Carlsberg prošle godine? I koliki je vaš udeo na tržištu?

Mi imamo oko 25 odsto učešća na tržištu. Ponavljam, poslednje četiri godine su bile veoma teške za Carlsberg, ali i generalno za industriju. Nismo beležili nikakav rast, kada je reč o profitu, ali mislim da sada imamo dobar plan, pomoću kojeg ćemo preokrenuti trend i poslovati pozitivnije nego u prethodnim godinama. Carlsberg je dosta izgubio u protekle četiri godine, i to takođe stvara pritisak od strane Grupe, koja, naravno, očekuje povrat investicije – od 2004. ona je na nivou od 200 miliona evra.

Da li postoji opcija odlaska sa tržišta, ako se nastavi pad?

Ta opcija za sada ne postoji. Međutim, ukoliko industrija nastavi da pada, ili dođe do naglog povećanja dažbina ili pogoršanja poslovnog okruženja, pretpostavljam da će u jednom trenutku postojati i ta mogućnost. Ali, trenutno Carlsberg ima plan da nastavi da investira u ovo tržište, da nastavi da zapošljava, i da transparentnom i jasnom komunikacijom prema potrošačima ponudi prava piva.

U poslednje vreme postala je moda da ljudi sami prave svoje pivo kod kuće. Koliki je to deo tržišta, i da li ovaj segment vidite kao konkurenciju?

Mi generalno svaku konkurenciju vidimo kao pozitivan trend. Bilo koja vrsta konkurencije nas tera da budemo agilniji, pametniji, da razmišljamo i planiramo naše poteze unapred. Svaka konkurencija, pa i ta, je pozitivna jer može da unapredi sliku i kategoriju pivu, a nas interno da dovede do toga da budemo bolji i uspešniji. Mi uvek poštujemo i podržavamo zdravu konkurenciju, tako da s te strane možemo da poželimo još više konkurencije, jer smo sigurni da će to unaprediti kategoriju piva. Ono što je veliki problem, i što se nadam da ćemo ubrzo prevazići, jeste pad kupovne moći. Nadam se da će Srbija krenuti sa bržim rastom BDP-a, i svi ćemo imati koristi od toga. ¶

RADMILO MARKOVIĆ

LJUBOMIR ŽIVKOV

Dobrovoljna akcija

Imam još uvek e-mail adresu na AOL (America On Line), verovatno sam prilikom davnog otvaranja napisao da živim u Filadelfiji, možda sam upisao area cod 19104, koji još znam napamet, uglavnom mi se kad na kompjuteru otvorim tu stranicu, pojavi svaki put Filadelfija i piše kolika je temperatura tamo, to sam jednim klikom pretvorio u naše stepene, ćao Farenhajtu, i u kontaktu sam sa gradom moje sredovečnosti bezmalo svakog dana.

Tamo me je u povratku sa moje sladoledžijske maršrute na putu br. 95 u kamionu marke shevrolet – koji, gle, beše baš moje godište – zadesilo nevreme za kakvo me Jugoslavija nije pripremila. Odjednom se na zemlju sručila blatnjava kiša, ili kišno blato koje brisači jedva otiru sa šoferšajbne, ali ni to mukotrpno struganje ništa ne pomaže, jer se kroz staklo opet vidi samo braonkasta zavesa, kroz koju se kako govorahu naši stari ništa ne krozvidi. Ne smeš da se zaustaviš, jer će te neko sustići, rade ti sva četiri migavca, koje ne znaš da li neko iza tebe vidi, trebalo bi da sam naspram ogromnog panoa sa reklamom za Marlboro (kad li je to bilo, pa početkom devedesetih), nema izbrijanog, preplanulog i nasmejanog srećnika u ispranom džinsu i sa kaubojskim šeširom, naleti vetra drmaju sa strane i mene, i kamion, i sladoled, kad, naglo, kao što je i počela, kiša se utišala, kao kad polako zatvaraš tuš u kadi, pojavi se mila panorama Filadelfije za zelenkastim i ukoso zasečenim zdanjima, sunce još blješti u staklu i metalu, au, šta ovo bi, pa vetar mora da je odvršio i kupu deteline, i seno, ako su moji i stigli da prekriju piću najlonom, i da bace cigle preko njega, čekaj, čoveče, ovo nevreme možda nije zakačilo ni Nju Džersi, a kamoli Banat; kao što je sad tamo mrkla noć, tako je možda i svod nebeski kao kod Mokranjca: "Osu se nebo zvezdama/I ravno polje ovcama", možda je mesečina i nema ni povetarca?...

Tako sam onda mislio, a sada, kad temperaturu, padavine i Mesec pratim na AOL-u redovnije nego dok sam tamo živeo, nalazim da je klima u Beogradu i Filadelfiji gotovo istovetna tijekom čitave godine, štaviše, kad je ovde oblačno, i tamo je, kad tamo lije, i ovde lije, pa ja sam bio u pravu kad sam brinuo za kamare stočne hrane, ili kad sam se pitao jesu li moji stigli da uvezu toluzinu pre snega koji je već u novembru napravio novogodišnju čestitku od znamen. kampusa pensilv. Univerze, Filadelfija i Beograd su klimatski gradovi pobratimi, pobratim i posestrima, trebalo je i češće da budem zabrinut za sve poljske i kućne radove, ali i da jesam, šta bi moji imali od toga, kad i sam deseterac veli: nema ništa niko ni od koga!

Sedim u bašti kafića, sam, za susednim stolom tri devojke zbor zbore, dolazi četvrta, pita se sa drugama, uzima stolicu pripadajuću mom kompletu ne obraćajući na moju neznatnost nikakvu pažnju: piše na meni da nikog ne čekam i da niko meni blizak ne može ni po zakonima kvantne fizike da se pojavi.

Da li se još nekome kao meni učini da predsednika Republike sve češće prepuštamo zasluž. zaboravu, a da predsednik isto tako zaboravlja ne samo nas grešne nego možda i svoju slavnu dužnost? Ne kaže po dve ili tri nedelje ništa što bi tzv. mediji mogli da objave ili da izvrgnu još većem ruglu, tja, čovek se zasitio vladanja i sada danima obitava u jatima srodnih duša prepušten čistoj uživanciji, blaženo odvojen i od nas i od protokolarnih ispraznosti.

Rado bih se uključio u nedelju borbe za predsednikovo što slikovitije izražavanje

Kako je samo patio (stradal) dok ga je prožimala prava zavisnička žudnja da postane predsednik: ko je u vasceloj našoj povesti zamalo manjkao od gladi, tražeći od Proviđenja i od biračkog tela da ga po hitnom postupku izaberu za šefa države? E, sad mi predsednik izgleda kao neko ko je isterao želju, kao neko ko je svoju dužnost intimno prevazišao, još uvek je obavlja, i još uvek je ne otaljava, ali kao da je se laća bez negdašnjeg poleta... Pa ipak, pre neki dan izložio je kolekciju svojih bisera o Evropskoj uniji. Da bih se podsetio izvorne govorancije napisao sam u pretraživaču "Evropa je nužno zlo", ne navodeći mislioca, Google mi je odmah podastro ime mog predsednika – ako i nije prvi koji je ovo izrekao ili smislio, ipak Nikolić Tomislav slovi za autora i zastupnika ove ideje ili ove metafore: Srbija je okružena, opkoljena, zarobljena Evropom, kao nevakcinisano dete streptokokama, tako ja razumem vladaoca, a opet, čini mi se da je popustio u rečitosti i rado bih se uključio u nedelju borbe za predsednikovo što slikovitije izražavanje: kad govori o Rusiji, reči ljubavi i žudnje same mu naviru; ja pevam svake srede "Slavnoe more/Sviascshennyi Baikal", ali da nas odvedu obojicu na kod nas omiljeni detektor laži, pa da izmere ko je više vezan i za rusku prozu, i za muziku, i za stepu i za Bajkalsko jezero, za Ob, Lenu, Jenisej, predsednik bi me što-no vele sport. novinari počistio. S druge strane, kad treba da si da oduška glede Evrope, predsednik kao da nije isti onaj erudita, eto zato bih rado i sam pomogao da EU ocrni narodnim i svakome razumljivim rečima: "Evropa: ko je ne zna, skupo bi je platio!", pa "Daleko joj lepa kuća", "Ko sa Evropom tikve sadi, o glavu mu se lupaju", "Timeo Europeanos et dona ferentes", "EU nam je kao urođena mana, fabr. greška kojoj leka nema", "Evropa nije tako crna kao što je slikaju, mnogo je crnja", crkla uostalom dabogda! ¶

Intervju: Zoran Simjanović, kompozitor i profesor

SLIKA MUZIKE

“Kad smo počeli, sviranje nam je bila zabava. Mi ćemo jednog dana da se poženimo, pa će naša deca da slušaju ovo što sviramo – to je bio vrhunac naše želje, ništa više. A onda sam dobio umetničku vakcinu”

Zoran Simjanović je komponovao muziku za 65 igranih filmova, više od 50 televizijskih filmova i serija, preko 50 crtanih i kratkih filmova, više od 500 reklamnih spotova i tako redom na spisku od osamdesetak strana. Deo je naše istorije rokenrola zato što je jedan od osnivača rok sastava *Siluete* i *Elipse*. Autor je prve simfonije napisane i izvedene u državi Srbiji, i prve u ovom veku. Pored ostalih nagrada, dobio je dve Zlatne arene, najveće nagrade za filmsku muziku u SFRJ, i počasnu nagradu Valensije kada je tamošnji filmski festival otvoren njegovom muzikom pisanom za tu priliku. Predavao je primenjenu muziku na fakultetima u Beogradu, Banjaluci i na Cetinju.

Na žurki u Domu omladine Beograda u sredu, naslovljenoj *Na okruglo i na pet*, Zoran Simjanović s prijateljima je proslavio 70. rođendan i čak 49 raznih jubileja – pored ostalog, 55 godina od osnivanja Silueta i početka roka u Beogradu, 50 godina od filma *Nemirni* za koji je uradio prvu filmsku muziku, 45 godina prve muzike za jednu reklamu, 40 godina serije *Grlom u jagode* za koju je takođe pisao muziku... I tako dalje.

“VREME”: Na početku spiska jubileja koji obeležavate nalazi se vaš sedamdeseti rođendan.

ZORAN SIMJANOVIĆ: Shvatio sam da ove godine nije samo moj 70. rođendan, već da i većina mojih reditelja – Branko Baletić, Goran Marković, Srđan Karanović, Dejan Karaklajić i Slobodan Šijan, takođe pune ili su ove godine već napunili sedamdeset, pa da bi bilo lepo da se skupimo i grupno proslavimo rođendan. A onda sam, listajući šta sam sve do sada uradio, otkrio da je ove godine i 65 godina Kino kluba “Beograd”, za čiju sam proslavu šezdesetogodišnjice napisao muziku za 17 filmova, da je već 60 godina koliko skijam, pa zatim da je tačno 55 godina od kako smo osnovali sastav *Siluete* pa samim tim i započeli rok scenu u Beogradu, da je prošlo pola veka od kako je rok grupa *Elipse* pobedila na Gitarijadi, da isto toliko imaju i sale Doma omladine na čijem sam otvaranju svirao, da je 50 godina od filma *Nemirni* Kokana Rakonjca čiji su muziku izvodile *Elipse*, to je prvi film na Balkanu u kome je svirala neka rok grupa iako film nije o njoj. Svoju prvu pozorišnu muziku komponovao sam pre 45 godina dok sam još bio na fakultetu. Odlučeno je da Fakultet muzičkih umetnosti i Fakultet dramskih umetnosti sarađuju, pa je trebalo uraditi muziku za njihovu predstavu. Niko neće, a ja pristanem i napišem im muziku za *Dva lopova*. Posle sam otišao u vojsku u Sombor i tamo napisao muziku za prvu profesionalnu pozorišnu predstavu, za Fejdoovu *Damu iz Maksima*. Za muziku u spotovima nemam potpune podatke, inače bi i tu bilo svega. Znam da sam prvu muziku za reklamu pisao pre 45 godina, i to za Ljubičevske konjičke igre. I tako, naredao sam 49 ovogodišnjih jubileja. Pomislio sam, bilo bi lepo da se sve to pomene zato što bi se samim tim pomenuli i ljudi koji su u tome učestvovali, da se okupimo, pa da nas neko slika – možda se više nikada nećemo skupiti. Na proslavu smo pozvali ceo razred, s godinama se smanjio, ali nas još ima. Iz Hjustona je došao moj školski drug arhitekta Stanko Gaković, koji je radio plakate za filmove *Sok od šljiva* i *Nacionalna klasa*, a iz Sant Peterburga Dušan Edijet.

Foto: Milovan Milenković

Reditelje koje pominjete i nazivate svojim upoznali ste još u nekadašnjoj Drugoj beogradskoj gimnaziji.

Sa Brankom Baletićem sam išao i u osnovnu školu, "Radoje Domanović", koja se tada nalazila u Cetinjskoj ulici. U osnovnoj sam upoznao i Jovana Miševića i Ljubu Đorđevića sa kojima sam kasnije svirao u *Siluetama*. Bale i ja smo odatle otišli u Drugu beogradsku zato što nam je bila najbliža. U istom odeljenju je bio i Stanko Gaković. U drugom je bio Slobodan Šijan. U nemačko odeljenje je išao Nebojša Đukelić. Mi smo ih drali u košarci, a on se užasno nervirao. Ljubiša Ristić je bio na društvenom smeru. U njegovom odeljenju je bilo nekoliko momaka, a sve ostalo – najlepše devojke. I naše na prirodnom smeru su bile lepe, ali – bile su matematičarke. U mom životu su se često pravili nekakvi čudni krugovi. Recimo, priča o Domu omladine Beograd. Na radnoj akciji "Ada 62" moja brigada je vadila neke panjeve, od toga je nastajala nekakva zarada, a onda je Dragiša Gile Đurić, komandant radne akcije, uspeo da taj novac prebaci za izgradnju Doma omladine, pa su radovi počeli. Kad se zgrada završila, zvali su *Elipse* da sviramo na otvaranju. Tako smo mi bili na početku i na kraju izgradnje Doma omladine.

Pričali ste da su *Siluete* nastale u dokolici posle male mature.

Imali smo veliki raspust do gimnazije, sedimo u Beogradu, nemamo šta da radimo. Po ceo dan provodimo u dvorištu kod Ljube Đorđevića koji je imao paralizu i nije mogao da šeta. Donesemo mi tu neke harmonike i gitare, i počne neka svirka. Ja nisam imao ništa jer sam svirao klavir. I, kažemo: "Ajde da napravimo nešto kao orkestar." I dođe jednog dana Aca Dragojlović, čuveni voditelj sa Radio Beograda, neko ga je pozvao da nas čuje. Sviramo mi pred njim, to zvuči očajno, ali on kaže: "Dobro, može." Kaže i da se nazovemo *Sedam najmlađih* zato što su već postojali *Sedmorica mladih*. Brzo posle toga dođu Zoran Miščević i Ilija Ika Stanić sa gitarama, i mi kažemo: "Ajde da sviramo rok." Onda zovnemo Branka Gluščevića koji je imao pojačalo, pa se na to jedno pojačalo preko razvodnika njih trojica uključe. Jedino mesto koje smo imali da vežbamo bilo je kod Jovana Miševića, preko puta Pete beogradske gimnazije. Imao je već klavir, ali kupio je »

OŠ "Radoje Domanović", VI razred: Zaokruženi sleva nadesno budući bubnjar Silueta Jovan Mišević, reditelj Branko Baletić, orguljaš Silueta Ljuba Đorđević i Z. Simjanović

Siluete 1961/63.

Prva ploča Elipsa 1965.

Vojni orkestar u Somboru sa Jovanom Miševićem iz Silueta i Slobodanom Šijanom

Sa horom Kolegijum muzikum

i bubnjeve i – hoće da lupa sa nama. Ali, ne može to tako brzo da se nauči, treba bar pet-šest meseci, i mi uzmemo Miroslava Mineta Minića, koji je bio jedan od najboljih mladih bubnjara u gradu. I, u tom sastavu: tri gitare, klavir i bubnjevi mi napravimo igranku u Ekonomskoj školi, na uglu Cetinjske i Ulice 29. novembra. Beograd je tada bio mali, sve se znalo šta se gde događa, raspršе se informacije bolje nego kad ih novine objave. Bilo je prepuno i bilo je takvo vrištanje kao kad svira ne znam koja zapadna grupa, mada smo to videli tek kasnije. A svirka je bila očajna, niko nikog ne čuje, ja sviram svoje, Mine svoje, ali u publici nikom to nije važno: čim se čuje gitara počne vrištanje! Fenomenalno je bilo! Bila je to prva rok električarska igranka u gradu.

Kakve su vam bile ambicije?

Kad smo počeli, sviranje nam je bila zabava. Mi ćemo jednog dana da se poženimo, pa će naša deca da slušaju ovo što mi sad sviramo – to je bio vrhunac naše želje, ništa više. Upisao sam Pravni fakultet i nije mi padalo na pamet da radim ništa drugo, osim da postanem advokat. Ali, *Elipse* onda pobede na Gitarijadi. Čuje nas Zoran Hristić koji je trebalo da komponuje muziku za film *Nemirni* Kokana Rakonjca u kome je trebalo da se čuje rok muzika. Jednog dana on dođe kod mene i kaže: "Ja ne znam da pišem za rokere, šta da radim?" Kažem mu: "Napiši ti melodiju i harmoniju, ja ću sve to da sredim." I tako i bude. Pita me: "Šta ti studiraš?" "Prava." "Zašto ne upišeš Fakultet muzičke umetnosti?" I tako mi da umetničku vakcinu. Ostavim Pravni, upišem se na Fakultet muzičke umetnosti, i završim ga.

Na prvom času hora, sećam se, čekamo da dođe profesor. Jedan kolega iz unutrašnjosti sedne za klavir i počne da svira *Nagu Maju*, kompoziciju koju su *Elipse* snimile na drugoj ploči. U njoj ima jedna moja improvizacija. Taj kolega svira, dođe do te improvizacije, i ja tek tada shvatim da to što smo radili nismo radili samo za sebe, već za hiljade ljudi koji su to slušali. Naše ploče su se prodavale po celoj zemlji, i taj kolega je tamo negde u svom gradu čuo našu *Nagu Maju*, skinuo je, i sad je svira. Svira moju muziku, onu istu koju sam ja improvizovao u studiju, svira je kao da je neka ozbiljna muzika! I ja tek onda shvatim koliko je to naše "neozbiljno" u stvari bilo ozbiljno. Eto, da nije bilo Gitarijade, ne bi bilo *Nemirnih*, niti bih ja ostavio Pravni i upisao Fakultet muzičke umetnosti.

Istovremeno kad i vi, od prava je odustao i vaš školski drug Branko Baletić...

On je otišao pre mene, i rekao mi: "Upiši Muzičku pa da praviš muziku za moje filmove." To se posle i desilo, radili smo zajedno na filmovima *Sok od šljiva*, *Balkan ekspres* i *Uvek spremne žene*. U našem prvom zajedničkom poslu, TV filmu *Laka lova*, bio sam muzički saradnik jer nije bilo para za muziku. Pošto je Televizija bila nepoverljiva prema nama debitantima uvalila nam je Baronijana Vartkesa kao kontrolora, ali nam je on, kad je video kako radimo, prepustio posao. Posle je taj film nestao, pričalo se da je to zato što je Tito na nekom mestu rekao da mu je dosta te *Lake love*. Nestao je i negativ i sve... Baronijan je stanovao na Bajlonovoj pijaci u kući pored moje, ja sam ga nasledio na mestu profesora na Fakultetu dramskih umetnosti – čudno je kako se ljudi i njihovi putevi prepliću.

Muzička tema iz serije *Grlom u jagode* Srđana Điđe Karanovića često se koristi kao džingl za ilustraciju sećanja i nostalgije. Filmska muzika se neretko koristi i u političkim kampanjama. Kakvo je vaše iskustvo?

Ja to zabranjujem, zato što muzika uvek mora da bude vezana za ono za šta je komponovana. Muzika izaziva jaku asocijaciju: kad pustiš ploču, ti se setiš kad si tu ploču kupio, s kim si je slušao, šta si radio kad

„ЕЛИПСЕ“ – ПОБЕДНИК ГИТАРИЈАДЕ

320 ПОЕНА = »МОСКВИЧ 408«

Naslovna strana Večernjih novosti, 14. februar 1966.

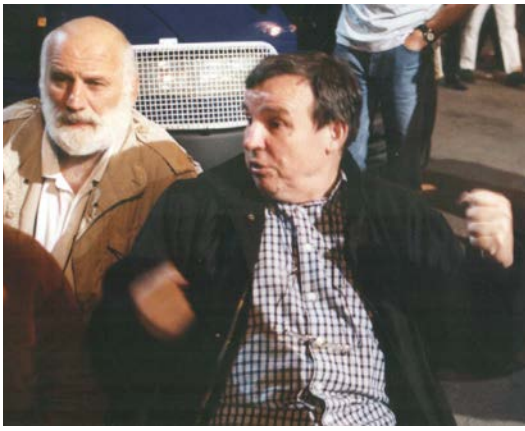
Za klavijaturama 1967.

Orkestar Bol u leđima iz Karanovićevog filma *Sjaj u očima*

Sa Srđanom Karanovićem na snimanju *Bese*

Sa Goranom Markovićem na snimanju *Kordona*

si je slušao. Ako se tvoja asocijacija zbog muzike iz *Grlom u jagode* prebaci na mašinu za veš, ili auto, onda to više nije to. I ja to zabranjujem. Šešelj je jednom u kampanji koristio tu muziku. Jednom su me zvali iz SPO-a i rekli da bi da koriste moju muziku za Vukovu kampanju, rekao sam – ne može. Samo sam jednom dozvolio da koriste moju muziku za reklamni spot, i to iz *Nacionalne klase* Gorana Markovića. Zovu me iz jedne firme, kažu dele fijate pa bi bilo genijalno da u spotu puste Flojda iz *Nacionalne klase*. Ja kažem ne može, zato što njihova reklama nema nikakve veze sa filmom. Međutim, padne mi napamet da zovu Dragana Nikolića da im glumi u spotu. Ako on pristane, onda će gledalac pesmu da spoji sa filmom, i onda neka uzmu muziku – kažem im. I tako je i bilo. Posle je Gaga honorar dao za lečenje neke devojke.

Smatra se da pre vas filmska i pozorišna muzika i nisu primećivane kao umetničke kategorije. Naglašava se i da vaša muzika odgovara baš svakoj sceni sa kojom je spojena, zato je razumljiva radoznalost: kako se to radi?

Mogu da vam odgovorim sledećom pričom: kad smo snimali *Anđela čuvara* Gorana Paskaljevića, moju pesmu je pevao Šaban Bajramović. Odemo u studio kod Enca Lesića, Šaban peva, mi snimamo, i na kraju pesme on otpeva nešto potpuno u španskom stilu, nešto što ja nisam komponovao. Ja i Enco spustimo reglere, pitamo ga: “Otkud ti ovo na kraju?” On kaže: “Otkud znam!” To bi bio odgovor koji i ja vama mogu da dam. Ako koristiš mozak, a izostaviš talenat, ne može ništa da ispadne. Ja sam toga svestan kad učim studente. Jasno mi je da mogu da ih naučim samo zanatu. Sve ostalo moraju da nađu u sebi.

Inače, što se tiče vaše opaske da je filmska muzika dobila status umetničke, to je zahvaljujući rediteljima. Reditelji češke škole su naučili da na muziku mora da se misli od početka rada na filmu. Ja sa mojim rediteljima pričam o muzici još dok je film samo ideja. Diskutujemo, peglamo, mesimo. Volim da mi reditelj ispriča scenario pre nego što ga pročitam jer onda znam u kom pravcu da muzikom guram priču da bi to što je njemu najvažnije izašlo na vrh.

Da li se u produkciji filma štedi na muzici? Da li se oduzima od muzike da bi se dodalo nekom drugom njegovom elementu?

Ne radim muziku za film koji nema novac potreban da se napravi muzika kakva treba. To ne znači da mislim da muzika mora da bude skupa. Za *Balkan ekspres* Branka Baletića završili smo sve pesme i sve je bilo plaćeno, ostalo je da se uradi filmska muzika. Producent kaže ostalo mi je samo hiljadu maraka, plus imaš studio i tri usna harmonikaša. Ja sam već pre toga razmišljao da muzika bude zasnovana na te tri usne harmonike: probao sam, i dobio Zlatnu arenu u Puli. Ali to ne sme da bude pravilo.

Filmova je neuporedivo manje u odnosu na one koji bi da ih snimaju. Vi verovatno imate posla i kad ih drugi nemaju, pa ipak: da li pripremate neku novu muziku?

Osim eventualno nečeg u inostranstvu, nemam drugih planova. Moji reditelji ne rade, Goran Marković će možda snimati nešto na televiziji, Srđan Karanović je odavno odustao od snimanja filmova zato što nema uslova da snima, Dejan Karaklajić će mislim raditi neke serije, Baletić neće ništa, Šijan takođe, a ovi novi mladi reditelji me se verovatno plaše. Ove godine sam u Njujorku, na festivalu Global short film, dobio nagradu za slovenački film *Mario je gledao more zaljubljenim očima* rediteljke Svetlane Dramlić. Nagrada se dodeljuje u Kanu ovog meseca. Pokušavam da završim knjigu *Kako sam postao i prestao da budem filmski kompozitor*, samo nikako da stignem od raznih proslava. Ali, siguran sam da hoću. ¶

SONJA ĆIRIĆ

Nežne reči teško se zabadaju u debele uši i tvrda srca

"Ja želim da ovaj film bude jedna od refleksija moje generacije i njenog odnosa prema novijoj istoriji. Njime želim da naglasim značaj preuzimanja i pokretanja priča o odgovornosti, bez večitog traženja alibija i upiranja prsta ili kamere ka onom Drugom. Treba ugristi i zagnjuriti u taj svet za koji su odgovorne generacije naših očeva", kaže reditelj Ognjen Glavonić o svom dokumentarnom filmu o hladnjačama potopljenim u Dunavu i masovnom grobnicom u Batajnici s leševima kosovskih Albanaca ubijenim na Kosovu 1999, a koji će biti prikazan na predstojećem Beldoksu

Međunarodni festival dokumentarnog filma Beldocs se ove godine održava po deveti put i publici donosi niz filmova koji se bave političkim temama. Jedan od njih, koji nosi respektabilnu preporuku ovogodišnjeg Filmskog festivala u Berlinu jeste film *Dubina Dva* mladog reditelja Ognjena Glavinića. *Dubina Dva* je dokumentarac koji se bavi zaboravljenim zločinom pripadnika srpske policije nad delom albanskog stanovništva sela Suva Reka na Kosovu 1999. godine i pokušajem prikrivanja tog zločina potapanjem hladnjača punih leševa u Dunav.

Ognjen Glavonić je rođen 1985. godine u Pančevu. Diplomirao je na Fakultetu dramskih umetnosti u Beogradu i do ovog filma snimio je nekoliko kratkih igranih, kao i dokumentarac *Živan pravi pank bend*. Osnivač je (pored Tatjane Krstevski) i direktor Filmskog festivala u Pančevu.

TERETOM U DUBINU

Na pitanje kako je rešio da napravi film *Dubina Dva*, Ognjen Glavonić u razgovoru za "Vreme" kaže da je još tokom svojih studija slučajno na internetu našao dva teksta o grobnicama koje su se nalazile u policijskom kampu između Zemuna i Batajnice: "Jedan tekst je bio o predmetima koji su nađeni u grobnici u Batajnici, a pripadali su osobama koje su tu bačene i kojih je bilo više od 700. Drugi tekst je bio o jednom od vozača kamiona hladnjače kojima su tela prevožena i njegovom tadašnjem poslu. Razgovarao sam o svemu tome sa drugarima, kolegama, svima koji su mi bili bliski, želeći da saznam i da proverim da li neko zna nešto više, ali sam shvatio da niko od njih nije ni čuo za taj slučaj."

Nekoliko godina kasnije, Glavonić je napisao scenario za dugometražni igrani film *Teret*, koji je trebalo da se bavi ovim slučajem. Glavni lik planiranog filma bio je vozač hladnjače, a radnja – njegov put kroz zemlju okovanu ratom, strahovi i sumnje o poreklu i vrsti tereta koji prevozi.

Rad na tom scenariju je trajao šest godina, a da svoj nesnimljeni *Teret* ne bi opterećivao svim informacijama i pričama do kojih je dolazio istraživanjem, Glavonić ih je odlagao "na stranu". "Ali kako je vreme prolazilo, ta saznanja su počela da se razvijaju, spajaju, sazrevaju, rastu i shvatio sam da ih oblikujem i usmeravam ka nečemu što bi moglo da postane novi, drugačiji, neplanirani film, koji kroz drugačiji izraz, žanr, stil, ugao, obrađuje sličan događaj kao i *Teret*. Tako je počeo da nastaje dokumentarac *Dubina Dva*", kaže reditelj i dodaje da se *Dubine Dva*, donekle, može čitati i kao kontekst u kome će funkcionisati igrani *Teret*.

Film *Dubina Dva* mnogi kritičari nazivaju eksperimentalnim dokumentarcem.

Jadranka Stojaković

Noseći aspekt filma je glas, naracija deset aktera zločina. Oni se ne vide, već se samo čuju njihove ispovesti. Slike koje ih prate su uglavnom lokacije na kojima su se delovi čitave priče zaista i odigrali, ali ima i predela koji nisu u vezi sa pričom već su, jednostavno rečeno, ilustracije koje svojom estetikom doprinose drami naracije.

"Što se samog pričanja tiče, stila i pristupa, znao sam da ne želim da ovaj film bude video-rekonstrukcija događaja, puna akcije, atraktivne montaže i sličnih zabavnih zavodljivosti, niti da liči na klasičnu novinarsku TV reportažu", kaže Glavonić. "Želeo sam da film zagrebe dublje od standardne distribucije činjenica i informacija, objašnjavanja i prostog pokazivanja. Želeo sam, takođe, da ovaj film ne nudi i ne bude odgovor, nego da inicira roj pitanja. Namera je bila da pored eksperimentalno-dokumentarne forme, dokumentarac ima strukturu trilera, misterije, da se ostave samo nagoveštaji, tragovi i delići koji vode do celovitosti i sveobuhvatnosti priče, ali da se zadovoljstvo i zadatak povezivanja i čitanja takve filmske mape, izlazak iz tog lavirinta svedočanstava i praznih prostora, ostavi publici, tj. posmatraču. Na taj način, želeo sam da se obratim direktno doživljajima, osećanjima i mašti gledaoca, želeo sam da im dopustim da sami zamisle i stvore slike, da svaki posmatrač u isto vreme gleda jedan, a stvara drugi, svoj film."

Projekcijom filma *U potrazi za snom* Mladena Mitrovića, 12. maja, u Velikoj dvorani Sava centra počinje 9. Beldocs. Festival će trajati do 18. maja i održavaće se u Domu omladine Beograda, Dvorani Kulturnog centra Beograda, Jugoslovenskoj Kinoteci, bioskopu Fontana i, prvi put, u Budvi, u renoviranom Cadmus Cineplex bioskopu.

U Međunarodnom takmičarskom programu, publika će, između ostalog, moći da vidi ruski film *Ruski detlić* o radioaktivnom čoveku, žrtvi černobiljske nuklearne katastrofe, britanski *Boljšoj Vavilon* o haotičnom stanju u jednoj od najvećih baletskih kompanija, američko-meksički *Zemlja kartela* o životu na granici ove dve zemlje, pobednika Sandens festivala *Sonita* (Iran, Nemačka, Švajcarska) o ilegalnoj imigrantkinji u Teheranu, hrvatski *Generacija 68* o šezdesetosmašima, češki *Amerika* u kome stotine ljudi živi po principima Divljeg Zapada, i mnoge druge.

U Domaćem takmičarskom programu se izdvajaju *Dubina Dva* Ognjena Glavonića (temu masovne grobnice u Batajnici obrađuje i film *Nedodirljivi* Marije Ristić i Nemanje Babića), *Zid smrti* Mladena Kovačevića o zaboravljenoj vašarskoj atrakciji, *Četiri pasoša* Mihajla Jevtića o emigraciji, identitetu i skorijoj jugoslovenskoj istoriji, *Hotel dvojka* Marka Mamuzića o beskućnicima i najelitnijoj beogradskoj tramvajskoj liniji, *Druga linija* Nenada Miloševića o marginalizovanoj neoavangardnoj kulturnoj i umetničkoj sceni s kraja šezdesetih i tokom sedamdesetih godina u Novom Sadu, *Jadranka* Branka Lazića o nedavno preminuloj kantautorki Jadranki Stojaković, *Maske* Brankice Drašković o umetničkim maskama Slobodana Tišme i ostali.

Ove godine dva posebna programa su bugarski dokumentarni filmovi i biografski dokumentarci, među kojima su filmovi o Gabrijelu Garsiji Markesu, Hani Arent, Zlatanu Ibrahimoviću, Milošu Crnjanskom.

Ovogodišnji Beldocs zatvara najnoviji film Majkla Mura *Koga sledećeg napasti?* Kako se kaže u najavi ovog filma: "Kontroverzni oskarovac provokativan je kao i uvek, i to u urnebesnoj komediji u kojoj ne preza ni od čega kako bi odgonetnuo šta je zapravo potrebno da Amerika ponovo bude velika! Mur tako objašnjava Pentagonu gde bi trebalo da se dogodi sledeća invazija i sprema upravo jednu novu u ime Amerike..."

LAGANJEM O ISTINI

Glavonić još kaže da su razlozi ovakvog pristupa delimično i produkcijski. Većina ljudi koje je ekipa filma želela da snimi nije bila spremna da govori pred kamerom, tako je za ovaj film snimljen samo jedan intervju, a ostali iskazi su zapravo izabrani iz nekoliko stotina sati sudskih svedočenja aktera zločina kojim se film bavi. Svedočili su i žrtve i počinioci.

Ognjen Glavonić, reditelj *Dubine Dva* (kadar iz filma, gore levo)

Snimanje je trajalo dvanaest dana, a montaža duže od deset meseci. Prva verzija film trajala je oko pet sati, a konačna verzija – 80 minuta. "Tek nakon meseci traženja i razmišljanja, Jelena Maksimović, montažerka filma, i ja shvatili smo da nam je potrebna neka čvrsta lista pravila kojih ćemo se držati i tek tada je film počeo da dobija oblik, strukturu i ritam koji odgovara nečemu iza čega možemo stati", govori Glavonić i dodaje: "Film smo očistili od muzike, arhivskog materijala, lica osoba čija svedočenja čujemo. Odlučili smo se za ovakvu simbiozu videa i zvuka u kojoj slike nismo želeli da koristimo sugestivno i ilustrativno, kao simbole i metafore. Želeli smo da uvezivanje »

ide po tonu i atmosferi, vodeći računa da ritam montaže i slika prati tok individualnih priča."

Glavonić ne misli da su dokumentarci "istinskiji" od igranih filmova već kaže da "čim se kamera usmeri na nešto ili u nekoga, laže se": "Samim odabirom optike, plana, onoga što ulazi u kadar i onoga šta ostaje van, usmerenjem kamere ka nečemu i snimanjem toga što želite na određeni vremenski period – vi, svesno ili intuitivno, pravite odabir između bitnog i nebitnog za budući film. Dakle, koristite laž da biste rekli istinu. U tom smislu, ne mislim da su granice između dokumentarnih i igranih formi danas toliko bitne. Svakako su manje vidljive. Za mene je sve to *film*."

NASLEĐE OČEVA

"Ja želim da ovaj film bude jedna od refleksija moje generacije i njenog odnosa prema novijoj istoriji", kaže Glavonić za "Vreme" i nastavlja: "Izborom da se bavim jednim specifičnim događajem iz te istorije, želim da naglasim značaj preuzimanja i pokretanja priča o odgovornosti, bez večitog traženja alibija i upiranja prsta, i kamere, ka onom Drugom. Mislim i da kolege sa prostora Jugoslavije konačno kamere treba da okrenu ka sebi i svom okruženju, da koriste film kao ogledalo, a ne kao šminku. Umetnošću, pa tako i filmom, treba problematizovati, secirati i propitivati sebe i svoje okruženje i sve ono što se nudi i nameće kao nedodirljivo i jedino ispravno. Treba ugristi i zagnjuriti u taj svet za koji su odgovorne generacije naših očeva. Treba videti šta je u temeljima, šta je u zidovima i što tu zaista vredi sačuvati."

U ispravljanju lošeg nasleđa, Glavonić ubraja stvaranje novih "mostova i veza" koje su nasilno i organizovano pokidane i srušene. Da bi se to uspešno uradilo, potrebni su oni "koji ne dozvoljavaju sebi i drugima da im se nameće uloga žrtve, oni koji nisu opsednuti onim što ih čini drugačijim od drugih." "Nadam se da smo mi oni koje smo čekali'", kaže reditelj.

Osim toga, on smatra da se "nežne reči teško zabadaju u debele uši i tvrda srca", ali i da je neophodno stvarati umetnost koja se obraća "mladim fašistima i onima koji su na putu da to postanu": "Zato ovaj film želim opisati i kao jedno filmsko seme. To seme se može ili ne mora primiti u glavi ili srcu gledaoca; može ili ne mora dobiti pravi smisao i novu snagu kada i ako proklija u tom 'tlu'; kada i ako koren, stablo, grane i krošnja stasaju i očvrsnu, kada i ako dobiju plod. Takvo seme može da seje svaki umetnik, reditelj, pojedinac koji svojim radom i kroz svoj rad prkosi zaboravu, onaj čiji rad podseća i upozorava, rad koji je često u isto vreme i pobuna i blasfemija protiv sistema koji je i postavljen tako da bi se negovali oni kojima su razni dželati heroji. Ono što otežava svu tu borbu jeste da živimo u društvu koje se guši u lamentiranju, žalu za prošlim, boljim vremenima, kukanju o nedostatku para, podrške i pažnje, te raznim patetičnim i sentimentalnim oblicima samozaljubljenosti i samoviktimizacije. U takvom društvu je kontroverzno i subverzivno stvarati, imati entuzijazam, biti srećan, ne kriti osećanja, pokazati razumevanje i saosećanje."

REAKCIJE

Film *Dubina Dva* je dosad prikazan u nekoliko gradova u Srbiji, Prištini, Solunu, Vizbadenu i Berlinu. Za sada, kako režiser kaže, reakcije su uglavnom slične, ljudske: "Gledaoci su ili potreseni, zamišljeni, šokirani ili su revoltirani i besni zbog onoga što su u filmu videli i čuli; zbog sopstvenog neznanja i neobaveštenosti; zbog i tišine i surovosti odgovornih." Projekcija u Prištini je bila drugačija. Razgovor sa publikom se nakon projekcije, kako Glavonić kaže, pretvara se u seriju monologa, ispovesti, razmišljanja i sabiranja utisaka naglas, te reči zahvalnosti onih koji su u filmu prepoznali da nisu zaboravljeni. Reakcija političara do sada nije bilo."

Glavonić još dodaje da je *Dubina Dva*, zbog skromnosti uslova u kojima je stvaran i eksperimentalno-dokumentarne forme "osuđen na slabije interesovanje". Međutim, nakon odličnih kritika u Berlinu, izvestan je festivalski život. Već su dogovorene projekcije u Novom Sadu, Kragujevcu, Tel Avivu, Prizrenu, Košicama, Londonu, Majorki, Vankuveru, Sankt Peterburgu...

Dubina Dva će se na Beldoksu prikazati u petak, 13. maja, u Dvorani Kulturnog centra Beograd. ¶

MIRKO RUDIĆ

Elektronski

"Oduvek sam pokušavao da napravim evokativnu muziku koja nije vezana za određeno mesto i vreme nastajanja – od početka sam razmišljao o njenoj 'vanvremenskoj' strani"

Tuxedmoon su jedan od najčuvenijih avangardnih rok sastava svih vremena. Iz razgovora sa članom grupe Piterom Prinsiplom (Peter Principle), saznajemo nekoliko stvari o nastanku prvog albuma Tuxedomoona *Half Mute*, objavljenog pre 35 godina, i čiju godišnjicu će obeležiti koncertom 18. maja u beogradskom Domu omladine. Radi se o proizvodu jedinstvenih istorijskih okolnosti, kad je krajem sedamdesetih pank sa radošću prigrlio jeftinu elektroniku, da bi proizveo unikatan umetničko-ideološki spoj: postpank. Njihov muzički pristup, oslobođen stega i multimedijalno bogat, ostao je do danas uticajan zbog tanane, melanholične osećajnosti primerene našem "fin de siecle" koji nikako da prođe.

"VREME": Kako se danas sećate momenta nastanka benda Tuxedomoon? U kom trenutku se pojavilo ime Tuxedomoon i koje je njegovo originalno, prvobitno značenje?

PITER PRINSIPL: Blejn Rajninger je imao već u glavi ime Tuxedomoon, čak i pre nego što je došao u San Francisko. Kad je stigao, upoznao je Stivena Brauna na kursu elektronske muzike na gradskom koledžu, i pitao ga da sarađuju na jednom koncertu. Stiven je u to vreme već bio deo čuvene pozorišne off-grupe "Angels Of Light" i imao je iskustva sa nastupima – Blejnove i Stivenove ideje o tom šta se sve može uraditi na sceni su se poklapale i tako je krenulo.

Ja sam došao kad su oni već počeli da rade zajedno – u stvari, video sam jednu predstavu "Angels Of Light" u kojoj

duhovi

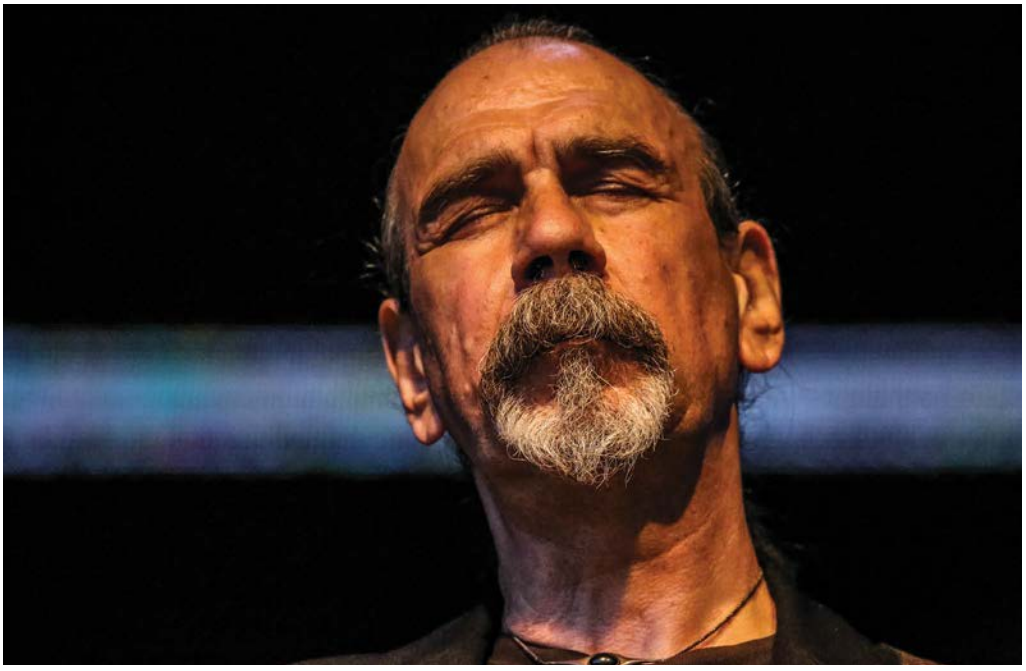

Foto: Philippe Cornet

su Tuxedomoon nastupali kao muzičari i bio oduševljen. Doduše, tad nisam znao ni kako se zovu – prvi put sam za njih čuo pod tim imenom kroz intervju koji je Vinston Tong dao čuvenom fanzinu *Search and Destroy*. Taj razgovor me je pokrenuo da ih kontaktiram.

Zanimljiv je bio koncept benda na sceni u to vreme – električna violina, saksofon, sintisajzer, magnetofonske trake i ritam mašina plus klarinet i bas gitara nešto kasnije. Jeste li vi bili jedini bend tog doba bez bubnjeva i električnih sola na gitari?

Znate kako, grupe Suicide i Screamers već su radile nešto slično, u tom smislu da nisu imale gitarski solo ili bubnjara u svojim pesmama. U Engleskoj, takvi su bili Cabaret Voltaire i Throbbing Gristle. Bilo je neobično, ali ne i nepoznato, raditi tako protiv nekog opšteprihvaćenog, mejnstrim ukusa.

Tad je bilo veoma šik da umetnici iz raznih oblasti zajedno prave rok grupe, te su se mnoge zanimljive stvari dešavale – stvari koje su širile ideju i koncept šta sve bend može da bude. U tom trenutku sam bio samo još jedan muzičar koji se preselio iz Njujorka u Kaliforniju, ali sam pročitao pomenuti intrigantan intervju u alternativnoj štampi, konačno čuo njihov demo snimak – zvuk mi se veoma dopao – i odlučio da dođem do njih, pozovem ih, pošto se pročulo da skupljaju bend i traže još jednog muzičara.

Da li je Tuxedomoon bio iznenađenje za pank i nju vejv publiku kasnih sedamdesetih?

Naši koncerti su uvek izazivali vrlo pomešane reakcije. Bilo je tvrdokornih pankera koji su mislili da suviše "umetničarimo", kao i puno ljudi koji su za nas mislili da smo sveži i inovativni. Pank u San Francisku u stvari nikad nije bio tako jasno definisana kategorija, bar ne onako čvrsto kao što su ga kasnije ukalupili u frazu i stil razni profesionalci iz muzičke industrije. Mnogo radova iz tog doba danas niko ne bi nazvao pankom, ali grupe su prosto donosile sa sobom jedan čist pobunjenički duh i bile deo pokreta koji je bio protiv društvenog status kvoa tog vremena, bez obzira kako su se izražavale. To je više bio stav nego stilski izbor.

Kakav je bio vaš odnos sa The Residents, koji su vam omogućili da objavite prva dva albuma, kako ste se upoznali?

The Residents su prvi put videli Tuxedomoon kako nastupaju u Palms Cafe u San Francisku, to je verovatno bilo 1978. Očigledno su bili u potrazi za nekim grupama koje bi potpisale ugovor sa Ralph Records, jer su želeli da ta kuća postane nešto veće nego što je tek mesto na kome The Residents i njihovi bliski prijatelji objavljuju svoje stvari. Kasnije, u vreme kad smo snimali materijal za *Scream With a View*, kontaktirali su nas i počeli pregovore tokom kojih je Blejn, verujem, uspeo da isposluje besplatne studijske sate u Grove Street 440, gde smo konačno završili rad na *Scream...*, što nam je bila uvodna transakcija sa novom izdavačkom kućom. Na kraju smo potpisali ugovor na dva albuma, od kojih je prvi bio *Half Mute*.

Naš odnos se u osnovi završio kad se ugasio "Ralph" (to je pre "New Ralpha"), i mi smo licencirali sve svoje stare albume drugom izdavaču – "Crammed", u Belgiji.

Povremeno se još uvek ponegde sretnemo sa the Residents i još uvek smo u odličnim odnosima.

Kakvo vas je raspoloženje pratilo u vreme nastanka *Half Mute*? Album poseduje zvuk koji postaje shvatljiv možda tek godinama, ako ne i decenijama kasnije – tu je njegova vanvremenska poetičnost, strastvena i čežnjiva melanholičnost, ali u isto vreme relaksiranost, bez nju vejv, a naročito pank ogorčenosti i grčevitosti?

Bili smo oduševljeni pre svega činjenicom da imamo kompletnu umetničku kontrolu našeg rada, kao i "Ralh Records" uz sebe – dakle, dobru osnovu na kojoj smo mogli da pokažemo šta sve umemo i budemo vidljivi, zahvaljujući podršci izdavačke kuće. Potpuno sam siguran da smo u to vreme bili apsolutno uvereni da radimo nešto važno i trajno vredno, ali to je nekako došlo samo od sebe – prirodno smo mislili da smo bitni, tako da se nismo mnogo pitali o svemu tome, ha ha.

Koju ste muziku slušali, koje knjige čitali, koje filmove gledali u vreme nastanka *Half Mute*?

Pretpostavljam da svako od nas ima svoju listu referenci koje bi naveo, ali jasno je da smo u to doba svi čitali Filipa K. Dika i Vilijama Barouza. Osim toga, jako smo voleli filmove svih vrsta: *Glava za brisanje* Dejvida Linča, pre svih, pa onda »

radove Fazbindera, Hercoga, Felinija, Kasavetesa, Kurosave.

Album oživljava razmišljanja momaka u San Francisku koja su nekako i vanamerička? Koji je to kutak u koji ste upirali pogled u svojoj inspiraciji?

Svi su nam u to doba rekli da zvučimo "evropski", mada je moje mišljenje da je to preterano – tome je isključivo doprinela činjenica da smo prihvatili multikulturne elemente i svirali na drugačijim instrumentima nego što su očekivani, pa je sve to odudaralo od tradicionalnog američkog pristupa. Da ne pominjemo naše introspektivno raspoloženje i rad mimo svih pop konvencija.

***Half Mute* i danas nekako "gledamo" i uporedo slušamo – jeste li odmah bili svesni ogromnog vizuelnog potencijala njegovih numera i da li je to bilo rađeno svesno s obzirom na iskustva članova u stvaranju pozorišne i filmske muzike i zvučnih efekata?**

Uvek smo radili sa namerom da ostavimo i vizuelno utisak na publiku. Lično, ja uvek razmišljam kroz zvučne slike. Evo, do današnjeg dana, kao i u to vreme, jako volim da slušam muziku iz filmova i TV serija, jer ta muzika bolje opisuje vreme i istorijski period u kome je nastala, nego pop muzika, koja tako često, brzo i lako zastareva. Bolje rečeno, način na koji se pravi pop muzika, zna brzo da postane demode.

Oduvek sam pokušavao da napravim evokativnu muziku, koja nije previše specifična, nije vezana za određeno mesto i vreme nastajanja – od početka sam razmišljao o njenoj "vanvremenskoj" strani, ili kako god hoćete to da nazovete.

Ovih dana upravo izlazi kompilacija *Give Me New Noise* (Crammed), kao novo čitanje albuma *Half Mute* u verziji raznih bendova širom sveta, uz vaše učešće. Kakvo je iskustvo bilo doživeti tumačenje svoje muzike od strane mlađih umetnika?

Sama činjenica da smo pomogli da se ova ideja ostvari govori vam dovoljno koliko respektujemo sve kojima je ovaj album nešto značio. ¶

ZORICA KOJIĆ
DRAGAN AMBROZIĆ

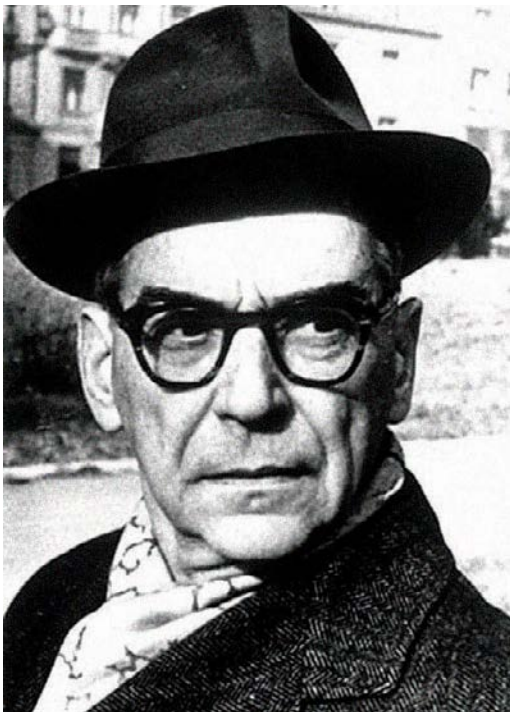

Vojnik i diplomata

U nedeljnom izdanju nemačkog lista "Frankfurter algemajne cajtung" objavljen je tekst o doskora nepoznatom pismu koje je Ernst Jinger, jedan od najznačajnijih nemačkih pisaca XX veka, 1967. godine uputio Ivi Andriću. S obzirom na to da je reč o zanimljivom književnom otkriću, uz dozvolu autora "Vreme" prenosi ovaj tekst

Krajem 1967. godine jugoslovenski nobelovac Ivo Andrić je dobio pismo iz mesta Vilflingen:

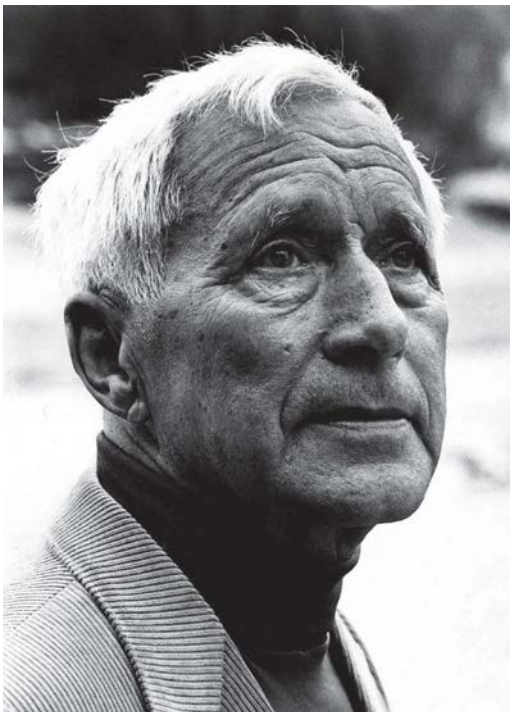
"Dragi gospodine Andriću, u novinama sam pročitao da vam je rođendan, pa sam pitao izdavača Karla Hanzera za vašu adresu. Za uspomenu na zajedno provedene sate želim vam naknadno srećan rođendan kao i sve najbolje u novoj godini. Vaš Ernst Jinger."

Na razglednici je bila slika francuskog botaničara Pjera Žana Fransoa Turpina, a Jinger je još dodao adresu jednog od njegovih kolega iz studentskih dana, kad je studirao zoologiju u Lajpcigu, i koji je tada živeo u Beogradu, uz molbu Andriću da ga pozdravi ako ga slučajno zna. Dakle, sveukupno samo četiri rečenice, međutim one sadrže jedan ceo vek. Jingerova razglednica je priča o laži, strahu, moći, pokornosti, gnevu, stidu i ulozi intelektualca u diktaturama dvadesetog veka. Jingerovo pismo se čuva u Srpskoj akademiji nauka u Beogradu, u Andrićevom fondu, i do sada je bilo nepoznato u Nemačkoj. Kada se krajem osamdesetih godina u Beogradu vršila katalogizacija ostavštine jugoslovenskog pisca koji je umro 1975, taj dokument je dobio broj "I.A. 2454", međutim on je spavao duboki san u arhivi. U Jingerovoj ostavštini u nemačkom literarnom arhivu u Marbahu ne čuva se Andrićev odgovor, jer Andrić, koji je inače vrlo pomno vodio korespondenciju, nije Jingeru odgovorio ništa. Nije imao želju da se seti "zajedno provedenih sati" sa Jingerom – i imao je za to dobre razloge.

Jinger i Andrić su se upoznali preko jednog sumnjivog posrednika: U junu 1940. "krunski jurista Trećeg rajha" Karl Šmit ("Firer brani pravo") napisao je Jingerovoj ženi Greti: "S vremenom sve više volim Andrićeve novele (...). Uskoro ćete dobiti primerak." Godinu dana pre toga izašle su Andrićeve priče u nemačkom prevodu, tačno kada je Andrić počeo da radi u Berlinu. Andrić je godinama bio zamenik jugoslovenskog ministra spoljnih poslova i bio je poslanik Kraljevine Jugoslavije u Nemačkoj od aprila 1939. Njegov glavni zadatak je bio da izgradi dobar odnos sa nacistima, tako da Jugoslavija ne bi bila uvučena u rat. Upravo njega su poslali u Berlin jer su činovnici Hitlerovog Rajha u Andrića imali poverenja. Andrić je bio desna ruka jugoslovenskog premijera Milana Stojadinovića, za koga se smatra "da je gajio simpatije prema nacistima". Ali ipak je to bio jedan čudan susret, kad je Adolf Hitler 19. aprila 1939. prvi put primio novog jugoslovenskog poslanika, jer Andrić ne samo da se u mladosti družio sa Gavrilom Principom,

koji je kasnije ubio austrijskog nadvojvodu Franca Ferdinanda, nego je čak sam Andrić bio jedan od ideologa pokreta atentatora. Hitler u svojoj knjizi *Moja borba*, koja je, kao evergrin, opet objavljena, piše o ubici habsburškog prestolonaslednika kao o "slavenskom fanatiku". Međutim, kad Hitler prima Andrića u Novoj kancelariji Rajha, on se rukuje upravo sa jednim od tih "slavenskih fanatika" godine 1914, koji je posle Sarajevskog atentata nekoliko godina proveo u austrijskom zatvoru i koji je, kao i Hitler, odrastao kao

Ivo Andrić i Ernst Jinger

podanik Habsburške imperije. U Berlinu Andrić brzo ostvaruje kontakte. Bio je u kontaktu sa Arnom Brekerom, a Gering, sa kojim je u svojoj funkciji pregovarao o dostavi 200 vojnih aviona za jugoslovensku armiju, pozvao ga je na premijeru jednog propagandističkog filma o ratnom vazduhoplovstvu. U Berlinu je upoznao i Karla Šmita: "Na Uskrs nas je ovdašnji jugoslovenski poslanik Andrić pozvao kod sebe, i ispostavilo se da je izvanredno načitan i dobro poznaje vašu knjigu *Na mermernim liticama*", piše Šmit 1940. godine Jingeru. Šmit opisuje Andrića kao "kosmopolitu oko 40-45 godina; od 18. do 21. godine bio je u zatvoru i napisao je o tome knjigu u kojoj se vidi da je talentovan pisac". U junu, kad se Jinger upravo nalazio u Francuskoj učestvujući u borbama nemačkog pobedničkog blickriga, Šmit mu preporučuje da u trenucima odmora pročita Andrićeve novele: "Novele su na neki čudan način 'same za sebe' (...) ništa ne traže od čitaoca, ne obraćaju mu se direktno, mada su pune dobrote, možda čak i ljubavi." Posle nekoliko pisama Jinger je već spreman za lektiru. U decembru 1940. piše Šmitu da sa zadovoljstvom čita Andrićeve novele i piše o Andrićevom stilu: "Ovde se približavaš zonama intarzije, uloženog truda, koji u oazama dostiže vrhunac." Malo kasnije nemački vojnik i pisac upoznaje lično jugoslovenskog diplomatu i pisca, i to je taj susret na koji se Jinger nadovezuje četvrt veka kasnije u tekstu razglednice. Međutim, zašto je on uopšte napisao nešto Andriću 1967? Da li je pročitao memoare Arnoa Brekera, u kojima se skulptor takođe priseća susreta sa Andrićem? Sigurno je da je Jinger želeo da obnovi kontakt sa Andrićem – to se vidi po tome što je pečatom dodao svoju adresu, nagovestio da možda imaju zajedničkog prijatelja u Beogradu, i čestitao mu i rođendan i Novu godinu. On je svakako želeo da se dopisuje za jednim zanimljivim intelektualcem. Nije mogao ići dalje u pismu jer bilo je bitno održati formu među ljudima istog ranga – na kraju krajeva, u ovom slučaju situacija je bila takva da se prorok obratio proroku ili brdo brdu.

PISMO IZ 1967: Jinger Andriću
Fond Ive Andrića

Međutim, Andrić nije hteo da se seća. Njegova misija u Berlinu propala je 1941, mada nije on bio kriv. Hitler je pojačao pritisak na Beograd da se pridruži nemačko-italijansko-japanskom paktu, i na kraju je Jugoslavija pristala, u nadi da na taj način neće doći do okupacije: 25. marta 1941. bio je potpisan ugovor. Ali samo dva dana kasnije srpski oficiri, koji su bili protiv pakta, organizovali su puč uz podršku britanskih i sovjetskih tajnih službi. Hitler se razbesnio i naredio da se Jugoslavija uništi. Pučisti u Beogradu su pokušavali da spasu ono što se više nije dalo spasti, i naredili su Andriću da Berlinu stavi do znanja da se Jugoslavija i dalje drži prohitlerovskog kursa. Međutim, Ernst fon Vajceker, državni sekretar Ministarstva spoljnih poslova koji je za vreme njegovog boravka u Berlinu često imao posla sa Andrićem, imao je stroge naredbe od ministra spoljnih poslova Ribentropa. Petog aprila 1941, dan pred bombardovanje Beograda, Vajceker beleži: "U toku poslednja dva dana jugoslovenski poslanik je nekoliko puta pokušao da razgovara sa mnom. Ali pošto imam naredbu da ga ne primam, nisam ga primio." Osim toga, on piše: "Jugoslovenski poslanik se 4. i 5. aprila tri puta prijavio na razgovor. Po naredbi ministra spoljnih poslova Rajha, svaki put sam javio da nisam tu."

Andrić i stotine drugih jugoslovenskih diplomata u Nemačkoj, kao i u svim drugim zemljama koje je Nemačka okupirala, proveo je nekoliko nedelja u pritvoru u hotelu na Bodenskom jezeru, pre nego što je u specijalnom vozu stigao u Beograd, gde ih je već na stanici dočekao Gestapo. Mnogi su odmah bili vraćeni u nemačke konc-logore, ali Andrić je bio među onima koji su pušteni na slobodu. Dok je Jinger u okupiranom Parizu pisao dnevnik, Andrić je u okupiranom Beogradu unajmio sobu, potpuno se povukao i napisao do kraja okupacije tri romana, među njima i *Na Drini ćupriju*, roman koji je kasnije bio preveden na mnoge jezike i za koji je dobio Nobelovu nagradu. Kad su se Nemci krajem 1944. povukli, u Beogradu »

Šmit Jingeru o Andriću

Karl Šmit u knjizi *Ex Captivitate Salus*, objavljenoj 1950, daje zapis iz leta 1946 u kome se seća Andrića: "U jesen 1940, kad je Francuska bila pobeđena i na kolenima, razgovarao sam sa jednim Jugoslovenom, srpskim pesnikom Ivo Andrićem, koga jako volim. Upoznali smo se tako što smo obojica znali i mnogo cenili Leona Blou. Taj Srbin mi je ispričao sledeću priču iz mitologije njegovog naroda: Marko Kraljević, junak srpskog epa, borio se ceo dan protiv jednog moćnog Turčina, i posle žestoke borbe na kraju uspeo da ga obori. Kada je ubio pobeđenog neprijatelja, probudila se zmija koja je spavala na srcu mrtvaca i rekla Marku: "Imao si sreće da sam spavala za vreme vaše borbe." Na to junak uzvikne: "Jaoh meni, do Boga miloga, đe pogubih od sebe boljega!" Tu priču sam tada prepričao nekim prijateljima i poznanicima, među njima i Ernstu Jingeru, koji je tada bio oficir okupacione vojske u Parizu. Svi smo bili duboko impresionirani. Ali bilo nam je svima jasno da današnji pobednici neće dozvoliti da ih takve srednjovekovne priče impresioniraju. I to je deo tvog velikog proročanstva, siroti, pobeđeni Tokvile!"

R. V.

U RAMBUJEU 1941: Ernst Jinger i Karl Šmit

su preuzeli vlast Titovi partizani. Desetine hiljada pravih ili navodnih protivnika novog poretka bili su streljani, nestali su u logorima, zatvorima, podrumima u kojima su se vršile torture. Andrićev status bio je nejasan, jer ceo Beograd je znao za njegovu prošlost, dakle da je on bio verni sluga jugoslovenske kraljevske diktature, a Titovi komunisti su baš takve ljude proganjali i bacali u zatvor. Ali pisac se brzo promenio, i to na radikalno oportunistički način: Njegova ekselencija dr Andrić, kraljevsko-jugoslovenski diplomata u Hitlerovom Berlinu, naglo se pretvorio u druga Ivu, vrednog govornika agitpropa, koji je obilazio komunistička gradilišta i hvalio Tita i Staljina. "Gde god naši ljudi rade i misle, stvaraju i grade, raste večna slava Titovog dela i imena", pisao je Andrić u ono vreme, kad su njegovi tekstovi bili puni ideološke štukature. U ličnim zapisima tih godina koji su objavljeni tek posle njegove smrti, pisao je sasvim drugačije, ali Ivo Andrić postao je član Komunističke partije i držao se partijske linije. Nekadašnji komunistički ministar i kasniji disident Milovan Đilas napisao je 1977. članak koji je izašao u "Zidojče cajtungu". Napisao je tada da mu se Andrić javio kad su komunisti preuzeli vlast i da je imao molbu. Jugoslovenska armija je organizovala izložbu ratne fotografije; jedna od slika pokazuje Andrića na ceremoniji potpisivanja pakta kojoj je prisustvovao i Hitler. "Vidite, ta izložba. Moja slika visi tamo... Ljudi to mogu svakako da shvate. Neprijatno je to danas, posle toliko vremena", rekao je Andrić, tvrdi Đilas. Đilas je odmah shvatio. "Nazvao sam nadležnog druga iz političkog odeljenja armije i dogovorili smo se još u Andrićevom prisustvu da će slika biti udaljena. Andrić se stidljivo zahvalio i odmah je otišao."

Posle 1941. Andrić nikad više nije stupio na nemačku teritoriju. Nekoliko nedelja proveo je u Kini, u nekoliko navrata putovao je po Sovjetskom Savezu, bio je u Švedskoj, u Francuskoj i u Italiji, putovao je u Veliku Britaniju, u Egipat, Švajcarsku i u Tursku, ali kad god je dobijao poziv da čita ili primi nagradu u Nemačkoj ili u Austriji, uvek je odbijao, i pritom je u većini slučajeva navodio kao razlog zdravstvene probleme. Dopisivao se sa nemačkim izdavačima i lektorima – sa Karlom Hanzerom u Minhenu i Klausom Gisijem iz izdavačke kuće Aufbau u istočnom Berlinu – ali sva pisma su se ticala isključivo poslovnih tema. Jinger je u Zapadnoj Nemačkoj bio neka vrsta poluotpadnika ili se makar stilizovao na taj način, a u međuvremenu je Andrić u Beogradu radio sve što je mogao da bi njegova funkcija kao poslanika Jugoslavije i njegovi kontakti sa intelektualcima u Hitlerovom Berlinu otišli u zaborav. Šta je Andrić zaista mislio o Nemcima napisao je u sveskama koje su objavljene tek posle njegove smrti i koje do dan-danas nisu izašle na nemačkom jeziku. Na primer, 1946. godine je zapisao: "Nemci i Nemačka! To je najveća muka mog života. (...) To je problem od kojeg će bolovati Evropa još sto i pedeset godina. Pa ni tada ne vidim rešenje..."

"Bez trunke svake osvetoljubivosti za ono što sam lično propatio od Nemaca i zbog Nemaca", on se pita: "Kako će ovi Nemci naći svoje mesto među ljudima i 'na ljudskim poslovima'? I kada? (...) Oni su po rođenju i vaspitanju u zabludi; oni bi hteli da ih svi ostali ljudi i vole i poštuju, i u isto vreme da ih slušaju i da ih se boje. Sve uče i sve bi hteli da znaju, a ne vide ni to da onaj ko ne postupa sa ljudima kao sa ljudima prestaje da bude čovek." Andrić se često vraćao na Nemce, tako na primer i 1953. godine, kad piše: "Nemci. Oni su hteli da razdrobe svet na komade i da ga popiju u krigli piva. Hteli su da iz svega što je hranljivo izvade sve žive čestice i pojedu. (...) Hteli su, i učinili su koliko god su to mogli. Vi ste potkradali svoje robove, a da se ne biste morali pred sobom i pred njima stideti, proglašavali ste ih nižom rasom i podljudima. Vi niste silovali žene po putevima, nego ste ih planski i po spisku dovodili u svoje vojne bordele. (...) Mi smo, zatvoreni u svoje hladne stanove, čitali Getea i napolju, kad biste nas vi sreli i zapitali za put, na nemačkom, odgovarali: 'Ne razumem!'"

I tako je neko u Vilflingenu uzalud čekao odgovor iz Beograda. ¶

MIHAEL MARTENS

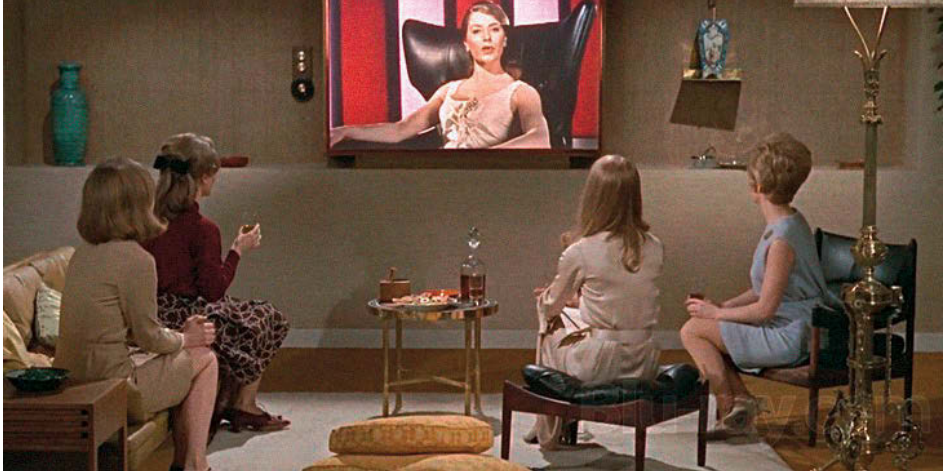
(sa nemačkog prevela Maša Dabić)

DRAGAN ILIĆ

Praktična žena

Kadar iz filma *Farenhajt 451* Fransoa Trifoa

Vaaaau! Pogledajte prsten koji ćete dobiti uz narukvicu, roze Svarovski kristali, predivno! Izgleda fenomenalno, sada ću ih staviti na kožu, to je ono što vas zanima. Budite brzi, poklon za nekog ko želi da zablista u fenomenalnim letnjim večerima koje su pred nama, još samo par trenutaka!

Ovako svakog popodneva u salati od reči, napirlitane devojke lože kupce đinđuva na Televiziji B92. Jako su uzbuđene, lupaju fenomenalno, a roba ide ko luda. Vrhunac je "Dajana kolekcija" inspirisana nakitom ledi Di, čak postoji i mali spot koji najavljuje prstenčiće. Prepoznao sam mustru sa višesatnih teleprodaja na televizijama Antena grupe u Grčkoj. TV izlog je uzbudljiv koliko i sedma sezona "Farme" ili deveti mesec "Parova" u kontinuitetu. Već zamišljam domaćice koje kupuju džidža-bidže, ili njihove kavaljere koji ludački vrte broj telefona.

Marketing je pobedio još jednom, trgovina je okupirala deo programa i B92 sada osim vesti prodaje uživo samo minđuše.

Na Prvoj u isto vreme, raspevana i vrckava praktična žena ne izbija iz kuhinje. Nema potrebe da brine o svom životu, ona je dobri duh svakog doma, kuva, pere i pegla, vadi fleke i čuva decu. Uz to je picnuta i seksi, pa kad gazda dođe kući, krka, dremne – biće seksa! Nema teških tema, možda malo botoks, pecka al' posle izgledaš fenomenalno. Nema porodičnog nasilja, potpuna harmonija, nema potrebe da čitate ili duboko razmišljate – svi problemi će nestati kao fleke kada ih premažete sredstvom koje ćete sami napraviti od ferija, hidrogena i sode bikarbone!

Na Prvoj, jedna za drugom, idu emisije "Praktična žena" i "150 minuta". Prvu emisiju producira Grand, a Sale Popović, sudeći po gledanosti, odlično poznaje žensku dušu. Ništa teže od 5 grama, bez teških tema, stranih reči i tužnih lica. Knjiga služi za na glavu, da vežbate manekenski hod, a najveća nagrada za gledateljku – novi zubi. Po svemu sudeći, praktična žena je sinonim za domaćicu iz pedesetih. Zato Maja u "150 minuta" u proizvodnji TV Prve deluje kao pametovanje o svim tako nekim teškim temama. Pokazuje se da televizija tokom godina trpi sve manje i manje intelektualnih sadržaja – sistematski postaje sve ispraznija. Predivno!

Ako ste devojčica, onda stvari izgledaju ovako. U reklami za sokić, isfoliraćete bolest i onda zbogom teškim predmetima – umesto matematike vežbaćete fizičko sa dečkom kod kuće! Opa, maloletničko muvanje u bloku reklama, plus neopravdani izostanak. Pomalo čudan marketinški potez.

Ukoliko ste dečak, onda ste malecki Mister Muskolo koji je gledao svoju baku kako se zlopati dok riba podove pa je odlučio da smisli sredstvo za pranje! Koji genije: pa zameni babu, uzmi džoger u ruke.

Ipak, ponekad se oblaci nadviju nad idiličnom slikom žena u Srbiji.

Tada nastaju crnohronični rijaliti programi – bilo da manijak ubije pevačicu Granda ili Neda padne sa balkona. Onda imate svakodnevni medijski horor na svim privatnim TV stanicama – sa teorijama o uzrocima i motivima događaja. Ovaj degutantni ciklus se opravdava "interesovanjem javnosti" ili još licemernije "asistiranjem policiji". Objavljivanje rezultata istrage postalo je tema čak i za Premijera, koji kaže da već dve nedelje zna rezultate istrage, ali neće da ih kaže, čeka se da policija prikupi dokaze. Dramatizacija ubistva već je snimljena, svi koji su želeli da iznesu teoriju o zločinu dobili su priliku. U međuvremenu kreće medijsko razapinjanje Nede Arnerić. Žena na srpskim televizijama tako može da postane i mučenica, žrtva čiju će porodicu detaljno čerečiti, nakon što joj potpuno unište svaki integritet. Nema zločina ili nesreće, naročito ako je žena žrtva, posle koje tabloidi i televizije neće dodatno secirati.

Naravno, možete biti i starleta u nekom od rijaliti programa. Ma kako se zgražavali nad izgledom ili manjkom obrazovanja ovih devojaka, one su ipak žrtve svojevrsne instrumentalizacije. Koliko god drčno ili samostalno delovale, starlete su samo privezak potencijalnih sponzora – moćnih muškaraca. Osim toga, njihovo neznanje ili neobrazovanje se smišljeno promoviše da bi glupaci dobili alibi. Super je da nemaš pojma i da ti je mozak stao, štaviše: to je, kažu, super za šou! Važno je samo da ne daš na sebe, da si dobra u fajtu sa konkurencijom.

Posle gotovo godinu dana neprekidnih rijaliti programa u Srbiji, sada sam potpuno siguran da je u pitanju promovisanje gluposti. Političari tako postaju deo uspešnog šou-programa

Posle gotovo godinu dana neprekidnih rijaliti programa u Srbiji, sada sam potpuno siguran da je u pitanju promovisanje gluposti. Političari tako postaju deo uspešnog šou-programa.

Pitam se da li je ovaj talas konzervativizma deo šireg društvenog trenda. Ako Donald Tramp svoju ženu vuče kao privezak na predizbornim konvencijama, ili širom Evrope jačaju desničarske političke snage, onda je slika malo jasnija.

Ekonomska kriza i tranzicija su veoma brzo i lako devastirale prava radnika i ravnopravnost žena. Televizija je postala savršeno sredstvo za vraćanje žene u određen položaj kućne robinje ili medijskog "mesa" bilo da je materijal ili konzument. ¶

Šou Donalda Trampa

Što su izbori neizvesniji, to televizije više zarađuju na reklamama tokom izbornih emisija. Zato nijedna prognoza koja proriče sigurnu pobedu nekog kandidata nije dobrodošla. Pogotovu kada u političkom rijaliti šouu učestvuje, po svemu sudeći, republikanski predsednički kandidat Donald Tramp, koji svojim kontroverznim izjavama rekordno povećava gledanost

Iza nečijeg šokantnog trijumfa u prvom redu stoje oni koji se nad tim javno najviše užasavaju. Sasvim je moguće da ovakva mudrost još nije izrečena, ali se u slučaju Donalda Trampa čini veoma prikladna.

Nakon prošlonedeljne ubedljive pobede na predizborima u Indijani, Donald Tramp je ovenčan titulom "sasvim izglednog" predsedničkog kandidata Republikanske partije. Do konačnog ozvaničenja više nema ko da mu smeta: u prošli utorak iz trke se povukao njegov najveći rival Ted Kruz, a to je dan kasnije učinio i Džon Kejsik. Iako kandidacioni proces nije zvanično završen ni u Demokratskoj partiji, mediji su Donalda Trampa i Hilari Klinton proglasili predsedničkim kandidatima.

Šanse da omanu u proceni su male, kao prošlog leta kada su Trampu prognozirali brzi kraj. Sada, za razliku od dezorijentisanog vrha Republikanske stranke koji već sada oplakuje ishod novembarskih izbora, mediji počinju da se ograđuju od davnašnjih procena o tome da je Tramp osuđen na poraz, te se odjednom naglas pitaju: da li je u tom duelu Hilari "zaista nepobediva"?

Treba pritom napomenuti da ako američki mediji nešto ne vole, onda je to izvesnost u izbornoj trci. Kada je statističarski guru Nejt Silver uspešno predvideo ishod predsedničkih izbora 2012. u svakoj od 50 američkih država, odnosno Obaminu ne baš, kako se predviđalo, tesnu pobedu, malo ko je u medijskom svetu bio srećan. Odjednom su se sva višemesečna mudrovanja analitičara i stručnjaka za izbore, koji su shodno prilici menjali svoje procene, učinila kao ništa više od poslovičnog održavanja medijske tenzije: Silver im je pokazao da se statističkim metodama i izbori mogu predvideti. Drugim rečima, drznuo se da dirne u magiju neizvesnosti. To bi možda mogao da bude pravi razlog Silverovog odlaska iz "Njujork tajmsa" u kojem je vodio famozni blog "538".

DRAGOCENI MAGNET ZA MEDIJE

Prošlog leta, kada je Tramp obznanio svoju kandidaturu, ništa medijima nije nagoveštavalo da bi upravo on mogao da učini trku neizvesnom, a kamoli da su mu šanse velike. U jednom su se mediji i vrh Republikanske partije u startu složili: da je politički autsajder. Ali, kad su republikanci počeli da ga ignorišu, čak i sami kandidati, mediji jednostavno nisu mogli: Tramp i mediji su odavno bili u srećnom braku.

Kao medijska ličnost, Tramp je vrlo dobro znao da mu od medija ne preti opasnost, čak i kad o njemu izveštavaju potcenjivački. Mnogo pre nego što je krenuo da trijumfima razuverava sve neverne

SLON PROTIV MAGARCA: Najozbiljniji predsednički kandidati republikanske i demokratske stranke, D. Tramp i H. Klinton
Fotografije: AP

Tome, Tramp je od sebe napravio kandidata u čiji uspeh malo ko veruje, ali o kojem se zato ubedljivo najviše govori. Prvu republikansku TV debatu na Foksu, početkom avgusta prošle godine, zbog Trampa je pratilo rekordnih 24 miliona gledalaca. I on nikoga nije razočarao.

Zbog Trampa veliku gledanost počele su da dobijaju i debate koje su prenosile druge TV stanice. Cene reklama skočile su u nebesa: Si-En-En je, recimo, cenu reklamnog spota od 30 sekundi tokom debata povećao za 40 puta. Na sve to trebalo bi dodati prihod od emitovanja političkih spotova, a procena je bila da će se samo u te svrhe u ovom izbornom ciklusu potrošiti i do šest milijardi dolara. Izvesnost u pogledu krajnjeg ishoda mogla bi da pokvari tu računicu.

Trampova kampanja, pa možda i čitava trka za predsedničku nominaciju, postala je rijaliti šou onog trenutka kada su mediji egzaltirano prešli u fazu 24-časovne pripravnosti. Kada Tramp izjavi nešto kontroverzno na nekom skupu, to prenesu svi mediji, i onda o tome razglabaju TV analitičari; kad nije u kampanji, Tramp iz svog doma tvituje i valjda svaki drugi tvit, pogotovo ako time nekog napada ili vređa, nađe se u medijima; onda tvitovi izazovu reakcije, pa o njima izveštavaju mediji... i onda o tome, naravno, razglabaju TV analitičari. Ako se tom prilikom Tramp nađe uvređenim, usledila bi tvit-odmazda. Pa to mediji prihvate, pa štafetu preuzmu analitičari, i sve dalje tim redom. A kada mu dosadi da u medijima čita sopstvene tvitove, Tramp pozove glavne TV kuće i uključuje se iz svog doma, ili aviona, u program. Neko je izračunao da su mediji Trampu poklonili medijskog prostora u vrednosti od dve milijarde dolara. Sa takvim tretmanom u medijima, logično je da su troškovi Trampove kampanje dugo bili simbolični u odnosu na ostale učesnike u trci. Dovoljno lenj da bi "izlizao đonove" obilazeći birače, Tramp je ovoliku medijsku pažnju iskoristio da njegove poruke stignu i u najzabačenije delove SAD. Ispostavilo se, uspešno.

Za većinu medija Tramp je od početka bio selebriti koji ima političke ambicije i koji je željan medijske pažnje, kakav je bio i pre ulaska u politiku. Nesposobni da od takve percepcije naprave iole značajniji otklon, njegove izjave i ispadi u javnosti, čak i one najkontroverznije, objašnjavali su se njegovim temparamentom ("tramperament") i komforom koji mu je donosilo odsustvo bojazni od bilo kakvih negativnih posledica, naročito u odnosu sa medijima. One su, zapravo, bile u rezonanci sa stavovima dela Amerike koji je u Trampu video šansu, i on je sa njima znalački ušao u komunikaciju. Mediji su mu u tome samo (ne)svesno pomagali.

MRŽNJA I BES

U odbijanju republikanskog establišmenta da otvoreno podrži Trampa, čak i sada kada je izgledni nosilac predsedničke nominacije (bivši predsednici iz porodice Buš te dva poslednja predsednička kandidata najavili su da se neće pojaviti na stranačkoj konvenciji, dok najviše rangirani republikanac u državi, Pol Rajen, predsedavajući Predstavničkog doma, kaže da "još ne može" da podrži Trampa) krije se nespremnost u prihvatanju stvarnosti. Trampova dominacija tokom predizbora jeste pobeda pobunjenih birača – onih koji su u svakoj izlaznoj anketi većinski odgovarali da se osećaju izdanima od političara Republikanske partije, da se osećaju besno i žele da budući predsednik SAD bude neko ko ne dolazi iz sveta politike.

Glasajući za Trampa, republikanski birači poručivali su da ne traže konzervativca (a Tramp teško da spada u tu kategoriju), već nekog ko može da donese promene. Uostalom, i sam Tramp je poentirao da je kandidat "Republikanske, a ne Konzervativne partije".

Ono što stranački establišment nikako ne uspeva da shvati jeste – otkud toliko besa i agresivnosti koji su defakto obeležavali Trampove masovne skupove, i otkud toliko prezira prema političarima.

Deo, verovatno ključni, leži u samom delanju Republikanske partije: otkako je Obama prvi put izabran za predsednika 2008. godine, upravo su političari iz te stranke bili ti koji su potpaljivali razne fitilje i u javni diskurs uneli neuobičajeno teške reči. Borba protiv Obame predstavljana je kao borba za Ameriku, neretko kao i borba za život. Brojni politički sukobi u proteklih osam godina između demokrata i republikanaca u Vašingtonu, međutim, nisu ništa doneli sem produbljivanja rovova: izvan Vašingtona od toga niko nije imao nikakve koristi.

Kao konkretna posledica kampanje koja se vodi protiv Obame, u SAD je nakon 2008. drastično uvećan broj organizovanih grupa koje šire mržnju, kako ih je kategorisao *Southern Poverty Law Center*. Posle svega, liderka najprogresivnijeg krila Demokratske partije, senatorka Elzabet Voren, primećuje da je Tramp izazvao više entuzijazma među liderima Kju »

kluks klana nego među tradicionalnim glasačima Republikanske partije.

KANDIDAT RAZDORA

Ispostavilo se da se to negativno naelektrisanje javnosti republikancima vratilo kao bumerang: upravo takva javnost, iz različitih društvenih slojeva te ideoloških svetonazora, svoju oštricu usmerava prema samoj Republikanskoj stranci. Nama ne treba superkonzervativni predsednik, poručuju, već neko ko će u SAD vratiti poslove koje ste vi, podržavajući razne međunarodne trgovinske sporazume, pustili da se presele u druge zemlje. A to je nešto što im Tramp obećava i što izaziva simpatije čak i birača Demokratske partije.

Republikanski vrh našao se u retko bizarnoj situaciji: ne odgovara im pobeda Trampa, ali još manje kandidata Demokratske partije. Ako je pobeda bilo kakvog kandidata nad kandidatom demokrata cilj, odmah bi moralo da se prione na ujedinjenje stranke, nešto što uobičajeno sledi nakon završetka sezone predizbora: na predizborima se ističu razlike, kaže pravilo, a nakon toga jedinstvo u stranci.

Ujedinjenje Republikanske stranke u ovom trenutku bi značilo da establišment "ode u Kanosu" i da konačno, bez rezerve, prihvati Donalda Trampa kao predsedničkog kandidata. To bi, međutim, značilo i prihvatanje Trampove stranačke platforme koja je, barem za sada, mekša u odnosu na tradicionalne svetonazore Republikanske stranke. Postoji strah da bi prividno ujedinjenje stranke moglo da doživi totalni krah na stranačkoj konvenciji, ukoliko deo delegata bude izričito protiv ublažavanja ili dovođenja u pitanje bilo kojeg ugaonog kamena Republikanske stranke, poput, recimo, izuzetaka od zabrane abortusa. To bi za posledicu imalo odbijanje socijalnih konzervativaca da glasaju za Trampa u novembru.

Ne treba zaboraviti da Donald Tramp pojedinačno jeste osvojio najviše glasova u dosadašnjem toku predizbora (oko 10 miliona), ali da je oko 16 miliona glasalo za druge kandidate.

NEIZVESNOT MERLJIVA U DOLARIMA

Na kraju, kako su mediji prihvatili dolazak Trampa na korak od izbora na jesen? U prvim satima nakon što je proglašen za "izglednog predsedničkog kandidata", analitičari su počeli da preispituju svoje davnašnje tvrdnje o tome da bi Trampova kandidatura još više olakšala pobedu kandidata Demokratske partije, tj. kandidatkinje, pošto je Hilari Klinton po njima već označena kao Trampov rival na izborima.

Isto onoliko koliko su potcenjivali Trampa, mediji su potcenjivali potencijal Bernija Sandersa, jedinog preostalog rivala Hilari Klinton. Kao predvodnik drugog dela birača pobunjenih protiv političara i stranačkih vrhova (iako Sanders, za razliku od Trampa, jeste političar i to već nekoliko decenija), vrednost senatora iz Vermonta naprasno raste. Prvenstveno će od njega i načina kako će prihvatiti eventualni poraz od rivalke zavisiti kome će se milioni njegovih sledbenika, veoma prijemčivih na populističke ekonomske poruke, a manje na ideološke rasprave, prikloniti u novembru. Mediji sada otkrivaju da bi njihov antisistemski sentiment mogao da bude Trampov ključni adut (deo Sandersovih birača odbija pomisao da glasa za Hilari Klinton), koliko i njegovo poznavanje anatomije ("da se srce nalazi u uhu") nezadovoljnika u delovima SAD koji su najžešće bili pogođeni što globalizacijom, što minulom ekonomskom krizom, a među kojima ima veliki broj tradicionalnih glasača Demokratske partije. Nekima, poput rudara u Zapadnoj Virdžiniji, ni Tramp ni Sanders nisu potrebni da bi razumeli da Hilari Klinton sa bezbedne udaljenosti poručuje da će se više zalagati za čistu energiju, i da će u tom smislu gledati da rudarske kompanije ostanu bez posla.

Naravno, Tramp će u pridobijanju ne samo republikanaca već i demokrata i onih koji su stranački neopredeljeni, zbog svojih poznatih sumanutih stavova – prema ženama, imigrantima, muslimanima – od kojih još nije reterirao, imati prilično muke. I to je odavno poznato. Ali, ako bi se na tome insistiralo, nestala bi magija neizvesnosti u trci za predsednika.

Ako je prva republikanska debata imala onoliko gledalaca, koliko bi tek imao duel Tramp–Klinton? Sigurno u rekordnom broju, tu nema sumnje. A tu su i prihodi od reklama. ¶

DENIS KOLUNDŽIJA

ČOVEK IZ NARODA:
Sadik Kan, novi gradonačelnik Londona
Foto: AP

Zamislite ovakav scenario u režiji Denija Bojla (*Trejnspoting, Milioner iz blata*): dvojica rivala takmiče se za iznenada upražnjeno mesto gradonačelnika Londona. Obojica su u ranim četrdesetim, arhetipski zgodni: jedan je plavokos i plavook, iz prebogate mešane hrišćansko-jevrejske porodice, itonski đak, "konzervativac sa dušom" i pobornik očuvanja životne sredine; drugi je tamnoput, laburista, sin šofera i šnajderke, musliman odrastao i školovan u siromašnom predgrađu, advokat i borac za ljudska prava. Trka je neizvesna sve dok prvi kandidat u očajanju ne napravi ugovor

Uspon građanina Kana

Kako je sin pakistanskog vozača autobusa postao gradonačelnik najvećeg grada u Evropskoj uniji

sa đavolom, zaigra na kartu islamofobije i krene da proziva protivnika da je povezan sa džihadistima; javnost se neočekivano okreće protiv bogatog momka, čak ga i rođaci osuđuju, stranka ga se odriče; siromašni momak ubedljivo dobija i u pratnji supruge i dve ćerke obraća razdraganoj masi: "Hoću da svi dobiju priliku koju je ovaj veličanstveni grad pružio meni. Biću gradonačelnik svih Londonaca." Svetla se pale, teče odjavna špica, publika izlazi suznih očiju.

Ovo se, naravno, nije desilo na filmu, nego u stvarnom životu: Sadik Kan je prošle nedelje sa 59 prema 41 odsto glasova pobedio "zlatnog dečka" Zaka Goldsmita i tako postao prvi musliman na čelu osmomilionske britanske prestonice. Što je najinteresantnije, pakistansko poreklo i islamska vera uopšte nisu bili tema u kampanji sve dok Goldsmit nije optužio Kana da je povezan sa teroristima. Kampanja se uglavnom vrtela oko naduvanih cena nekretnina, zbog kojih su obični ljudi prisiljeni da se masovno iseljavaju iz Londona, dok ruski i arapski milijarderi kupuju čitave kvartove. Kan je obećao da će strane investitore naterati da investiraju i u socijalne stanove, kao i da će zamrznuti cene preskupog gradskog prevoza, i to mu je donelo izvesnu prednost. Goldsmit je, možda pod uticajem uspeha Donalda Trampa u američkoj kampanji, odigrao na versku kartu i to mu se olupalo o glavu.

IGRA OKO VEROISPOVESTI

Goldsmitove optužbe zasnivale su se na okolnosti da su neki od imigranata koje je Kan zastupao na sudu u vreme kada je bio aktivista zaista imali radikalne stavove, kao i da se jednom pojavio na partijskom skupu na kojem su kao gosti učestvovali i predstavnici Hamasa, palestinskog pokreta koji se nalazi na listi terorističkih organizacija. Mada svog rivala nije direktno optužio da je terorista, Goldsmit je dozvolio da uz autorski tekst o Kanovim opasnim vezama koji je napisao za engleske novine kao ilustracija izađe fotografija uništenog autobusa iz 2007. kad se London našao na meti džihadista. Ovo je izazvalo žestok kontraefekat i nateralo čak i neke članove Goldsmitove porodice (zet mu je Pakistanac i takođe se preziva Kan) da se ograde od takvih insinuacija, a pobunili su se i delovi Konzervativne stranke. Torijevci su se poslednjih godina trudili da privuku muslimanski deo biračkog tela (oko četiri odsto) od kojih mnogi imaju patrijarhalne stavove i ideološki su bliži njima nego laburistima. "Goldsmit je u suštini hteo da kaže da su ljudi sa konzervativnim verskim ubeđenjima opasni i time izazvao ozbiljnu štetu stranci", upozorio je istaknuti konzervativac Endru Bof. I tako je Goldsmit, miljenik premijera Dejvida Kamerona i donedavno jedan od nekolicine kandidata za budućeg vođu konzervativaca, naprasno okončao političku karijeru i sada mu je preostalo samo da se vrati ranijem poslu i uređuje ekološki časopis čiji je vlasnik njegov otac.

Sam Kan je tokom kampanje, kao i u prethodnoj političkoj karijeri (bio je državni sekretar za saobraćaj u prethodnoj laburističkoj vladi), elegantno nosio svoj višestruki identitet. "Nema potrebe »

ISLAMOFOBIJA IPAK NIJE "IN": Gubitnik izbora, Zak Goldsmit
Foto: AP

da pokazujete prstom i vičete da sam musliman – to piše u mojim lecima", poručio je Goldsmitu. Za sebe kaže da je "istovremeno Londonac, Evropljanin, Britanac, Englez, islamske veroispovesti, azijskog porekla, pakistanskih korena, muž i otac". Redovno ide u džamiju, ne pije alkohol, a kad je primljen u advokatsku komoru, zakleo se na primerku Kur'ana umesto na Bibliji. Sa druge strane, odavno je na meti ekstremnih britanskih muslimana koji smatraju da vernici ne smeju da učestvuju u političkom životu izvan šerijatskog sistema, a pojedini britanski imami su mu, nakon što je glasao za legalizaciju istopolnih brakova, prilepili fatvu, zbog koje mu je država dodelila policijsku pratnju.

U stvari, Kan je najveći problem u kampanji imao sa sopstvenom strankom, u kojoj trenutno dominira tvrdo leva struja pod vođstvom Džeremija Korbina, dok novi gradonačelnik Londona od početka karijere pripada umerenoj, socijaldemokratskoj frakciji laburista. Ken Livingston, bivši gradonačelnik i pripadnik Korbinove struje, usred je kampanje i verovatno ne slučajno, na svom Tviter nalogu postavio je tvrdnju da se "Hitler zalagao za stvaranje Izraela dok nije poludeo i pobio šest miliona Jevreja", što je univerzalno ocenjeno kao antisemitska gadost. Istovremeno, Livingstonov tvit je podstakao optužbe da laburisti tolerišu i podstiču antisemitizam kako bi se dodvorili muslimanskim glasačima. Kan je, međutim, i ovu zamku uspeo da izbegne tako što je prvi osudio Livingstona, a prvi službeni čin nakon što je izabran za gradonačelnika mu je bilo otvaranje komemoracije holokausta.

PODELJENI LABURISTI

Kanova izborna pobeda je, paradoksalno, oslabila Korbina i pored vrlo dobrog rezultata koji je stranka ostvarila na britanskim lokalnim izborima. Uprkos procenama da su im ekstremni desničari iz Ukipa oteli tradicionalno biračko telo, laburisti su, osim Londona, osvojili vlast i u Bristolu, nekadašnjem centru trgovine robovima, gde je prvi put u istoriji za gradonačelnika izabran kandidat afričkog porekla, kao i u mnoštvu dugih engleskih gradova sa pretežno radničkim stanovništvom. Sem toga, zadržali su značajnu prednost u Velsu, mada su, sasvim očekivano, poraženi u Škotskoj, gde su primat odneli nacionalisti.

Ovo je, međutim, mala uteha za Korbina, koji predsedava duboko podeljenom strankom, jer pobednici jesu laburisti, ali uglavnom ne pripadaju njegovoj struji. Uprkos svim običajima, on se nije ni pojavio na Kanovoj inauguraciji, a zauzvrat je odmah dobio šamar od novog gradonačelnika, koji je svega nekoliko sati nakon objavljivanja izbornih rezultata optužio vođu stranke da zastupa odviše leve stavove. "Nikada nećemo osvojiti vlast na opštim izborima ako od stranke ne napravimo veliki šator u koji ćemo privući sve, a ne samo naše aktiviste... Da smo računali samo na laburiste, nikada ne bismo dobili London", rekao je on.

Ovo otkriva da frakcijska borba među laburistima nije završena nakon što je Korbin prošle godine preuzeo stranku, a Kan bi u toj borbi mogao da igra odlučujuću ulogu. Iako je London najveći grad u EU i treći po veličini u Evropi (iza Moskve i Istanbula), za razliku od tih gradova, gradonačelnik ima relativno slabu izvršnu vlast. On, na primer, nema nikakve nadležnosti nad londonskim Sitijem, srcem svetskog finansijskog tržišta, a glavnu reč u mnogim drugim delovima grada vode lokalni saveti, dok za infrastrukturne projekte mora da obezbedi podršku Vlade. Mesto je, međutim, savršena odskočna daska za najviše političke funkcije, jer obezbeđuje veliku vidljivost i lako osvojive političke poene. To dokazuje i slučaj Kanovog prethodnika, konzervativca Borisa Džonsona, koji je napustio funkciju gradonačelnika kako bi se stavio na čelo pobornika izlaska Britanije iz EU i pokušao da preotme stranku od premijera Dejvida Kamerona. Korbina bi za nekoliko godina mogla da zadesi ista sudbina, s tim što Kan već sada ima veće šanse da postane novi šef laburista nego što bi Džonson, koga mnogi vide kao britansku kopiju Donalda Trampa, mogao da prođe kao Kameronov naslednik.

Kad smo kod Trampa, i on je neizbežno ušao u ovu priču, zahvaljujući ranijem obećanju da će zabraniti muslimanima ulazak u Sjedinjene Američke Države. "Moraću da odem u Ameriku u posetu gradonačelnicima Njujorka i Čikaga pre kraja godine, jer ako Tramp pobedi, neće me pustiti da uđem", rekao je Kan u intervjuu za američki "Tajm". Tramp je smesta odgovorio da je spreman da u Kanovom slučaju napravi izuzetak, na šta mu je novi gradonačelnik Londona, koristeći tipično britansku frazu, odgovorio da "nije impresioniran ponudom".

Bilo kako bilo, Londonci su uspeli da dokažu da su u vreme rastuće ksenofobije i straha od terorizma spremni da odbace predrasude i izaberu osobu koja odskače od stereotipa. Odgovor na sledeće logično pitanje – da li je Britanija spremna za prvog muslimanskog premijera – stići će već za nekoliko godina, na opštim izborima 2020. ¶

DEJAN ANASTASIJEVIĆ

ZORAN STANOJEVIĆ

Kondukter bugarskog voza

Svaki izbori u Srbiji iznova otvaraju temu izbornog sistema, ali gotovo nikada se ne postavlja pitanje da li je način glasanja i prebrojavanja glasova moguće unaprediti. Jer ni to se nije promenilo u poslednjih 25 godina, a u međuvremenu se dogodila tehnološka revolucija.

Mnoge zemlje koriste napredne sisteme za glasanje, ekrane na dodir i slična čuda, što jeste skuplje od papira i olovke i brojanja uz pljuvanje u prste, ali je tačnije i pravednije. Što je valjda i krajnji cilj demokratskih izbora. Ali kupovina dvadesetak i više hiljada tableta za glasanje, dva do tri po biračkom mestu, i dalje je malo verovatna, naročito ako bi se koristili jednom u dve godine, pod uslovom da se držimo sadašnjeg izbornog ritma. Dodatni problem predstavlja relativna nespremnost birača na nove tehnologije, pretpostavka je da značajan broj još nije vičan korišćenju pametnih telefona i tableta, što bi komplikovalo sam proces glasanja, možda i do besmislenosti. U nekim zemljama postoji alternativa, odnosno birač može po sopstvenoj želji da glasa na papiru ukoliko sumnja u tehnologiju ili mu je ona strana, ali bi to u Srbiji, verovatno, bio tek put za nove zloupotrebe,

Rešenje bi moglo da bude negde između i podrazumevalo bi korišćenje domaće pameti. Glasanje bi moglo da se obavlja kao i do sada, olovkom na papiru, ali bi se zato pregledanje rezultata obavljalo automatski, očitavalo bi se mobilnim telefonom. Baš kao što telefon prepoznaje bar-kodove ili lice, moguće je napraviti aplikaciju koja na biračkom listiću utvrđuje šta je birač odabrao, bez obzira na to da li je zaokružio, udario krst ili šta drugo. Dovoljno je da u određenom polju pored neke ponuđene opcije označi svoju odluku. Takav softver omogućio bi da se na istom listiću obavi više glasanja poput sistema koji važi u Londonu, gde se za izbor gradonačelnika upisuje prva i druga želja. Ako prva ne prođe, gleda se druga, čime se izbegava ponovno organizovanje drugog kruga izbora. A u slučaju parlamentarnih izbora kvalitetnije je od Dontovog modela koji favorizuje najjače.

Očitavanje bi se vršilo najmanje dva puta, sa dva aparata i oba bi morala da pokažu identičan rezultat, a to znači da nema ni najmanje greške. Aparati bi pripadali članovima izborne komisije čiji bi jedini posao bio da skinu odgovarajuću aplikaciju. U tom slučaju ne bi bilo neispravnih zapisnika niti loše prebrojanih glasova. Svako biračko mesto moglo bi se obraditi za najviše dva sata, a rezultati bi bili poznati centralnom serveru odmah po brojanju. Trošak bi bio minimalan jer izrada aplikacija nije preterano skupa, mada ne treba potceniti domaće tendere. Bitno je da može da radi na telefonu prosečnog kvaliteta, a takvi su masovno prisutni. Što je najlepše, slični programi postoje, samo ih treba prilagoditi ovoj nameni. I bio bi to korak ka pomenutom naprednijem glasanju koje bi onemogućilo trikove poput bugarskog voza i sličnih mangupluka.

Jedina mana je preciznost aplikacije. Mogla bi bez problema da prepoznaje i čiča Glišu, a naš izborni sistem nema rešenje ako i on pređe cenzus. ¶

PRODAJA&PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	kurirom [Beograd]	poštom [Srbija]	običnom poštom [Evropa]	avionom [ceo svet]
6 meseci / 26 brojeva	4650 RSD	4400 RSD	90 EUR	135 EUR
12 meseci / 52 broja	9300 RSD	8800 RSD	170 EUR	260 EUR

INTERNET IZDANJE

	iz Srbije uplatnicom	iz Srbije **u redakciji**	iz sveta karticom
1 broj sa PDF-om	—		1,49 EUR
1 mesec / 4 broja sa PDF-om	—		5,49 EUR
6 meseci / 26 brojeva bez PDF-a	2600 RSD	**1500 RSD**	23,00 EUR
6 meseci / 26 brojeva sa PDF-om	3600 RSD	**2000 RSD**	30,00 EUR
12 meseci / 52 broja bez PDF-a	4300 RSD	**2900 RSD**	37,00 EUR
12 meseci / 52 broja sa PDF-om	5800 RSD	**3800 RSD**	50,00 EUR

Opcija **PDF** podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. **ZABRANJENO JE DA VIŠE LICA UPOTREBLJAVA ISTI NALOG.** PDF fajl se daje na ličnu upotrebu registrovanom pretplatniku, fizičkom licu, i **ZABRANJENO JE DISTRIBUIRATI CEO ILI DELOVE FAJLA** bez prethodne pisane saglasnosti NP Vreme doo, Beograd. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene pretplate na štampana izdanja uračunata je poštarina.

Uplatu možete izvršiti lično u prostorijama redakcije, radnim danima od 9.30 do 14.30h. Tokom promotivnog perioda za ovu vrstu uplate važi poseban popust (vidi tabelu levo).

Ako ne možete doći u redakciju, potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite e-mailom na adresu **prodaja@vreme.com**, faksom na broj 011/3238-662 ili poštom na Vreme, Trg Republike 5, Beograd, sa naznakom za šta je uplata izvršena. Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt. Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Dinarske uplate izvršite u korist NP VREME na račun broj 160-302538-91.

Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se vrši uplatom odgovarajućeg iznosa na naš dinarski račun, u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS na dan uplate. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja pomoću kreditne kartice na internet adresi **http://www.vreme.com/pretplata** ili direktno na naš devizni račun (za detalje obratiti se službi prodaje). Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski do isteka poslednjeg dana pred izlazak broja za koji pretplata više ne važi.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU www.novinarnica.net

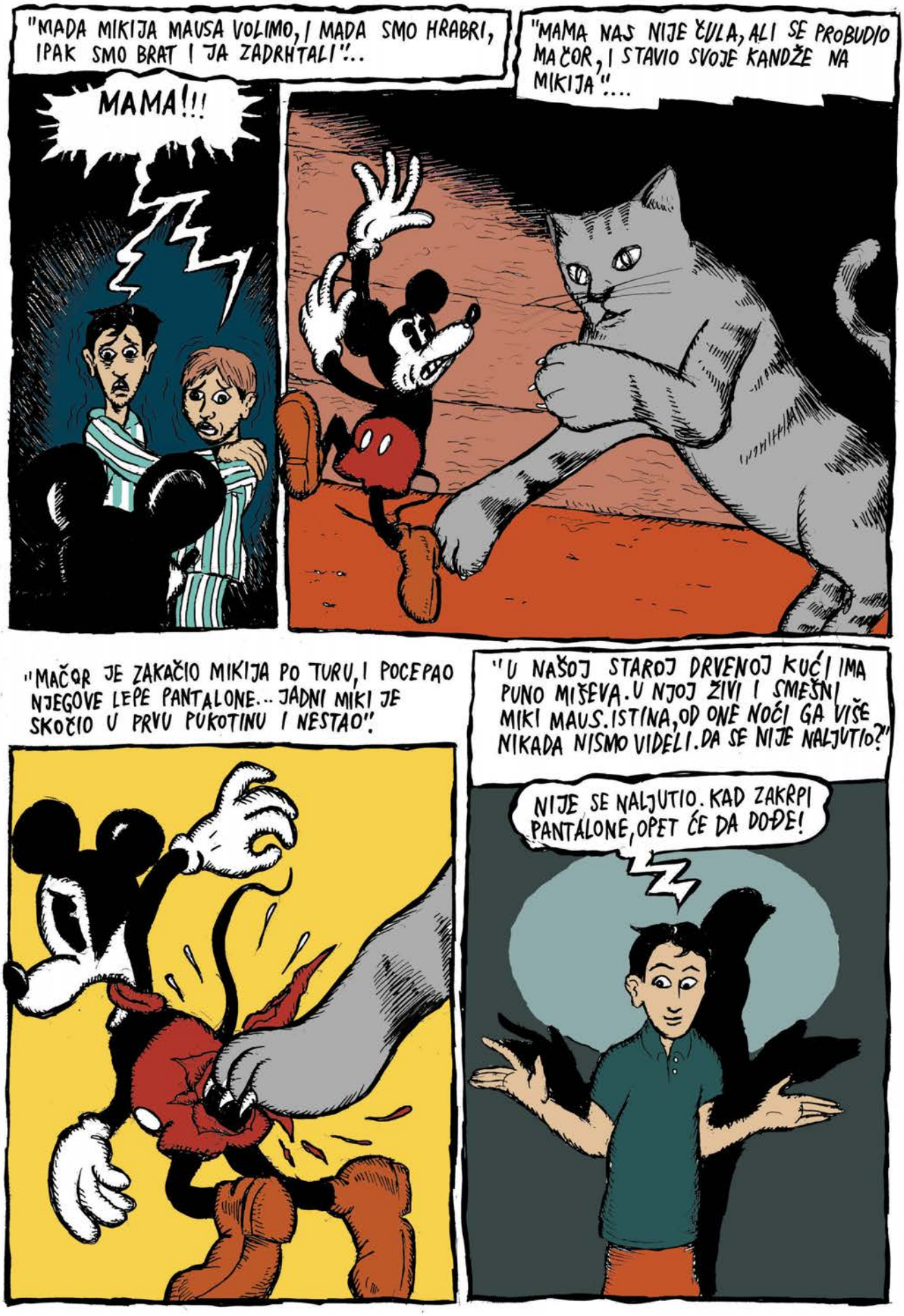
Usluge internet pretplate na Vreme vrši i *www.novinarnica.net* prema svom cenovniku.

Dodatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na *prodaja@vreme.com*

STARA DRVENA KUĆA

ALEKSANDAR ZOGRAF.

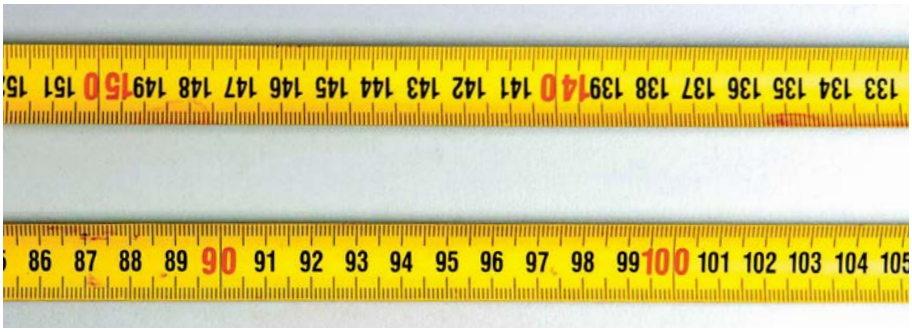

"MADA MIKIJA MAUSA VOLIMO, I MADA SMO HRABRI, IPAK SMO BRAT I JA ZADRHTALI"...
MAMA!!!
"MAMA NAS NIJE ČULA, ALI SE PROBUDIO MAČOR, I STAVIO SVOJE KANDŽE NA MIKIJA"....
"MAČOR JE ZAKAČIO MIKIJA PO TURU, I POCEPAO NJEGOVE LEPE PANTALONE... JADNI MIKI JE SKOČIO U PRVU PUKOTINU I NESTAO".
"U NAŠOJ STAROJ DRVENOJ KUĆI IMA PUNO MIŠEVA. U NJOJ ŽIVI I SMEŠNI MIKI MAUS. ISTINA, OD ONE NOĆI GA VIŠE NIKADA NISMO VIDELI. DA SE NIJE NALJUTIO?"
NIJE SE NALJUTIO. KAD ZAKRPI PANTALONE, OPET ĆE DA DOĐE!

Metar i po

Dobar deo svog odraslog života provela sam u ubeđenju da sam visoka 162 centimetra, otprilike kao moja majka. Prirodno je da deca budu makar mrvicu viša od roditelja, no, u mom slučaju, to se nikad nije dogodilo. Zato smo jednom u "Vremenu" rešili da to proverimo, uzeli metar i, proverivši dvaput, ustanovili da moja visina, bez obuće, iznosi tačno 157 centimetara. Zaokružili smo na metar i po.

S obzirom na to koliko sam sklona neurozama i frustracijama, činjenica da zbog niskog rasta nikad nisam patila, prilično je čudna. No, nekako mi je odgovaralo da nikad ne udaram glavom u luster, da mogu da se zavučem u razne, ljudima normalnih dimenzija nedostižne prostore i, uopšte, da ne zauzimam mnogo mesta. Život s metar i po visine ima fantastične blagodeti: u svakom avionu, autobusu, automobilu, imate dovoljno prostora za noge, čak i ako onaj ispred vas skroz obori svoje sedište. Takođe, samo malo savijete kolena, okrenete se na bok,

i nema tog autobuskog sedišta, ma koliko razvaljeno bilo, na koje ne možete da se smestite celi i zakuntate. U slučaju školske ekskurzije, one maturantske od po nedelju dana (sa tri noćenja u pravom krevetu), mrzi vas cela škola, a vi prkosno seirite što krakati već trećeg dana kukaju na bol u kolenima i vratu.

Kad su roditelji namontirali novu kuhinju, pravljenu nekako "na lakat", pogodite ko je jedini mogao da se zavuče u tu teško pristupačnu lakat-šupljinu i očisti strugotinu od majstorskih radova iznutra. Dobro, usta, nos i oči su mi bili puni piljevine, ali osećala sam se kao onaj Azijat akrobata iz *Ocean's Eleven*. Opšte divljenje i konačno priznanje za to koliko su moje dimenzije korisne, dobila sam na redakcijskoj "mobi", kad smo, nije bitno zašto, čistili jedan prilično zapušten suteren. Bio je tu nekakav pisaći sto, sa svih strana obmotan paučinom. Obrisati sto sa svih spoljnih strana može svako. Ali radnu ploču s donje strane, dok opušteno sedi ispod stola, bez potrebe da savija glavu ili istom klepa čim se mrdne, može samo neko ko ima metar i po. Sa krpom u jednoj i cigaretom u drugoj ruci, ko gospođa.

Osim toga, kad ste mali rastom, mali su vam i ostali delovi tela. Zato uvek malo likujem kad baba secka krastavce za rusku salatu. Naime, kad stigne do onog poslednjeg u tegli, ne može da ga izvadi, a da ne zaglavi šaku, pa viče upomoć. Likujem iz dva razloga: ruka uđe i izađe iz tegle čas posla, a s druge strane, baba se ne seti da krastavac može da nabode viljuškom i izvuče ga bez problema.

Fore na račun visine nikad mi nisu smetale. Kad god se setim "ustani kad pričaš sa mnom", od osobe za dve glave više od mene, umrem od smeha. Za onu da se "otrov pakuje u male bočice" znaju svi, mada, i da sam visoka, karakter bi mi bio isti. No, da li ste znali i da se uzorak stolice za analizu "pakuje" u još manju bočicu i da postoje šaljivdžije koje su se i toga setile? Uvredljivo? Možda, ako ste preosetljivi. Zapravo, stepen džiberluka u toj dosetki je toliki da u njoj ima nečeg maestralnog. Džiberluk doveden do savršenstva, nešto kao platonovska ideja džibera.

Malo toga mi niski propuštamo u životu u odnosu na visoke ljude. Budimo realni, najvišu policu u samoposluzi ne može da dohvati niko. Uostalom, čak i ovako niska, jednom sam imala dečka od kog sam bila viša kad obujem štikle.

Ah, štikle... Ima ljudi koji vas, samo zato što ste niski, pitaju zašto češće ne nosite štikle. Ili ne pitaju, nego naredbodavno izjave: ti si niska, treba da nosiš štikle. Stvarno, majstore, niska sam? Misliš da dosad nisam primetila? Štikle su u mom kosmosu odraz elegancije i zaslužuju posebnu vrstu (dobrog) raspoloženja kad se nose. Da ih svodim na ortopedsko pomagalo za ego, ne dolazi u obzir.

Jedine dve stvari koje me u vezi sa visinom, tj. odsustvom iste, nerviraju jesu izraz "džepna Venera" i duga kosa. Što se boginje iz džepa tiče, znajući koliko sam vešta u istraživanju na internetu, trebalo bi mi najviše petnaest minuta da nađem poreklo izraza i majstora koji je prvi to izvoleo izjaviti. Ali zaista ne želim da znam ko je umotvorac fraze u kojoj je koncentrisano više kiča nego u prosečnoj suvenirnici. Ne znam šta mi je gadnije, "džepna" ili "Venera". U koji džep ide? Zadnji, uz gluteus, ili prednji, onaj po kom se kao nešto traži kad se u stvari češu testisi? Zar nije bolesna ta ideja da ženu možeš da staviš u džep?

Za razliku od "džepne Venere", koja je po svim kriterijumima zdravog razuma teška bljuvotina, duga kosa je verovatno moj subjektivni trip. Kad god sam imala dugu kosu, imala sam utisak da me je progutala i da sam rođak It iz porodice Adams. Svaki pokušaj puštanja kose završavao se teatralnim ulaskom u frizerski salon i rečima upućenim frizerki: "Gospođo, secite sve, i ne, neću plakati što izgledam kao dečak."

U poslednje vreme, baba, večito prestrašena da ću ostati neudata, navodi razgovor na priču o mojoj trenutnoj kilaži i kako bi trebalo da smršam. Možda je i u pravu, ali, aman, bre, ženo, s neke strane mora da me ima. ¶

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

Powered by EUnet HOSTING

Connected by SBB

Kompletna IT rešenja na jednom mestu

INTERNET • TELEFONIJA • CLOUD • HOSTING

Nudimo vam različite internet i hosting usluge, kao i napredne servise za uspešno poslovanje.

- Cloud Linux i Windows serveri
- Zakup profesionalnih namenskih servera
- Brojne cloud aplikacije (SaaS)
- Cloud inzenjering
- Web hosting
- Usluge Tier 3 Data centra
- BIZ Smart paketi
- Optički internet
- Managed servisi
- Poslovna fiksna telefonija

EUnet HOSTING

www.eunethosting.com
011 30 10 500

Bulevar Zorana Đinđića 8a
Beograd

SBB SOLUTIONS
pametna rešenja

www.sbbsolutions.rs
Kontakt centar 19966

Modì®

JE U MODI!

SVE NAJBOLJE OD JABUKE!

PROIZVEDENO U SRBIJI!

Modi jabuke

VREME

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec